

Stichting DLO

Centrum voor Visserijonderzoek (CVO)

Wettelijke Onderzoek Taken WOT-05 Visserijonderzoek

Jaarverslag 2012

F.A. van Beek

CVO rapport: 13.002

Publicatiedatum: 4 april 2013

Stichting DLO
Centrum voor Visserijonderzoek (CVO)
Postbus 68
1970 AB IJmuiden
Tel. 0317-487418
Fax. 0317-487326

Bezoekadres:
Haringkade 1
1976 CP IJmuiden

© 2013 CVO

De Stichting DLO- Centrum voor
Visserijonderzoek is geregistreerd in
het Handelsregister Gelderland
nr. 09098104,
BTW nr. NL 8089.32.184.B01

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van het Ministerie van
Economische Zaken en beschrijft de voortgang van de
Wettelijke Onderzoekstaken uitgevoerd in 2012 in programma
WOT-05 Visserijonderzoek.

CVO rapport NL V5

Inhoudsopgave

Inleiding	6
I Algemeen.....	9
II De inhoudelijke rapportage over 2012	10
III De financiële rapportage over 2012.....	16
English Summary	20
Lijst met afkortingen gebruikt in dit programma.....	22
Annex Projectverslagen 2012	26
1 Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij.....	27
1.1 Algemeen	27
1.2 Aanpak van het onderzoek	27
1.3 Onderdelen	27
1.3.1 Advisering via ICES	27
1.3.2 Advisering via STECF	30
1.3.3 Advisering via RFMO	31
1.3.4 Ondersteunende WOT	31
1.3.5 Kennisverspreiding en Communicatie.....	31
1.3.6 Regionale Adviesraden.....	32
1.4 Rapporten, werkdocumenten en publicaties.....	32
1.5 Nota's.....	34
1.6 Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties	34
1.7 Pers	35
1.8 Vergaderingen en werkgroepen	35
1.9 English summary	39
2 Marktbemonstering zeevisserij	41
2.1 Algemeen	41
2.2 Projectbeschrijving.....	41
2.3 Onderdelen	42
2.3.1 Marktbemonstering demersale vis	42
2.3.2 Marktbemonstering pelagische vis	44
2.3.3 Marktbemonstering Noorse kreeft en garnalen	45
2.3.4 Bemonstering van de vangsten in de Pacific en CECAF wateren.....	46
2.3.5 Overige activiteiten	46
2.4 Rapporten, werkdocumenten en publicaties.....	46
2.5 Nota's.....	47
2.6 Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties	47
2.7 Vergaderingen en werkgroepen	47
2.8 English summary	47
3 Bestandsopnamen op zee	48
3.1 Algemeen	48
3.2 Onderdelen	48
3.2.1 International Bottom Trawl Survey (IBTS).....	48
3.2.2 Makreel- en horsmakreel eisureys	49
3.2.3 Akoestische survey op blauwe wijting (IBWSS)	49
3.2.4 Haringsurveys.....	50
3.2.5 Platvissurveys.....	51
3.2.6 Coördinatie.....	52
3.2.7 Database en software	54
3.3 Rapporten, werkdocumenten en publicaties.....	54
3.3.1 ICES werkgroep rapporten	54
3.3.2 IMARES en CVO rapporten	55
3.3.3 Nota's.....	55
3.3.4 Reislannen.....	55
3.3.5 Pers	56
3.3.6 Verwante publicaties	56
3.4 Vergaderingen en werkgroepen	57
3.5 English summary	58
4 Monitoring bijvangst.....	60
4.1 Algemeen	60
4.2 Beschrijving onderdelen.....	60
4.2.1 Discards demersale visserij	62
4.2.2 Discards pelagische visserij	63
4.2.3 Bijvangst zeezoogdieren in de pelagische visserij	63
4.2.4 Discards garnalenvisserij.....	63

	4.2.5	Discards visserij met staand want	64
	4.2.6	Coördinatie en terugkoppeling discardbemonstering	66
4.3		Rapporten, werkdocumenten en publicaties.....	66
4.4		Posters en presentaties.....	67
4.5		Nota's.....	67
4.6		Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties	67
4.7		Vergaderingen en werkgroepen	67
4.8		English summary	68
5		Visserijstatistiek	69
5.1		Algemeen	69
5.2		Onderdelen	69
	5.2.1	Databases.....	69
	5.2.2	Kwaliteitscontrole.....	70
	5.2.3	Websites	71
	5.2.4	Standaardbewerking van gegevens	71
	5.2.5	Internationale coördinatie	72
5.3		Rapporten, werkdocumenten en publicaties.....	72
5.4		Nota's.....	72
5.5		Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties	72
5.6		Vergaderingen en werkgroepen	72
5.7		English summary	73
6		Vis en visserijonderzoek IJsselmeer en Markermeer.....	74
6.1		Algemeen	74
6.2		Onderdelen	74
	6.2.1	Surveys IJsselmeer en Markermeer	74
	6.2.2	Oeverbemonstering IJsselmeer en Markermeer.....	75
	6.2.3	Registratie migrerende en diadrome vis	75
6.3		Integrale rapportage van resultaten	76
6.4		Rapporten, werkdocumenten en publicaties.....	76
6.5		Nota's.....	76
6.6		Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties	76
6.7		Vergaderingen en werkgroepen	76
6.8		English summary	76
7		Aalonderzoek.....	77
7.1		Algemeen	77
7.2		Onderdelen	77
	7.2.1	Monitoren glasaal.....	77
	7.2.2	Schieraalindex	78
	7.2.3	Vangstregistratie.....	78
	7.2.4	Landelijke aalbemonstering	79
	7.2.5	Visserijonafhankelijke bemonstering.....	79
	7.2.6	Sterfte uittrekkende schieraal	80
	7.2.7	EU rapportage en evaluatie	80
7.3		Rapporten, werkdocumenten en publicaties.....	80
7.4		Nota's.....	80
7.5		Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties	80
7.6		Vergaderingen en werkgroepen	81
7.7		English summary	81
8		Bestandsopnamen schelpdierbestanden	82
8.1		Algemeen	82
8.2		Onderdelen	82
	8.2.1	Bestandsopname litorale mosselbanken	82
	8.2.2	Bestandsopname kokkels	83
	8.2.3	Bestandsopnamen Amerikaanse zwaardschedes.....	84
	8.2.4	Bestandsopnamen Japanse oesters	84
8.3		TMAP.....	85
8.4		Projectmanagement	85
8.5		Rapporten, werkdocumenten en publicaties.....	85
8.6		Nota's en brieven.....	86
8.7		Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties	86
8.8		Vergaderingen en werkgroepen	86
8.9		English summary	88
9		Recreatieve visserij.....	89
9.1		Algemeen	89
9.2		Projectbeschrijving.....	89
9.3		Onderdelen	90
	9.3.1	Screening Survey.....	90

	9.3.2	Diary Survey	91
	9.3.3	Veldwerk.....	92
	9.4	Rapporten, werkdocumenten en publicaties.....	93
	9.5	Nota's.....	93
	9.6	Pers	93
	9.7	Vergaderingen en werkgroepen	93
	9.8	English summary	93
10		Programma management WOT-05 Visserijonderzoek	95
	10.1	Algemeen	95
	10.2	Onderdelen	95
		10.2.1 Management van programma WOT-05 Visserijonderzoek	95
		10.2.2 Management van de EU data collectie (DCF).....	95
		10.2.3 Kennisverspreiding en Communicatie.....	97
		10.2.4 Kwaliteitsmanagement.....	97
	10.3	Rapporten, werkdocumenten en publicaties.....	98
	10.4	Nota's.....	98
	10.5	Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties	98
	10.6	Vergaderingen en werkgroepen	98
	10.7	English summary	99
11		Vrije ruimte	100
	11.1	Algemeen	100
	11.2	Onderdelen	100
		11.2.1 Financiering deelname LEI aan STECF in 2012	100
		11.2.2 Evaluatie managementplan voor Noordzee haring (WKHELP)	100
		11.2.3 Toetsing nieuwe aquatische soorten voor aquacultuur.....	100
	11.3	Rapporten, werkdocumenten en publicaties.....	101
	11.4	Nota's.....	101
	11.5	Vergaderingen en werkgroepen	101
	11.6	English summary	102

Inleiding

Dit rapport informeert het Ministerie van Economisch Zaken (EZ) over de voortgang van het onderzoek dat in 2012 is uitgevoerd in het programma WOT-05 Visserijonderzoek van DLO. In dit programma worden wettelijke onderzoekstaken uitgevoerd die betrekking hebben op het beheer van de visserij op zee, in Nederlandse kust- en binnenwateren en in de aquacultuur. De inhoud van dit programma is in 2010 vastgesteld in een Uitvoeringsovereenkomst tussen het toenmalige ministerie van EL&I en de Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO) van Wageningen UR voor de periode 2011-2015. Bij deze uitvoeringsovereenkomst zijn voor deze periode werkafspraken gemaakt welke de basis vormen voor de jaarlijkse werkplannen.

Het format gebruikt bij deze voortgangsrapportage komt overeen met het format in voorgaande jaren. De rapportage heeft betrekking op het uitgevoerde werkplan voor 2012 dat is goedgekeurd door EL&I. De tabellen met financiële informatie in deze rapportage zijn een samenvatting van een uitgebreidere rapportage. Deze uitgebreide financiële verantwoording wordt afzonderlijk aan EZ verstrekt.

WOT onderzoek bij DLO

Inventarisatie van oesterbanken in de Oosterschelde

Het Ministerie van EZ stelt eisen met betrekking tot de kwaliteit, onafhankelijkheid en betrouwbaarheid van de uitvoering van wettelijke onderzoekstaken (WOT). Naar aanleiding van het in 2001 tussen DLO en toenmalige Ministerie van LNV overeengekomen WDT¹-statuut, waarin deze eisen zijn verwoord, heeft DLO een aantal WOT-units opgericht. Deze WOT-units staan los van de contractresearchorganisaties van DLO. Het WOT onderzoek dat betrekking heeft op de visserij is ondergebracht bij het Centrum voor Visserijonderzoek ([CVO](#)). Deze WOT-unit is gestationeerd bij het Institute for Marine Resources and Ecosystem Studies ([IMARES](#)) in IJmuiden.

De uitvoering en administratie van de onderzoeksprojecten is door het CVO uitbesteed aan IMARES. Het CVO is met IMARES een meerjarige overeenkomst aangegaan welke de kwaliteit, onafhankelijkheid en betrouwbaarheid van het onderzoek, die conform het WDT-statuut is vereist, garandeert. Deze overeenkomst wordt jaarlijks geëvalueerd en zo nodig aangepast.

---

¹ WDT staat voor Wettelijke en Dienstverlenende Taken. Dit is later veranderd in WOT: Wettelijke Onderzoek Taken

Structuur en inhoud van het onderzoeksprogramma

Het onderzoek in 2012 was onderverdeeld in 9 kernprojecten. In deze projecten wordt het onderzoek uitgevoerd dat in de Uitvoeringsovereenkomst is afgesproken. Daarnaast zijn de aansturing van het programma en de vrije ruimte van het programma in afzonderlijke projecten ondergebracht. De vrije ruimte is bedoeld om knelpunten van het Ministerie van EZ gedurende 2012 op te lossen.

De wettelijke taken zijn jaarlijks aan relatief weinig verandering onderhevig. Door aanpassing van de wetgeving is de omvang van de taken, vooral het aalonderzoek en discard monitoring, is in de loop van de jaren wel iets toegenomen. Het uitgevoerde werk in de projecten is beschreven in de Annex van dit rapport.

Inhoudelijk bestaan de taken voornamelijk uit het verzamelen en bewerken van gegevens over de visserij en de visbestanden en het adviseren van het Ministerie van EZ en de Europese Commissie (EC) m.b.t. tot het beheer van de visserij en het maritieme milieu.

Voortgang in 2012

Het programma in 2012 is vrijwel geheel volgens [planning](#)² gerealiseerd. Een aantal niet geplande activiteiten, zoals opnieuw een aanpassing van het managementplan voor Noordzee haring en extra bijdrage aan de EC voor de aanpassing van de Data Collection Framework (DCF) kon worden uitgevoerd binnen de begroting. Op verzoek van EZ werd eenmalig een bijdrage van 46 duizend Euro aangewend voor de participatie van LEI medewerkers in STECF (werkgroepen) in 2012. De omzet van het programma in 2012 was 5,217 k€. In totaal is 228 k€ meegenomen naar 2013, bestaande uit niet gebruikte middelen in de vrije ruimte en een gepland spaarbedrag voor de makreel eisurey die in 2013 zal worden uitgevoerd.

Verder vonden er in 2012 vier formele audits plaats. Drie audits hadden betrekking op kwaliteit van de aansturing en organisatie van het onderzoek. De vierde audit werd door de EC uitgevoerd en had betrekking op de cost statements van de uitvoering van het DCF gerelateerde dataverzameling.

KBWOT

Voor de ontwikkeling van expertise en het in stand houden van de kennisinfrastructuur, die nodig is om het WOT programma in stand te houden, stelt het Ministerie van EZ een afzonderlijk budget beschikbaar. Voor de aan dit programma gekoppelde KennisBasis wordt jaarlijks een afzonderlijke [werkplan](#) en voortgangsrapportage gemaakt.

Europa

Europa heeft een grote invloed op het WOT onderzoek in de lidstaten. Een groot deel van het onderzoek op zee wordt aangestuurd door Europese wetgeving. De meest invloedrijke wetgeving is de DCF die aangeeft welke informatie de lidstaten moeten verzamelen voor de ondersteuning van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB). Het onderzoek dat Nederland in het kader van de DCF

Onderzoeksprojecten in 2012
Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij
Marktbemonstering zeevisserij
Bestandsopnamen op zee
Monitoring bijvangst
Visserijstatistiek
Vis en visserijonderzoek IJsselmeer en Markermeer
Aalonderzoek
Monitoring schelpdierbestanden
Recreatieve visserij
<i>programma management</i>
<i>Vrije ruimte</i>

² Beek, F.A. van, 2011. WOT-05 Visserijonderzoek. Werkafspraken en werkplan 2012. Rapport nr. CVO 11.011

voor Europa uitvoert is vastgelegd in een Nationaal Programma³. Daarnaast zijn er Verordeningen die de lidstaten verplichten te rapporteren over het effect van herstelmaatregelen voor paling en bijvangsten van zeezoogdieren in de visserij. Ook moet informatie worden verstrekt over de vangsten van kabeljauw en paling in de recreatieve visserij. Bij de uitvoering en coördinatie van dit onderzoek wordt nauw samengewerkt met andere lidstaten.

Bijdrage EU in financiering van het programma

De onderdelen in het programma die mede worden uitgevoerd in het kader van de DCF worden door de EC meegefinancierd. De bijdrage van de EC bedraagt 50% van de declareerbare kosten. De verwachte financiële bijdrage van de EU in 2012 aan onderdelen van dit programma is maximaal 2.0 miljoen Euro. Dit is inclusief 0.9 miljoen Euro voor het beschikbaar stellen van de onderzoeksvaartuigen die in dit programma worden ingezet. Deze middelen worden in 2013 door de EC overgemaakt aan het Ministerie van EZ mits in voldoende mate aan de verplichtingen in de DCF is voldaan. De ontvangen middelen worden ingezet voor de financiering van dit programma.

---

³ National Programme 2011-2013 – THE NETHERLANDS (drawing-up of the programme of the Data Collection Framework).

I Algemeen

Programmanummer	WOT-05 Visserijonderzoek
Titel	Wettelijke Onderzoek Taken Visserijonderzoek
Werktitel	Wettelijk Visserijonderzoek
Programmaleider en trekkerinstituut/instelling	Frans van Beek, Centrum voor Visserijonderzoek
Uitvoerende instituten/instellingen	Centrum voor Visserijonderzoek (CVO), Institute for Marine Resources and Ecosystem Studies (IMARES)
Looptijd	2011 t/m 2015
Programmabudget	Zie Hoofdstuk III.
Karakter van het programma	WOT programma gericht op het uitvoeren van Wettelijke Onderzoek Taken voor de Nederlandse Overheid die betrekking hebben op de visserij. Het programma omvat een aantal uiteenlopende onderzoeken, met als gezamenlijk element dat ze vereist zijn op grond van enigerlei wettelijke regeling en een daaruit voortvloeiende langjarige looptijd
Potentiële gebruikers van de onderzoeksresultaten	Ministerie van EZ, EC (DG Maritime Affairs and Fisheries)
Samenstelling van de Adviescommissies in 2012	voorjaar: Kees Verbogt (DAD voorzitter), Dirk-Jan van der Stelt (DAD), Mirjam Snijdelaar (DAD), Wilbert Schermer Voest (DAD), Sjaak Vonk (DAD), Chantal van Dam (DAK), Sieto Verver (CVO, secretaris), Frans van Beek (CVO, programmaleider, adviseur) najaar: Kees Verbogt (DAD, voorzitter), Dirk-Jan van der Stelt (DAD), Mirjam Snijdelaar (DAD), Wilbert Schermer Voest (DAD), Thamar Kok (DAK), Sieto Verver (CVO, secretaris), Frans van Beek (CVO, programmaleider, adviseur)
Samenstelling van het Opdrachtgeveroverleg in 2012	voorjaar: Judith Elsinghorst (DAD, voorzitter), Kees Verbogt (DAD), Hans Gonggrijp (DAK), Henk Soorsma (N&R), Chantal van Dam (DAK, secretaris), Frans van Beek (CVO, programmaleider, adviseur) najaar: Judith Elsinghorst (DAD, voorzitter), Kees Verbogt (DAD), Peter van Velzen (DAK), Henk Soorsma (N&R), Thamar Kok (DAK, uitvoerend secretaris) en Frans van Beek (CVO, programmaleider, adviseur)

II De inhoudelijke rapportage over 2012

Relevantie voor beleid van het Ministerie van Economische Zaken en bijdrage aan maatschappelijke thema's

Het Ministerie van Economische Zaken (EZ) is verantwoordelijk voor het visserijbeleid in Nederland. Het langetermijnbeleid voor de visserij is gericht op herstel, verduurzaming en vernieuwing. Binnen dit uitgangspunt wordt gestreefd de rationele economische exploitatie van de natuurlijke hulpbronnen en ontwikkeling van de visserij te bevorderen. Het visserijbeheer voor de zee wordt vastgesteld door de Europese Ministerraad en de Europese Commissie. In recente jaren is dit beheer in toenemende mate geïntegreerd met het beheer van het mariene ecosysteem.

Het beheer van de visserij en de visbestanden wordt sterk gestuurd door informatie. Een groot deel van deze informatie, in het bijzonder over de toestand van de visbestanden en mariene ecosystemen, wordt in dit programma verzameld. De informatie wordt (meestal in internationaal verband) vertaald naar beheersadviezen. De onderzoekstaken, die in dit programma worden uitgevoerd, worden verricht ten dienste van de uitvoering van op internationale (EG) en nationale wetgeving te baseren maatregelen, die betrekking hebben op het regelen van de visserij en het beschermen van visbestanden (GVB).

Wettelijke basis

De wettelijke basis van de onderdelen die in het programma worden uitgevoerd is in 2010 geëvalueerd ten behoeve van het vaststellen van een nieuwe Uitvoeringsoverkomst tussen het toenmalige Ministerie van EL&I en de Stichting DLO. De geactualiseerde lijst van de relevante wetgeving is opgenomen in het document: "[Werkafspraken en werkplan 2012](#)".

De beoogde doelgroepen en gebruikers van de onderzoeksresultaten

De belangrijkste doelgroepen van het programma zijn het Ministerie van Economische Zaken en de Europese Commissie die verantwoordelijk zijn voor het vaststellen en uitvoeren visstandbeheer in nationale en Europese wateren. De in dit programma verzamelde gegevens vormen samen met vergelijkbare informatie afkomstig van de andere Lidstaten de onderbouwing voor dit beleid. Daarnaast is het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM), als nationaal waterbeheerder, een belanghebbende.

De informatie is tevens van belang voor de visserijsector, nationaal georganiseerd in het [Productschap Vis](#) en internationaal in de Regionale Adviesraden ([North Sea RAC](#), [Pelagic RAC](#) en [Long Distance RAC](#)) die door de overheden in toenemende mate bij het visserijbeheer worden betrokken (co-management).

Belangrijke gebruikers van gegevens, die in dit WOT programma verzameld worden, zijn ICES en STECF. Deze gebruiken de gegevens voor wetenschappelijk advisering van visserijbeheerders. Secundaire gebruikers van WOT gegevens verzameld in dit programma in 2012 waren RWS Waterdienst (DFS gegevens Schelde estuarium voor het MONEOS programma) en Waddenzeesecretariaat (omvang en ligging schelpdierbestanden voor TMAP).

De beoogde (tussen)resultaten zoals beschreven in het werkplan van 2012

- a. Uitvoeren van de Nederlandse bijdrage aan een internationaal monitorprogramma waarin gegevens worden verzameld over visbestanden in internationale wateren en de Nederlandse visserij op deze bestanden. De verzameling van de gegevens is nodig om adviezen en ondersteuning aan het visserijbeleid te kunnen geven. De gegevens worden opgeslagen in een database;
- b. Adviezen en ondersteuning aan het Ministerie van EZ over de toestand en ontwikkeling van de in de Noordzee en aangrenzende delen van de Noordoost-Atlantische Oceaan aanwezige

- populaties van commerciële en niet-commerciële vissoorten en schaal- en schelpdieren (communautair Visserijbeleid) en de visserij daarop. Toelevering van de gegevens en beoordeling daarvan voor de Quality Status Rapporten (QSR);
- c. Bijdragen aan het tot stand komen van adviezen van ICES aan de EU inzake het beheer van aquatische ecosystemen, inclusief het TAC- en Quotabeleid voor ruim honderd verschillende bestanden van commercieel belangrijke vissoorten in de Noordzee en aangrenzende delen van de Noordoost-Atlantische Oceaan (communautair Visserijbeleid);
  - d. Adviezen ter ondersteuning aan het Ministerie van EZ inzake toestand en ontwikkeling van in het IJsselmeer aanwezige populaties van commerciële en niet-commerciële vissoorten, inclusief adviezen inzake het visstandbeheer (Visserijbeleid IJsselmeer);
  - e. Adviezen ter ondersteuning aan het Ministerie van EZ inzake toestand en ontwikkeling van commerciële en niet-commerciële schelpdierbestanden in de Nederlandse Kustwateren ten behoeve van een verantwoorde exploitatie van delen van deze bestanden, rekening houdend met de vastgestelde reserveringen ten behoeve van relevant geachte vogelbestanden (Visserijbeleid Kustvisserij). Bovendien een inventarisatie van plaats en biomassa van schelpdieren in het litoraal en sublitoraal in verband met het trilaterale monitoring programma als mede toelevering van de gegevens en beoordeling daarvan voor de Waddenzee QSR rapporten (uitvoering nationale regelgeving);
  - f. Bijdragen aan het uitvoeren van het herstelplan voor aal;
  - g. Jaarlijkse rapportage van de omvang en ruimtelijke verspreiding van de bijvangst van walvisachtigen in de Nederlandse visserij;
  - h. Schattingen van de omvang van de recreatieve visserij op kabeljauw en paling.
  - i. Onderhoud van nationale en regionale databases met gegevens over de visserij en visbestanden;
  - j. Toegang tot databases voor eindgebruikers die belang hebben bij het beleid en beheer van de visserij;
  - k. Verbetering van de technieken en strategieën van monitoringsprogramma's, inclusief de kwaliteitsborging van de verkregen resultaten;
  - l. Voorlichting van en communicatie met de betrokken sector;

De in 2012 daadwerkelijk bereikte (tussen)resultaten

In het algemeen is de planning, zoals beschreven in het programma ongewijzigd gerealiseerd. Voor een gedetailleerde omschrijving van de activiteiten, verwijzing naar resultaten en producten in 2012 wordt per project verwezen naar de bijlage in dit rapport.

- a. De inhoud van het internationale monitorprogramma van de visserij op zee is vastgelegd in een Besluit van de Commissie [2010/93/EG](#)⁴. De Nederlandse bijdragen aan dit monitorprogramma in 2012 zijn vastgelegd in een Nationaal Programma dat aan de Commissie is aangeboden en is door de Commissie goedgekeurd. De biologische bemonsteringen, die in dit Programma zijn beschreven, zijn uitgevoerd. In 2012 is bovendien een verslag van de activiteiten over 2011 aan de Commissie aangeboden.
- b. In de verslagperiode werden adviezen en ondersteuning in de beleidsvorming aan het Ministerie gegeven over de toestand en ontwikkeling van in de Noordzee en aangrenzende delen van de Noordoost-Atlantische Oceaan, aanwezige bestanden van commerciële en niet-commerciële vissoorten. De toestandsbeoordelingen worden uitgevoerd in internationaal verband door ICES werkgroepen. De toestandsbeoordelingen zijn hoofdzakelijk gebaseerd op een evaluatie van twee bronnen van informatie: aanlandings- en inspanningsgegevens van de internationale vloot en onafhankelijke waarnemingen aan boord van

---

⁴ BESLUIT VAN DE COMMISSIE van 18 december 2009 tot vaststelling van een communautair meerjarenprogramma voor de verzameling, het beheer en het gebruik van gegevens in de visserijsector voor de periode 2011-2013 (Kennissegeving geschied onder nummer c(2009 10121) (2010/93/EU)

onderzoeksvaartuigen. Ook werd meegewerkt aan een toestandsbeoordeling van Pacific horsmakreel in het SPRFMO gebied.

- c. In de verslagperiode werd in internationaal verband via [ICES](#) en [STECF](#) meegewerkt aan het tot stand komen van adviezen betreffende het beheer van mariene ecosystemen, inclusief het TAC-, Quota- en inspanningsbeleid voor in de Noordzee en aangrenzende delen van de Noordoost-Atlantische Oceaan aanwezige bestanden van commerciële vissoorten. De adviezen worden gezamenlijk met wetenschappers uit andere landen in het Adviescomité (ACOM) van ICES opgesteld op basis van analyses van internationale gegevens zoals verzameld in dit programma.
Naast de advisering, die in ICES verband plaats vindt, werden adviezen uitbracht via het Scientific, Technical, and Economic Committee for Fisheries (STECF) en de subgroepen van dit comité. Dit comité rapporteert rechtstreeks aan de Europese Commissie over onderwerpen die specifiek voor het Europese visserijbeleid van belang zijn. Dit comité wordt ondersteund door een aantal werkgroepen waaraan medewerking werd verleend.
- d. De advisering aan het Ministerie over de toestand en ontwikkeling van de in het IJsselmeer aanwezige populaties van commerciële en niet-commerciële vissoorten, was gericht op de exploitatie door visserij in het IJsselmeer. De belangrijkste bron van informatie zijn de jaarlijkse bestandsopnames gemaakt van alle vissoorten in het IJsselmeer en Markermeer. Routinebemonsteringen met grote kuil voor schubvis en elektrokor (voor aal) in het IJsselmeer werden in het najaar uitgevoerd.
Gegevens werden verzameld in een monitorprogramma voor grensoverschrijdende bestanden van trekvissen in de grote rivieren in de Nederlandse wateren, waaronder de zalmachtigen, die werden gemonsterd via een opkoopregeling uit de bijvangsten van de beroepsvisserij in het IJsselmeer. Het programma wordt uitgevoerd in het kader van een internationaal herstelprogramma. In 2012 is, met instemming van beleidsmedewerkers van het Ministerie, voor het eerst een integrale rapportage gemaakt, waarin de resultaten van alle onderzoek in het binnenwater in 2011 zijn samengebracht. De rapportage over 2012 vindt in 2013 plaats.
- e. Ter advisering en ter ondersteuning van het Ministerie inzake de beleidsvorming ten aanzien van een verantwoorde exploitatie van schelpdierbestanden in de Nederlandse kustwateren werden in de verslagperiode middels monitorprogramma's basisgegevens verzameld over de toestand en ontwikkeling van schelpdierbestanden (kokkel, mossel, mesheft, strandschelp en Japanse oester) in de Waddenzee, de Oosterschelde, de Westerschelde en de Nederlandse kustzone. De resultaten zijn aan het Ministerie gerapporteerd ten behoeve van de uitvoering van het beleid zoals vastgelegd in het beleidsvoornemen.
- f. Voor paling is in de afgelopen jaren een voortdurende afname van het bestand in heel Europa vastgesteld. In 2008 hebben de Lidstaten, waaronder Nederland, een [nationaal aal beheerplan](#) ingediend bij de Europese Commissie. In 2012 is ondersteuning aan het Ministerie gegeven bij de door de EC gevraagde rapportage over de resultaten van het nationale beheerplan in de afgelopen drie jaar. De basis voor deze rapportage is het aalonderzoek dat in dit programma is uitgevoerd.
- g. De bijvangsten van walvisachtigen in de pelagische visserij in Europese wateren zijn vrijwel nihil. Dit blijkt uit de resultaten van de monitoring van deze bijvangsten welke jaarlijks aan het Ministerie zijn gerapporteerd. De rapportage over 2012 vindt in 2013 plaats.
- h. Via een aantal surveys binnen de sportvisserij worden continue gegevens verzameld ten behoeve van het schatten van de vangsten (met name kabeljauw en paling) in de sportvisserij. De eerste resultaten zijn in 2012 gepubliceerd.
- i. De nationale databases met vangststatistiek en biologische informatie zijn voortdurend up to date gehouden. In samenwerking met andere EU Lidstaten werd meegewerkt is aan de ontwikkeling van een regionale database met gegevens die in het kader van de DCF zijn verzameld.

- j. De EU verplicht de Lidstaten (LS) een administratie bij te houden van gegevens die aan derden worden geleverd. De administratie wordt bijgehouden in een database. De resultaten worden gerapporteerd naar de EC.
- k. Ten behoeve van de kwaliteitsborging zijn de procedurebeschrijvingen van de routinebemonsteringen die in het programma worden uitgevoerd geactualiseerd. Deze worden, indien noodzakelijk, jaarlijks aangepast.
- l. Op een aantal websites is aandacht besteed aan communicatie en kennisverspreiding. De nieuwe KennisOnline⁵ website is ingericht door DLO en toont resultaten van onderzoek dat Wageningen UR uitvoert in opdracht van EZ. De informatie op de nieuwe CVO⁶ en IMARES⁷ websites is gericht op het publiek. De laatste website geeft actuele informatie over en resultaten van de bestandsopnamen die in dit programma worden uitgevoerd. Daarnaast werd door middel van een aantal artikelen in vakbladen de resultaten van een aantal onderzoeken en de adviezen nader toegelicht. Evenals in vorige jaren zijn waarnemers van de sector mee geweest met een aantal IMARES surveys.

Toelichting op de afwijkingen tussen planning en realisatie en eventuele consequenties daarvan voor het werkplan 2013

Het WOT programma is in 2012 vrijwel geheel uitgevoerd. Door het stoppen van de pelagische visserij in het CECAF gebied (West-Afrika) is de bemonstering van de vangsten in de loop van het jaar gestaakt. Ook is afgezien van deelname aan internationaal overleg over de toestand van de bestanden in dit gebied. Een eventuele hervatting van de bemonstering in 2013 is niet begroot in het werkplan van 2013 en kan gefinancierd worden uit de vrije ruimte van het programma.

Gezien de grote invloed van de Europese richtlijnen ten aanzien van dataverzameling is, mede op uitnodiging van de EC, extra geïnvesteerd in het adviseren van de EC t.a.v. de wijze waarop de dataverzameling moet worden voortgezet na 2013. Er zijn geen consequenties voor het werkplan voor 2013.

In toenemende mate worden Nederlandse onderzoekers door ICES betrokken bij het ontwikkelen of evalueren van beheersplannen. Deze activiteiten zijn vaak niet begroot omdat verzoeken van beheerders hiervoor gedurende het jaar komen en vragen om een snelle respons. In 2012 werden een aantal nieuwe beheersplannen voor Noordzee haring geëvalueerd. Dit is gefinancierd uit de vrije ruimte van het programma. Een evaluatie van een door Nederland voorgesteld beheersplan voor schol en tong in de Noordzee werd uitgevoerd m.b.v. BO financiering.

In december vond een niet geplande tweede vergadering van WGIPS plaats. De vergadering was gepland in januari 2013 en is ten laste gebracht van het budget beschikbaar voor 2013.

Communicatie

Communicatie is een belangrijk onderdeel van een aantal projecten in het programma zowel voor de gebruiker als andere belanghebbenden. De resultaten en conclusies van het onderzoek worden voor de gebruiker (lees beleidsmedewerkers) in een begrijpelijke vorm aangeboden en zo nodig door de onderzoeker in een presentatie samengevat. Adviezen die in internationaal verband tot stand komen worden meestal zowel schriftelijk als mondeling toegelicht. De gebruiker is uiteindelijk verantwoordelijk voor de vertaling van de resultaten naar beleid. Of de resultaten ook werkelijk door de gebruiker worden gebruikt in de beleidsvorming is aan de gebruiker.

Belangwekkende resultaten en adviezen zijn, met instemming van de opdrachtgever, toegelicht in vakbladen die op de visserijsector gericht zijn en worden op de websites van CVO, KennisOnline of

⁵ <http://www.wageningenur.nl/nl/Onderzoek-Resultaten/Projecten-EZ.htm>

⁶ <https://www.wageningenur.nl/nl/Expertises-Dienstverlening/Wettelijke-Onderzoekstaken/Centrum-voor-Visserijonderzoek-1.htm>

⁷ www.wageningenur.nl/nl/Expertises-Dienstverlening/Onderzoeksinstituten/imares.htm

IMARES gepubliceerd. Er wordt naar gestreefd om wetenschappelijk relevante resultaten door te publiceren in wetenschappelijke tijdschriften. In de loop der jaren zijn de hoeveelheid publicaties door IMARES waarin gegevens worden gebruikt die in dit programma zijn verzameld toegenomen. Het produceren van gerefereerde publicaties is echter geen expliciet onderdeel van dit programma.

Samenwerking

In toenemende mate wordt bij het verzamelen van gegevens samengewerkt met de visserijsector. Deze samenwerking is in 2012 verder versterkt. De sector, vertegenwoordigd door de RACs, is meer betrokken bij het opstellen en evalueren van beheersplannen van de visserij. In een aantal gevallen neemt de sector hier het voortouw en wordt vanuit dit programma wetenschappelijk ondersteuning gegeven.

Ook bij de bemonstering wordt samengewerkt met de sector. In een aantal gevallen is de bemonstering zelfs afhankelijk van medewerking van de sector. De kottersector is via een zelfbemonsteringsprogramma betrokken bij het verzamelen van discards. Op een aantal pelagische vriestrawlers worden door de bemanning vismonsters genomen t.b.v. de bemonstering van de aanvoer. Binnenvissers zijn betrokken bij het verzamelen van gegevens over diadrome vis en bij de bemonstering van paling. De schelpdiersector geeft medewerking aan het uitvoeren van de jaarlijkse bestandsopnamen. Ook in het onderzoek naar de recreatieve visserij wordt door hengelaars structureel meegewerkt.

Met betrekking tot het onderzoek op zee wordt nauw met andere landen samengewerkt. De samenwerking wordt veelal gecoördineerd door ICES in planning groepen voor bestandsopnamen op zee, bemonstering van de recreatieve visserij, aalonderzoek voor het aalherstelplan, bemonsteren van aanvoer en bijvangsten. Daarnaast worden door landen gezamenlijk workshops georganiseerd om de kwaliteit van de bemonstering te verbeteren en expertise uit te wisselen.

Voor de uitvoering van de DCF heeft de EC voor de lidstaten Regionale Coördinatie Meetings (RCM) georganiseerd waarin de bemonsteringen, die in de verschillende LS worden uitgevoerd worden gecoördineerd. In de praktijk kan dat inhouden dat LS bemonsteringsverplichtingen van andere LS overnemen. Nederland participeerde in 2012 in de RCM Noordzee & Eastern Arctic, de RCM Westelijke wateren en de RCM Long Distance. Via de laatstgenoemde RCM wordt met Polen, Duitsland, Litouwen en Letland een gezamenlijk bemonstering van de vangsten van pelagische trawlers in de wateren van CECAF (West Afrika) uitgevoerd en gefinancierd. Met Duitsland bestaan verregaande afspraken t.a.v. een gezamenlijke bemonstering van de garnalenvisserij in de Noordzee en de pelagische visserij in Atlantische wateren. Ook de resultaten van deze bemonstering zullen gezamenlijk worden gepubliceerd.

Ten aanzien van de nationale visserijstatistiek en de coördinatie van de onderzoeksverplichtingen die voortvloeien uit de Europese regelgeving (DCF) wordt met het LEI samengewerkt. Ook is het LEI regelmatig betrokken bij het evalueren van de economische consequenties van de biologische adviezen.

In het onderzoek naar de recreatieve visserij wordt samengewerkt met [Sportvisserij Nederland](#) en [TNS NIPO](#). In het zoetwateronderzoek werd afgelopen jaar samengewerkt met [Alterra](#), [LEI](#), [Dienst IJsselmeergebied](#) en andere regionale directies. Door de samenwerking was het mogelijk in 2012 om de afzonderlijke rapportages over het vis- en visserijonderzoek in binnenwater te integreren tot 1 rapport.

Met het Ministerie van EZ vond met regelmaat *ad hoc* overleg plaats tussen de voorzitters van de Adviescommissies en de programmaleider met betrekking tot de onderzoeksprogrammering en financiële dekking van het programma. Ook met het Opdrachtgeversoverleg is constructief samengewerkt.

In het kader van de opbouw en uitwisseling van expertise worden op beperkte schaal en met gesloten beurs, experts uitgewisseld met onderzoeksinstituten in het buitenland voor het uitvoeren van gedeelde onderzoekstaken. Dit is in 2012 niet gebeurd.

Overige relevante informatie

De in dit programma verzamelde gegevens en kennis vormen tevens belangrijke basisinformatie ten behoeve van overig onderzoek dat door IMARES voor EZ wordt uitgevoerd buiten dit programma.

De klanttevredenheid over het programma wordt gemeten via de beoordeling van het Opdrachtgeversoverleg van het programma. Zowel de werkplannen als uitvoering van het programma werden evenals in voorgaande jaren als goed beoordeeld.

IMARES en CVO beschikken over eigen kwaliteitssystemen en kwaliteitshandboeken op basis van de ISO 9001:2008 norm. In 2012 vond een her-audit plaats door DNV (Det Norske Veritas). Het huidige certificaat is geldig tot december 2015.

Afgesloten projecten in 2012

Alle projecten, die in 2012 zijn uitgevoerd, worden in 2013 voortgezet.

III De financiële rapportage over 2012

De beheersparagraaf omvat een samenvatting van financiële verantwoording van de uitvoering van het programma in 2012. Een gedetailleerde verantwoording zal los van deze rapportage worden aangeleverd.

De onderstaande tekst en tabellen in deze rubriek geven een samenvatting van deze rapportage. De financiële cijfers in de onderstaande tabellen hebben betrekking op de geboekte financiële omzet in 2012 en zijn afkomstig uit en in overeenstemming met het financiële jaaroverzicht van 2012 van IMARES.

Transfer van middelen van 2011 naar 2012

Bij het opstellen van het werkplan voor 2012 was rekening gehouden met de beschikbaarheid van financiële middelen uit 2011. Het betreft hier een spaarbedrag⁸ ter grootte van 150 k€ voor het uitvoeren van projectonderdelen die niet jaarlijks worden uitgevoerd. Naast de spaarbedragen is met toestemming van het OO in 2012 een bedrag van 150 k€ uit het budget van 2011 aangewend ter dekking van de begroting van 2012. De rest van de doorschuif, 74.3 k€, is toegevoegd aan de vrije ruimte in 2012

doorgeschoven naar 2012	
spaarbedrag makreelsurvey 2011	19,200
spaarbedrag recreatieve visserij	43,030
spaarbedrag aalonderzoek	88,000
gereserveerd uit 2011 budget	150,000
NAPRO	74,260
Totaal (€)	374,490

Onderzoeksbudget voor 2012

Het in de opdrachtsverleningsbrief door EZ vastgestelde programmabudget was 5,116 k€. Inclusief de meegenomen middelen uit 2011 was in 2012 een budget van 5,491 k€ beschikbaar. Op verzoek van het Ministerie is hiervan 46 k€ aangewend voor financiering van STECF activiteiten door het LEI. Het te verantwoorden onderzoeksbudget voor 2012 komt uit op 5,445 k€ (kolom D).

onderzoeksbudget 2012	
programmabudget voor 2012	5,116,000
meegenomen spaarbedragen	150,235
NAPRO van 2011	224,255
donatie LEI voor STECF	-46,000
Totaal (€)	5,444,490

Gerealiseerde omzet in 2012 en transfer van middelen naar 2013

Het format van de samenvattingstabel met de cijfers over 2012 wijkt af van voorgaande jaren. De kolommen met daarin de begroting en realisatie van de projecten zijn opgesplitst in arbeidskosten en materiele kosten. Dit op verzoek van het Ministerie van EZ om de p*q kosten zichtbaar te maken. De p*q informatie is weergegeven in kolom E (gepland) en H (gerealiseerd).

doorgeschoven naar 2013	
spaarbedrag makreelsurvey 2011	19,200
spaarbedrag makreelsurvey 2012	101,330
niet gebruikte vrije ruimte	107,397
Totaal (€)	227,927

⁸ In de Uitvoeringsovereenkomst tussen DLO en EL&I is overeengekomen dat voor programmaonderdelen, die niet elk jaar worden uitgevoerd, moet worden gespaard zodat de programmabudgetten niet jaarlijks behoeven te worden aangepast.

De gerealiseerde totale omzet is 5,217 k€ (kolom J). De in 2012 niet gebruikte financiële ruimte (kolom K) van 228 k€ is doorgeschoven naar 2013.

De transfer van financiële middelen van 2012 naar 2013 bestaat voor 121 k€ aan geplande spaarbedragen voor het uitvoeren van de makreelsurvey in 2013 en 107 k€ niet gebruikte vrije ruimte in 2012.

Contrafinanciering

In 2012 vond geen contrafinanciering door derden plaats.

Kosten onderzoeksvaartuigen

De kostenrapportage is exclusief de kosten van de onderzoeksvaartuigen welke door EZ voor het WOT onderzoek beschikbaar worden gesteld. De bestandsopnamen schelpdieren werden deels met gecharterde bedrijfsvaartuigen uitgevoerd. De kosten hiervan zijn wel uit het programma gefinancierd.

EU datacollectie

Een deel van de kosten van het programma, die betrekking hebben op de gegevens die worden verzameld in het kader van de DCF, kunnen door de Lidstaat bij de EU worden teruggevorderd. Ook kunnen de Lidstaten een deel van de scheepskosten terugvorderen. Het door EZ terug te vorderen bedrag is gebonden aan een maximum dat de EC heeft vastgesteld na goedkeuring van het door EZ bij de EC ingediende nationale werkplan. Het maximaal aan Nederland te vergoeden bedrag is voor 2012 vastgesteld op 2,214 k€⁹.

---

⁹ UITVOERINGSBESLUIT VAN DE COMMISSIE van 4 oktober 2012 inzake de financiële bijdrage van de Unie voor 2012 aan de nationale programma's van zes lidstaten (Duitsland, Litouwen, Nederland, Polen, Zweden en het Verenigd Koninkrijk) voor de verzameling, het beheer en het gebruik van gegevens in de visserijsector ([Kennissegeving geschied onder nummer C\(2012\) 6838](#))

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
Project-nr.	Projecttitel	Doorgeschoven uit budget 2011	Beschikbaar in 2012	Geplande inzet werkplan 2012 (arbeid) (p*q)	Geplande inzet werkplan 2012 (materieel)	Vrijgegeven gedurende 2012	Gerealiseerde inzet in 2012 (arbeid) (p*q)	Gerealiseerde inzet in 2012 (materieel)	Totaal in 2012 gerealiseerd	Doorgeschoven naar 2013 met bestemming
430-12090	Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij	69,858	69,858	437,715	37,000	474,715	431,173	43,542	474,715	
430-12100	Marktbemonstering zeevisserij			785,108	164,583	949,691	766,540	183,151	949,691	
430-12110	Bestandsopnamen op zee	12,323	12,323	1,057,169	203,850	1,261,019	1,105,380	35,109	1,140,489	120,530
430-12130	Monitoring bijvangsten	20,100	20,100	781,788	63,120	844,908	723,000	121,908	844,908	
430-12140	Visserijstatistiek	41,800	41,800	162,410	28,950	191,360	185,750	5,610	191,360	
430-12180	IJsselmeer en Markermeer	37,770	37,770	247,324	44,424	291,748	239,412	52,336	291,748	
430-12185	Aalonderzoek	95,456	95,456	224,710	215,750	440,460	276,671	163,789	440,460	
430-12080	Monitoring schelpdierbestanden	26,100	26,100	311,664	188,250	499,914	367,553	132,361	499,914	
430-12160	Recreatieve visserij	23,512	23,512	81,340	105,500	186,840	83,704	103,136	186,840	
430-12150	Programma management			168,610	6,800	175,410	171,440	3,970	175,410	
430-12170	Vrije ruimte	46,519	46,519		100,000	128,425	20,505	523	21,028	107,397
	Vrije ruimte (afdracht LEI t.b.v. STECF)		-46,000							
	niet gepland	1,052	1,052							
	Oprachttverlening DLO 2012 (brief DKI 247535 van 14 december 2011)		5,116,000							
Totaal		374,490	5,444,490	4,257,838	1,158,227	5,444,490	4,371,128	845,435	5,216,563	227,927

aanvullende projectinformatie

L	M	N	O	P	Q	R	S	T
BAS-nr.	Projecttitel	Projectleider +instituut	Contactpersonen doelgroep (EZ)	Looptijd tot/met	2012 budget	2012 realisatie	transfer naar 2013	Producten
WOT-05-406-001-IMARES	Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij	drs. F.A. van Beek, CVO	ir. H.R. Offringa	2015	474,715	474,715		zie sectie 1 bijlage
WOT-05-406-002-IMARES	Marktbemonstering zeevisserij	ing. S.W. Verver, CVO	ir. B. van Wonderen	2015	949,691	949,691		zie sectie 2 bijlage
WOT-05-406-003-IMARES	Bestandsopnamen op zee	ing. I.J. de Boois, IMARES	ir. H.R. Offringa	2015	1,261,019	1,140,489	120,530	zie sectie 3 bijlage
WOT-05-406-004-IMARES	Monitoring bijvangsten	ir. A.T.M. van Helmond IMARES	ir. H.R. Offringa	2015	844,908	844,908		zie sectie 4 bijlage
WOT-05-406-005-IMARES	Visserijstatistiek	ir. S.M. Bierman, IMARES	drs. K. Verbogt	2015	191,360	191,360		zie sectie 5 bijlage
WOT-05-406-006-IMARES	IJsselmeer en Markermeer	dr. H.J.L. Heessen, IMARES	ir. D.J. van der Stelt	2015	291,748	291,748		zie sectie 6 bijlage
WOT-05-406-007-IMARES	Aalonderzoek	dr. M. de Graaf, IMARES	ir. M. Snijdelaar	2015	440,460	440,460		zie sectie 7 bijlage
WOT-05-406-008-IMARES	Monitoring schelpdierbestanden	dr. K. Troost, IMARES	W.L.M. Schermer Voest	2015	499,914	499,914		zie sectie 8 bijlage
WOT-05-406-009-IMARES	Recreatieve visserij	dr. M. de Graaf, IMARES	ir. S. Vonk	2015	186,840	186,840		zie sectie 9 bijlage
WOT-05-406-011-IMARES	Programma management	drs. F.A. van Beek, CVO	drs. K. Verbogt	2015	175,410	175,410		zie sectie 10 bijlage
WOT-05-406-010-IMARES	Vrije ruimte	drs. F.A. van Beek, CVO	drs. K. Verbogt	2015	128,425	21,028	107,397	zie sectie 11 bijlage
Totaal					5,444,490	5,216,563	227,927	

English Summary

The programme WOT-05 Fishery Research is carrying out statutory research tasks related to the management of the fishery and aquaculture in the Netherlands. The programme is developed in coordination with the Ministry of Economic Affairs (EZ). The content and scope of programme has been agreed for the period 2011-2015. This report is a technical report and summarises the progress made in carrying out the work plan of 2012.

Fisheries policy makers and managers are, like in most other policy areas, dependent on information. The present programme provides biological information for the management of fisheries and aquaculture in open systems. The aim of the programme is to contribute to the collection of essential data needed for the management of fisheries, fish stocks and aquaculture through sampling programmes in as well marine and inshore areas.

The data collection includes sampling programmes on fish species landed in fishing ports, discard and by-catch monitoring programmes on board of commercial vessels and scientific surveys using research vessels. In addition monitoring programmes on shellfish (bivalves) are carried out in coastal waters, annually, to estimate the biomass of these resources. In national fresh waters also the eel stock and the stocks in IJsselmeer and Markermeer are monitored. The data have been used to provide advice which is also part of this programme.

The advice for marine stocks and fisheries is based on analyses of international data carried out by working groups. The main frameworks in which this is done are [ICES](#) and [STECF](#). These frameworks also play a role in the international co-ordination of the research carried out in this programme.

The programme is carried out by the Centre for Fisheries Research ([CVO](#)) and the Institute for Marine Resources and Ecosystem Studies ([IMARES](#)) in IJmuiden. The programme is financed by the Ministry of EZ and coordinated by Drs. F.A van Beek.

Research projects in 2012	
PROJECT	ACTIVITY
1. Assessment and advice	Stock assessment and advisory tasks mainly carried out in internationally coordinated frame-works
2. Market sampling marine species	Sampling of biological parameters (age, length, sex, maturity) in landings of marine species in the Netherlands
3. Marine research vessel surveys	Collection of fishery independent data at sea with research vessels including data for ecosystem research
4. Monitoring by-catches	Sampling of discards and by-catches on board of commercial operating vessels
5. Fishery statistics	Compilation of statistics relating to catches and activity of the fishing fleet
6. Fish and fishery research IJsselmeer and Markermeer	Monitoring fish stocks in IJssel Lake and Markermeer Lake by surveys
7. Eel research	Monitoring of biological parameters of eel in Dutch rivers and lakes. Monitoring escapement of silver eel.
8. Monitoring shellfish stocks	Monitoring by surveys of commercial exploited molluscs (blue mussel, cockle, spisula, pacific oyster)
9. Recreational fisheries	Monitoring of catch of eel and North Sea cod and effort in recreational fisheries
10. Programme management	Planning and coordination of this programme
11. <i>Ad hoc</i> service and research	Research dealing with unforeseen management questions

The programme has been executed according a pre-agreed Working Plan. It consists of eleven projects, each managed by a project manager. Each project consists of several sub-projects.

This document contains two main sections: 1) a report presenting standard information requested by the Ministry discussing the progress made with the research targets set in the pre-agreed working programme and 2) an annex including technical progress reports of the individual projects. Scientific results are not discussed but references are given to the (scientific) products.

All the pre-agreed targets have been met within the available financial budget.

The report format includes a financial summary over 2012. The total cost of the programme in 2012 was 5.2 million Euro. About 0.2 m€ of the 2012 budget was forwarded to 2013 part as a reservation of activities which are planned in 2013.

Lijst met afkortingen gebruikt in dit programma

afkorting	omschrijving
ACOM	Advisory Committee van ICES
ADG	Advice Drafting Group preparing ICES advice
ADGMM2	ICES Ad Hoc Group on the Distribution and Migration of Northeast Atlantic Mackerel,
AID	Algemene Inspectie Dienst
Alterra	hét kennisinstituut voor de groene leefomgeving van Wageningen UR
AR	Annual Report (reporting annual progress to the EU on the national achievements of the DCF)
ASC	Annual Science Conference van ICES
ASH	Atlanto-Scandische haring survey
BADMINTON	EU project Bycatch And Discards: Management INDicators, Trends and locatiON
Billie Turf	portable software voor invoer van vangstgegevens aan boord van schepen
BTS	Beam Trawl Survey
BWS	Blue Whiting survey
CECAF	Committee for the Eastern Central Atlantic Fisheries
CMR	Corten Marine Research
CVO	Centrum voor Visserijonderzoek (WOT unit van DLO)
COST	Common Open Source Tool; EU project for developing statistical precision tools
CRU	Crustacean (garnaal en kreeftachtigen)
DAD	Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn van het Ministerie van EZ
DAK	Directie Agro kennis, Cluster Onderzoek en Kennisvalorisatie van het Ministerie van EZ (voorheen LNV-DK, LNV-DKW, EL&I-DKI)
DATRAS	Database Trawl Surveys (gespecialiseerde ICES database)
DCF	Een aantal verordeningen van de EU van kracht sinds 2009, waarin is vastgelegd welke biologische en economische gegevens door de Lidstaten moeten worden verzameld
DC-MAP	Data Collection Multi Annual Programme (2014-2020): opvolger van DCF
DCR	Voorloper van de DCF
DEF	demersale vis
DGMARE	Directorate-General for Maritime Affairs and Fisheries
Dienst IJsselmeergebied	één van de regionale diensten van Rijkswaterstaat
DKI	Directie Kennis en Innovatie van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (voorheen LNV-DK en LNV-DKW)
DNV	Det Norske Veritas (ISO auditor)
DYFS	Demersal Young Fish Survey
DLO	Dienst Landbouwkunding Onderzoek
DTU Aqua	National Institute of Aquatic Resources of the Technical University of Denmark
DUAP	DATRAS User Advisory Panel
EC	European Commission
EG	Europese Gemeenschap
EIFAAC	European Inland Fisheries and Aquaculture Advisory Commission
EL&I	Het voormalige Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (in 2012 opgegaan in EZ)
EU	European Union
EWG	Expert Working Group van STECF
EZ	Ministerie van Economische Zaken
FIDAREQ	Database voor de opslag van dataverzoeken: Fisheries Data Requests

afkorting	omschrijving
FishFrame	Regionale database voor de DCF
FRISBE	IMARES database met biologische informatie
FRS	Marine Institute Aberdeen
GES	Good Environmental Status
GIS	Geografisch informatiesysteem
GOV	Grand Ouverture Verticale (visnet gebruikt bij IBTS)
GPS	Global Positioning System
GVB	Gemeenschappelijk Visserij Beleid
HAWG	ICES Herring Assessment Working Group for the Area South of 62°N
HCR	Harvest Control Rule
IBPnew	ICES benchmark groep voor tarbot en zeebaars
IBTS	International Bottom Trawl Survey
IBTSWG	ICES International Bottom Trawl Survey Working Group
IBWSS	International Blue Whiting Spawning stock Survey
ICES	International Council for the Exploration of the Sea
IenM	Ministerie van Infrastructuur en Milieu (voorheen Ministerie van Verkeer en Waterstaat)
IEO	Instituto Español de Oceanografía
IHLS	International Herring Larvae Survey in the North Sea
IMARES	Institute for Marine Resources and Ecosystem Studies
IMROP	Mauritanian Institute for Oceanographic Research and Fisheries
LEI	Landbouwkundig Economisch Instituut
ISO	kwaliteit certificeringsnorm
LNV	het voormalige Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit nu EZ
LS	Lidstaat, Lidstaten
KBWOT	Kennisbasis budget voor expertiseonderhoud in WOT programma's
KennisOnline	Website van WageningenUR met onderzoeksprogrammering
MEGS	Mackerel Egg Survey
MIK-net	Method Isaac Kidd (planktonnet gebruikt bij IBTS)
MONEOS	
MoU	Memorandum of Understanding
MSFD	Marine Strategy Framework Directive
MWTL	Monitoring van de Waterstaatkundige Toestand des Lands
NAPRO	Nog af te ronden programma onderzoek
NC	Nationale Correspondent (contactpersoon tussen Ministerie en EC over datacollectie)
NGO	non-governmental organisation
NHAS	North Sea Herring Acoustic Survey
NL	Nederland
NP	National Programme (Onderzoeks programma dat de Lidstaat jaarlijks aan de EC moet aanbieden met uitwerking van onderzoek dat t.b.v. de DCF wordt uitgevoerd)
ORACLE	Brand of a Relational Data Base
OSW	regulier overleg op het Ministerie van EL&I tussen sector, overheid en onderzoek
OTB	code voor vistuig bodem trawl
PGCCDBS	ICES Planning Group on Commercial Catch, Discards and Biological Sampling
PGRFS	ICES Planning Group on Recreational Fisheries Surveys
PRAC	Pelagic RAC
QSR	Quality Status Report
RAC	Regional Advisory Councils
RCM	Regional Coordination Meeting

afkorting	omschrijving
RDB	Regional Database
RDD	Random Digital Dialing
RFMO	Regional Fisheries Management Organisation (bijv SPRFMO, CECAF)
RWS	Rijkswaterstaat
RWS Waterdienst	Samenvoeging van RIKZ, RIZA en het waterbouwkundig deel van DWW
SGPIDS	ICES Study Group on Practical Implementation of Discard Sampling Plans
SNS	Sole Net Survey
SPRFMO	South Pacific Regional Fisheries Management Organisation
STECEP	Scientific Technical and Economic Committee for Fisheries
TAC	Total Allowable Catch
TBB	code voor vistuig boomkor
TMAP	Trilateral Monitoring and Assessment Program (Waddenzee)
TNS NIPO	Nederlands onderzoeksbureau gespecialiseerd in marktonderzoek
VBC	Visstand Beheer Commissie
VenW	voormalig Ministerie van Verkeer en Waterstaat (nu IenM)
VIRIS	Visserij Registratie en Informatie Systeem
VISSTAT	IMARES database met visserijgegevens
vTI	Johann Heinrich von Thünen-Institut; Institut für Seefischerei Hamburg. voorheen BFA Bundesforschungsanstalt für Fischerei (Hamburg, GER)
VMS	Vessel Monitoring System, satelliet volgsysteem om schepen te traceren
Waddenunit	onderdeel van het ministerie van EZ
WC	Web Conference
WDT	Wettelijke en Dienstverlenende taken (nu WOT)
WGBEAM	ICES Study Group on Beam Trawl Surveys
WGBYC	ICES Working Group for Bycatch of Protected Species
WGCHAIRS	ICES Annual Meeting of Assessment Working Group Chairs
WGCRAN	ICES Working Group on Crangon Fisheries and Life History
WGDIM	ICES Working Group for Data and Information Management
WGECO	ICES Working Group on Ecosystem Effects of Fishing Activities
WGEEL	ICES/EIFAAC Working Group on Eels
WGEF	ICES Working Group on Elasmobranch Fishes
WGFAST	ICES Working Group on Fisheries Acoustics, Science and Technology
WGIPS	ICES Planning Group of International Pelagic Surveys (voorheen PHERS)
WGISUR	ICES Working Group on Integrating Surveys for the Ecosystem Approach
WGMEGS	ICES Working Group on Mackerel and Horse Mackerel Egg Surveys
WGMG	ICES Working Group on Methods of Fish Stock Assessments
WGMIXFISH	ICES Working Group on Mixed Fisheries Advice for the North Sea,
WGNEW	ICES Working Group on new MoU species
WGNSSK	ICES Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak
WGWIDE	ICES Working Group on Widely Distributed Stocks (consists of parts of former WGNPBW and WGMHSA)
WKESDCF	ICES Workshop on Eel and Salmon DCF
WKFATHOM	ICES Workshop on Egg staging, Fecundity and Atresia in Horse mackerel and Mackerel
WKFRAME3	ICES Third Workshop on Implementing the ICES FMSY Framework
WKHELP	ICES Workshop for Revision of the North Sea Herring Long Term Management Plan
WKLIFE	ICES Workshop on the Development of Assessments based on LIFE history traits and exploitation characteristics
WKMSSPDF2	ICES Workshop on sexual maturity staging of sole, plaice, dab and flounder

afkorting	omschrijving
WKMSTB	ICES Workshop on sexual maturity staging of turbot and brill
WKM-Trade	ICES Workshop on North Sea and Baltic Sea Multispecies Trade-offs
WKPELA 2012	ICES Benchmark Workshop on Pelagic stocks
WKPICS2	ICES Workshop on Practical Implementation of Statistical Sound Satch Sampling Programmes
WKTSBLUES	ICES Workshop on implementing a new TS relationship for blue whiting abundance estimates
WOT	Wettelijke Onderzoeks Taken (voorheen WDT)

Annex Projectverslagen 2012

---

1 Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij

1.1 Algemeen

Dit project omvat de biologische advisering aan de nationale en internationale beheerders van visserij-activiteiten en mariene ecosystemen. De belangrijkste doelgroepen zijn de [Europese Commissie](#) (EC) en Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn van het [Ministerie van Economische Zaken](#).

Een groot deel van de adviezen komen tot stand door samenwerking met andere landen via de International Council of Exploration of the Sea ([ICES](#)) en het Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries, ([STECF](#)) van de EC. De adviezen zijn gebaseerd op gegevens die zijn verzameld in de overige projecten van dit programma en vergelijkbare informatie verzameld in andere landen.

Vrijwel alle werkzaamheden in het werkplan voor 2012 zijn volgens planning gerealiseerd.

projectverslag 2012

Programmanummer en titel	WOT-05 Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	430-12090
BAS nummer(s)	WOT-05-406-001-IMARES
Projectleider	drs. F.A. van Beek
uitvoerende instellingen	CVO; IMARES
gebruiker van de resultaten	Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn (EZ-DAD)
contactpersoon van de gebruikersgroep	ir. H.R. Offringa (EZ-DAD)

1.2 Aanpak van het onderzoek

Het werkprogramma omvat de volgende onderdelen:

- Advisering via ICES
- Advisering via STECF
- een aantal ondersteunende activiteiten

Met uitzondering van het onderzoek aangegeven in sectie 1.3.4 behoren alle onderdelen in dit project tot de categorie behoren strikte WOT.

1.3 Onderdelen

1.3.1 Advisering via ICES

De biologische adviezen voor het beheer van de zeevisserij in Europese wateren kwamen tot stand door middel van internationale samenwerking van visserijbiologen via de International Council for the Exploration of the Sea (ICES). De structuur waarin de adviezen worden geproduceerd bestaat uit 5 lagen waarin Nederlandse experts een bijdrage in leveren. Deze zijn:

- Data workshops (data verwerking)
- Expertgroepen (data analyse)
- Reviewgroepen (kwaliteitscontrole)
- Advies schrijfgroepen (opstellen concept adviezen)
- adviescomité ACOM (vaststellen adviezen)

De hierboven beschreven onderdelen worden uitgevoerd in een strak gepland tijdschema en vinden vooral in de eerste helft van het jaar plaats.

1.3.1.1 Data Workshops

Er zijn geen data workshops in 2012 bijgewoond.

1.3.1.2 **Expertgroepen**

De toestandsbeoordeling en vangstprognoses van de door de visserij geëxploiteerde zeevisbestanden wordt uitgevoerd door experts in internationale werkgroepen. Alle betrokken landen leveren gegevens over de visserij en visbestanden toe aan deze werkgroepen. De gegevens zijn afkomstig van de bemonsteringsprogramma's van de aanvoer, discards, bestandsopnamen met onderzoeksvaartuigen en vangststatistiek. Deze bemonsteringsprogramma's zijn onderdeel van de DCF en worden in alle betrokken landen uitgevoerd.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen zogenaamde 'update' en 'benchmark' toestandsbeoordelingen. Bij de eerste wordt de 'assessment' gedaan via een eerder in een benchmark proces overeengekomen standaard procedure en worden alleen de meest recente gegevens toegevoegd. Bij de benchmark (om de zoveel jaar) wordt de standaard procedure geheel herzien en wordt kritisch gekeken naar de basisgegevens, keuze en setting van het model. Bij de opzet van de benchmark worden ook de stakeholders betrokken.

Nederland heeft bijgedragen aan de toestandsbeoordelingen van de voor ons land belangrijkste visbestanden door het aanleveren van gegevens aan de werkgroepen en participatie in deze groepen. De volgende soorten zijn voor Nederland van belang: haring, schol, tong, wijting, kabeljauw, Noorse kreeft en horsmakreel in de Noordzee en haring, makreel, horsmakreel en blauwe wijting in westelijke wateren. Naast de toestandsbeoordelingen zelf worden door ICES ook regelmatig evaluaties uitgevoerd naar de betrouwbaarheid van deze toestandsbeoordelingen.

De in 2011 aangevangen benchmark assessments in WKPEL voor blauwe wijting en Noordzee haring zijn in 2012 afgerond. In 2012 is meegewerkt aan een benchmark voor zeebaars en Noordzee tarbot door IBPnew.

De rapporten van deze expertgroepen zijn publiekelijk beschikbaar op de ICES website. Bovendien werd door de Nederlandse deelnemers voor EL&I een verslag van de vergadering gemaakt en zijn in een aantal gevallen de resultaten met belanghebbende beleidsmedewerkers doorgesproken.

Ter voorbereiding van deze werkgroepen werden in een aantal gevallen werkdocumenten of publicaties gemaakt waarin onderzoeksresultaten zijn samengevat of specifieke problemen werden gepresenteerd.

Medewerkers van IMARES bekleedden in 2012 het voorzitterschap van de volgende ICES expertgroepen: Jan Jaap Poos (WGNEW, IBPnew), Mark Dickey-Collas (WKPELA), Niels Hintzen (WKHELP) en David Miller (WGWIDE)

1.3.1.3 **"Review" groepen**

De reviewgroepen hebben de taak de informatie (rapporten van de werkgroepen) die voor advies worden gebruikt te controleren op fouten, gevolgde procedures en relevantie. De experts hebben in de regel geen binding of belang bij het onderwerp dat moet worden gereviewd. Alle groepen hebben in 2012 per correspondentie gewerkt. In 2012 werd een bijdrage gegeven aan reviews van de toestandsbeoordeling van de bestanden die voorkomen in de Golf van Biskaje (Thomas Brunel),

Deelname aan ICES expert groepen in 2012
Herring Assessment Working Group for the Area South of 62°N, HAWG
Working Group on Widely Distributed Stocks, WGWIDE
Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak, WGNSSK
Working Group on Elasmobranch Fishes, WGEF
Working Group on Crangon Fisheries and Life History, WGCAN
ICES/EIFAAC Working Group on Eels, WGEEL
Working Group on Ecosystem Effects of Fishing Activities, WGEEO
Benchmark Workshop on Pelagic stocks, WKPELA 2012
Inter Benchmark Protocol (Turbot and Seabass), IBPnew

Barentszee en noord westelijke wateren (Frans van Beek) en het voorgestelde nieuwe beheerplan voor tong en schol in de Noordzee (Niels Hintzen).

1.3.1.4 **Adviesschrijfgroepen**

De adviesschrijfgroepen (ADG) bestaan uit experts die, per regio, de concept adviezen voor ACOM schrijven. De samenstelling van de groepen worden deels door ICES vastgesteld om de onafhankelijkheid van de adviezen en een goede balans in de benodigde expertise te waarborgen. Daarnaast heeft Nederland experts gestuurd naar groepen waar adviezen werden geschreven voor bestanden waar Nederland een belang in heeft. De groepen waaraan werd deelgenomen staan in bijgaande tabel.

1.3.1.5 **Adviescomité (ACOM)**

ACOM is verantwoordelijk voor de ICES adviezen. De feitelijke adviezen worden door de adviesschrijfgroepen opgesteld en door ACOM via video conferenties bekrachtigd.

In 2012 heeft IMARES voor het eerst een team ingezet dat de conceptadviezen evalueert en participeert in de video conferenties. Het team bestond uit Thomas Brunel, Niels Hintzen, Jan Jaap Poos en David Miller, en neemt een deel van het werk van het ACOM lid uit handen. In 2012 is aan 22 video conferenties meegewerkt. In de overige gevallen is, na evaluatie van de conceptadviezen, akkoord gegaan met het advies en is afgezien van deelname aan de video conferenties. De adviezen zijn in de regel enkele dagen na de conferenties openbaar gemaakt op de [ICES website](#).

IMARES heeft naar aanleiding van de adviezen van de belangrijkste visbestanden in de Noordzee een presentatie gegeven voor EL&I en stakeholders waarin een toelichting werd gegeven. In overleg met EL&I is afgezien van een formele presentatie van de adviezen voor de pelagische visbestanden later in het jaar. Daarom is, na afloop van de WGWIDE werkgroep, de ontwikkeling van deze bestanden uitgebreid besproken met beleidsmedewerkers en in de RACs met stakeholders.

De jaarlijkse strategische bijeenkomst van ACOM was in december. Verder kwam ACOM tijdens de Annual Science Conference (ASC) een aantal keer bijeen. Het Nederlands lid van ACOM in 2012 was Tammo Bult (IMARES). Plaatsvervangende leden waren Floor Quirijns (IMARES) en Lisette Enserink (Waterdienst).

1.3.1.6 **Niet standaard adviezen van ICES**

Op verzoek van Noorwegen en de EU werd door ICES de kracht zijnde management procedure voor Noordzee haring geëvalueerd in WKHELP (Workshop for Revision of the North Sea Herring Long Term Management Plan). De workshop werd voorgezeten door Niels Hintzen (IMARES) en werkte opties uit

Deelname aan ICES drafting groepen in 2012

Baltic Sea Drafting Group, ADGBS (Niels Hintzen)
North Sea Advice Drafting Group, ADGNS (Frans van Beek)
Widely Migrating Stocks Advice Drafting Group, ADGWIDE (David Miller)
Bay of Biscay and Iberian Waters Drafting Group, ADGBBI (Thomas Brunel)
Celtic Sea Drafting Group, ADGCS (Floor Quirijns, voorzitter)
Flatfish Management Plan Drafting Group (Aukje Coers)

Deelname aan overige ICES groepen in 2012

Workshop on the Evaluation of the Long-Term Management Plan for North Sea Herring, WKHELP
Workshop on the Development of Assessments based on LIFE history traits and exploitation characteristics, WKLIFE
Ad Hoc Group on the Distribution and Migration of Northeast Atlantic Mackerel, ADGMM2
Workshop to finalize the ICES Data-Limited Stock (DLS) methodologies documentation in an operational form for the 2013 advice season, and to make recommendations on target categories for Data-Limited, WKLIFE2
Working Group on Mixed Fisheries Advice for the North Sea, WGMIXFISH
Annual Meeting of Advisory Working Group Chairs. WGCHAIRS

om de huidige management procedure aan te passen. Het onderzoek is gefinancierd uit de vrije ruimte van dit programma.

Op verzoek van Nederland werd door ICES de kracht zijnde management procedure voor Noordzee tong en schol geëvalueerd. Het werk werd voornamelijk door IMARES uitgevoerd. Naar aanleiding van de evaluatie heeft ICES advies uitgebracht. Het onderzoek is gefinancierd uit BO middelen.

Op verzoek van de Coastal States worden door ICES alternatieve management procedures getest in de Workshop voor het beheer van Atlanto scandische haring. NL is maar in beperkte mate betrokken geweest bij deze activiteit welke in 2013 zal worden afgerond.

1.3.2 Advisering via STECF¹⁰

Het Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries, [STECF](#) (april, juli, november 2012) is het reguliere adviesorgaan van de EC met betrekking tot de visserij en kwam drie maal per jaar bijeen om de Europese Commissie te adviseren over diverse onderwerpen die door de Commissie per vergadering worden vastgesteld. De agenda werd hoofdzakelijk door de EC per vergadering vastgesteld. De adviezen van STECF hadden zowel betrekking op het visserijbeleid als op het visserijonderzoek, economie en technische aangelegenheden.

**European
Commission**
Maritime Affairs
and Fisheries

De experts in STECF zijn door de EC geselecteerd en benoemd voor een aantal jaren. Nederlands had in 2012 slechts één vertegenwoordiger in STECF (Hans van Oostenbrugge, LEI).

1.3.2.1 STECF expertgroepen (EU)

De expertgroepen ondersteunen STECF door het voorbereiden van de onderwerpen op de agenda van STECF. De experts worden door de EC uitgenodigd om via de website van STECF hun belangstelling tot deelname aan de vergadering te tonen. Veelal wordt in de overweging tot deelname ook het belang van de agenda voor NL meegenomen. De EC besluit daarna wie voor welke vergadering uit te nodigen.

De expertgroepen waaraan in 2012 medewerking is verleend hadden betrekking op de zaken rond de ontwikkeling van een nieuwe data collectie verordening (DC-MAP), de aanpak van management plannen en effort regime van de EC. Bovendien was er vergadering over het beheer van het mariene ecosysteem welke was doorgeschoven naar 2012.

De inzet voor STECF expertgroepen in 2012 is aanmerkelijk toegenomen. Dit komt deels omdat het werk van een aantal groepen is opgesplitst in meerdere vergaderingen. Gezien het belang van de herziening van de DCF, is er ook extra inzet geweest van NL in de betrokken expertgroep.

Deelname aan STECF expertgroepen in 2012
STECF EWG 11-13: Ecosystem Approach to Fisheries Management
STECF EWG 12-01 en 12-15: Review of the proposed DCF
STECF EWG 12-02 en 12-07: Management Plans
STECF EWG 12-06 en 12-12: Fishing Effort regimes
EWG 12-08: Review Annual Report
EWG 11-19: review National Programmes

¹⁰ De deelname van LEI medewerkers aan STECF en STECF expertgroepen is in 2012 gefinancierd uit de vrije ruimte van het WOT programma Visserijonderzoek (sectie 11.2.1)

Verder werden door IMARES gegevens aangeleverd aan de effort expert groep ten behoeve van een evaluatie van de ontwikkeling van de visserij inspanning in Europese wateren. Door overdracht van taken binnen IMARES heeft dit in 2012 extra tijd gekost.

1.3.3 **Advisering via RFMO**

Wegens het stoppen van de Nederlandse visserijactiviteiten in de belangrijkste long distance fisheries zijn de activiteiten beperkt gebleven. Een bijdrage is geleverd aan de toestandsbeoordeling van horsmakreel in de Pacific via een wetenschappelijke werkgroep die opereert onder de South Pacific Regional Fisheries Management Organisation (SPRFMO).

1.3.4 **Ondersteunende WOT**

De ondersteunende WOT heeft betrekking op activiteiten die nodig zijn om de advisering aan EZ mogelijk te maken evenals het verlenen van kleine *ad hoc* bijdragen aan EZ aan beleidsonderwerpen die niet voorzien waren. Een deel van de activiteiten is soms uit de KennisBasis gefinancierd.

- Een klein deel van het onderzoeksbudget is gereserveerd voor ondersteuning en opdrachten van EZ op een aantal verschillende beleidsterreinen (korte vragen). De belangrijkste onderwerpen hadden betrekking op 1) vragen over het beheersplannen voor haring en platvis, 2) het uitrekenen van biologische indicatoren voor exploitatie van bestanden in de Noordzee, 3) vragen over zeebaars, mul, 4) adviesprocedures over data limited stocks, 5) onderzoek naar mogelijke toekomstige betrokkenheid van NL bij bestandopname van Noorse kreeftjes m.b.v. onderwatercamera's en 6) Kamervragen over inzet van onderzoeksvaartuigen van de Rijks Rederij.
- In januari vond de Annual Meeting of ICES Assessment Working Group Chairs, WGCHAIRS plaats. Deze coördinatiemeeting is uitsluitend bestemd voor de voorzitters van assessment werkgroepen, RCM's en de belangrijkste coördinatie groepen.
- Sinds vorig jaar heeft ICES zich gecommitteerd om TAC te geven voor bestanden waarvoor maar weinig betrouwbare gegevens beschikbaar zijn. Hiervoor was het noodzakelijk om een consistente benadering te ontwikkelen. In februari en november 2012 is deelgenomen aan een ICES expert groep (WKLIFE) die adviesprocedures heeft voorgesteld voor zogenaamde "data limited stocks".
- In WKPESTO werd aan de hand van beschikbare gegevens de relatie tussen scholbestanden in de Noordzee en IIIa geëvalueerd met als doel te onderzoeken of het mogelijk is de afzonderlijke toestandsbeoordelingen van schol in de Noordzee en IIIa (Skagerrak) te combineren. Dit bleek inderdaad het geval te zijn. Verder werd gesteld dat schol in het Kattegat (Divisie 21), Belt (Divisie 22) en Sound (Divisie 23) als een afzonderlijke stock moet worden beschouwd. Naar aanleiding van de resultaten heeft ICES besloten de gebieden waarvoor de scholassessments worden uitgevoerd in 2013 aan te passen.
- Naar aanleiding van veranderingen in het verspreidingsgebied van makreel heeft ICES via de *ad hoc* groep AGDMM de meest recente informatie over verspreiding en migratie bij elkaar gebracht. De groep werd voorgezeten door David Miller (Nederland).

1.3.5 **Kennisverspreiding en Communicatie**

Alle rapporten van alle internationale expertgroepen van ICES en STECF, waaraan Nederlandse experts hebben meegewerkt zijn toegankelijk op de websites van deze organisaties. Ten behoeve van beleidsmedewerkers op het Ministerie zijn van de belangrijkste vergaderingen samenvattingen gemaakt van de hoofdpunten. Van belangwekkende ontwikkelingen in de voor Nederlands belangrijke visbestanden zijn presentaties gegeven voor het Ministerie de visserijsector.

Ten behoeve van het verstrekken van informatie aan het Nederlandse publiek wordt op de website van het [CVO](#) de toestand van de visbestanden en de internationale adviezen geactualiseerd. Nationale rapporten die voortkomen uit dit programma zijn ook publiekelijk toegankelijk op deze website. Via vakbladen wordt regelmatig informatie verspreid over de ontwikkelingen in de visserijmogelijkheden en het visserijbeheer. In 2012 zijn ook door interviews op radio en tv de vangstadadviezen voor 2013 toegelicht. Via gezamenlijk persberichten van het Ministerie en IMARES is de pers geïnformeerd over de vangstadadviezen van ICES voor 2013.

1.3.6 Regionale Adviesraden

Regionale Adviesraden (RAC) zijn samengesteld uit stakeholders uit de visserijsector en NGO's. Een van hun taken is het adviseren de EU m.b.t. het visserijbeheer. In 2012 werd aan 5 vergaderingen van de Pelagische RAC (PRAC) meegewerkt. De belangrijkste discussies gingen over de voorgestelde beheersplannen voor blauwe wijting en Noordzee haring en de ICES advies in het algemeen.

De PRAC heeft het initiatief genomen om een alternatief beheersplan voor blauwe wijting te ontwikkelen welke rekening houdt met verschillende periodes van hoge en lage productiviteit van deze vissoort. Ook is de Pelagische RAC, op verzoek van de EC, gestart met de evaluatie van een beheersplan voor horsmakreel. Aan beide activiteiten hebben IMARES experts bijdragen geleverd. Verder zijn de RACs voorgelicht over de actuele situatie van de visbestanden waarover zij beheersadvies uitbrengen.

David Miller was een actief lid van de blauwe wijting focus groep opgericht door de PRAC als forum voor wetenschappers en de belanghebbenden om een groot aantal kwesties in verband met het verzamelen van gegevens, de beoordeling van het bestand en het beheer van blauwe wijting te bespreken. Deze groep had inbreng in het ICES benchmark proces voor dit bestand en in de ontwikkeling van een management plan welke in 2013 door ICES zal worden geëvalueerd.

Naast een blauwe wijting focus groep bijeenkomst in Kopenhagen, werden de meeste vergaderingen gehouden in Amsterdam, waardoor het handig was voor IMARES wetenschappers deze bij te wonen. Mede als gevolg hiervan heeft IMARES een goede werkrelatie met leden van de PRAC en het secretariaat van de PRAC. Er is een voorstel om PRAC vergaderingen te rouleren tussen de lidstaten. In dat geval zal de deelname bij deze bijeenkomsten verminderen, tenzij er een specifiek verzoek voor wetenschappers is om bij te wonen. Verwacht wordt echter dat we de goede samenwerking in de toekomst zullen continueren, met een potentieel project over een beheersplan voor Noordzee horsmakreel en ook door de betrokkenheid van IMARES wetenschappers in de ICES-werkgroepen die van groot belang voor de PRAC (bijv. WGWIDE, HAWG).

1.4 Rapporten, werkdocumenten en publicaties

Brunel, T. 2012. Variability in growth and maturation in North Sea herring and implication of short term predictions. Working Document to WKPELA 2012

Dickey-Collas, M., 2012. Technical measures and management of North Sea herring fisheries. Working Document to WKPEL2012

EC 2012. Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) Expert Working Group (EWG) 12-01. Review of the proposed DCF 2014-2020 – Part 1. Barza, Italy, 12-16 March 2012. Edited by Michael W. Ebeling, Fabrizio Natale & Hendrik Doerner. Report [EUR 25338 EN](#)

EC 2012. Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF). Expert Working Group on North Sea and Kattegat Scoping for Mixed Fisheries (EWG 12-02). Rostock Germany 26-30 March 2012. Edited by John Simmonds & Ernesto Jardim. Report [EUR 25314 EN](#)

EC 2012. Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF). Expert Working Group on Evaluation of MS Annual Reports for 2011 of the DCF (EWG-12-08). Hamburg, Germany, 25-29 June 2012. Edited by Michael W. Ebeling, Nikolaos Mitrakis & Hendrik Doerner. [EUR 25450 EN](#)

EC 2012. Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF). Expert Working Group on development of the Ecosystem Approach to Fishery Management (EAFM) in European Seas (EWG-11-13). Rennes, France, January 16-20 2012. Edited by Didier Gascuel, Ralf Döring, Andrew Kenny & Jean-Noël Druon. Report [EUR 25415 EN](#)

- EC 2012. Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) Expert Working Group on Management plans part 2 - changes to cod plans (EWG 12-07). Edinburgh, Scotland, 18-22 June 2012. Edited by John Simmonds & Colin Millar. [Report EUR 25447 EN](#)
- EC 2012. Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) Expert Working Group on Fishing Effort Regime Evaluation Part 1 (EWG 12-06), Lisbon, 11-15 June 2012. Edited by Hans-Joachim Rätz & Nikolaos Mitrakis. [Report EUR 25414 EN](#)
- EC 2012. Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) Expert Working Group on Management plans part 2 - developing area based management plans (EWG 12-07). Edinburgh, Scotland, 18-22 June 2012. Edited by John Simmonds & Ernesto Jardim. [Report EUR 25448 EN](#)
- EC 2012. Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) Expert Working Group on Fishing Effort Regime Evaluation Part 2 (EWG 12-12), Barza d'Ispra, 24-28 September 2012. Edited by Hans-Joachim Rätz & Nikolaos Mitrakis. [Report EUR 25601 EN](#)
- EC 2012. Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) Expert Working Group (EWG) 12-15. Review of the proposed DCF 2014-2020 – Part 2. Brussels, Belgium, 1-5 October 2012. Edited by Michael W. Ebeling, Fabrizio Natale & Hendrik Doerner. [Report EUR 25825 EN](#)
- Hammen, T. van der, and J.J. Poos, J.J. 2012. Data evaluation of data limited stocks: Dab, flounder, Witch, Lemon Sole, Brill, Turbot and Horse mackerel. IMARES, Report C110/12
- Hintzen, N. 2012. Reviewing Natural mortality estimates for North Sea Herring from Multi-Species models (response from WGSAM to WKPELA 2012). Working Document to WKPELA 2012
- Hintzen, N. 2012. Reviewing IBTS cohort trends and spatial coverage within and among IBTS-Q1 and IBTS-Q3 surveys. Working Document to WKPELA 2012
- Hintzen, N. 2012. Modifications to the short term forecast procedure. Working Document to WKPELA 2012
- ICES-ACOM 2012. Report of the Herring Assessment Working Group for the Area South of 62 N (HAWG), 13 - 22 March 2012. Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2012/ACOM:06](#)
- ICES-ACOM 2011. Report of the Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak (WGNSSK). 27 April - 3 May 2012 ICES Headquarters, Copenhagen. [ICES CM 2012/ACOM:13](#)
- ICES-ACOM 2012. Report of the Working Group on Widely Distributed Stocks (WGWIDE), 21 - 27 August 2012, Lowestoft, United Kingdom. [ICES CM 2012/ACOM:015](#)
- ICES-ACOM 2012. Report of the Joint EIFAAC/ICES Working Group on Eels (WGEEL). 3-9 September 2012. Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2012/ACOM:18](#) REF. ACOM, WGRECORDS, SGEF & EIFAAC
- ICES-ACOM 2012. Report of the Working Group on Elasmobranch Fishes (WGEF). 19-26 Juni 2012. Lisbon, Portugal. [ICES CM 2012/ACOM:19](#)
- ICES-ACOM 2012. Report of the Working Group on Assessment of New MoU Species (WGNEW). 5 - 9 March 2012. Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2012/ACOM:20](#) REF. SSGSUE, WGNSSK, WGCSE, WGHMM, WGHANSA
- ICES-ACOM 2012. Report of the Working Group on Mixed Fisheries Advice for the North Sea (WGMIXFISH). 21 - 25 May 2012. ICES Headquarters, Copenhagen. [ICES CM 2012/ACOM:22](#)
- ICES-ACOM 2012. Report of the Working Group on the Ecosystem Effects of Fishing Activities (WGECO). 11-18 April 2012 Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2012/ACOM:26](#)
- ICES-ACOM 2012. Report of the Workshop on the Evaluation of Plaice Stocks (WKPESTO). 28 February - 1 March 2012. ICES Headquarters, Copenhagen. [ICES CM 2012/ACOM:32](#)
- ICES-ACOM 2012. Report of the Workshop 3 on Implementing the ICES Fmsy Framework (WKFRAME3). 9-13 January 2012. ICES, Headquarters. [ICES CM 2012/ACOM:39](#)
- ICES-ACOM 2012 Report of the IBPNew -Inter Benchmark Protocol for Turbot and Sea Bass-. 1-5 October 2012. ICES Headquarters, Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2012/ACOM:45](#)
- ICES-ACOM 2012. Report of the Benchmark Workshop on Pelagic Stocks (WKPELA 2012). 13-17 February 2012. Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2012/ACOM:47](#)
- ICES-ACOM, 2012. Report of the Workshop for Revision of the North Sea Herring Long Term Management Plan (WKHELP). 3 -4 September 2012 IJmuiden, the Netherlands and 1-2 October 2012 ICES HQ, Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2012/ACOM:72](#) REF. ACOM
- ICES-ACOM 2012. Report of the Working Group on Mixed Fisheries Advice for the North Sea (WGMIXFISH2): August Meeting. 27-31 August 2012. ICES Headquarters, Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2012/ACOM:74](#)
- ICES-ACOM 2013. Report of the Ad hoc Group on the Distribution and Migration of Northeast Atlantic Mackerel (AGDMM), ICES Headquarters, Copenhagen. ICES CM 2013/ACOM:58 (in press)
- ICES-SSGEF 2012. Report of the Working Group on Crangon Fisheries and Life History (WGCRAN). 5-7 June 2012. Porto, Portugal. [ICES CM 2012/SSGEF:09](#) REF. SCICOM
- Lusseau, S.M. and Niels Hintzen. 2012. Investigating catch at age uncertainty for North Sea Autumn Spawning Herring. Working document to WKPELA 2012
- Payne, M.R. and N.T. Hintzen. 2012. Stock assessment refinement. Working Document to WKPELA 2012
- Quirijns, F.J., 2012. Bestanden waarvoor gegevens in beperkte mate beschikbaar zijn. ICES' aanpak voor Data Limited Stocks (DLS) 2012. Brochure

Uhlmann, S. 2011. An interview-based approach to describe the behaviour of Dutch pelagic trawlers. Working Document to WKPELA 2012

Worsøe Clausen, L.A.W., N. Hintzen, S. Lusseau and E.M.C. Hatfield. 2012. CATCH on NSAS. Working Document to WKPEL2012

1.5 **Nota's**

Beek, F.A. van and S. Verver. 2012. Report of the STECF EWG 12-02 meeting on 12-16 March 2012 in Ispra (Italy): Review of the proposed DCF 2014-2020. Nota CVO/12.IMA0254.FvB.mw

Beek, F.A. van and S. Verver. 2012. Report of the STECF EWG12-15 meeting on 1-5 October 2012 in Brussels: Review of the proposed DCF 2014-2020 – part 2. Nota CVO/12.IMA0718.FvB.mw

Beek, F.A. van and S. Verver. 2012. Report of the meetings of the RCM NS&EA and RCM NA in September 2012. Nota CVO/12.IMA0657.FvB.Ics

Bult, T. 2012. Notes on the ACOM meeting Copenhagen 15-18 November 2011. Nota CVO/12.IMA013-TB.mb

Boois, I. de, 2012. Report of the meeting of STECF EWG 12-08. Nota 12.IMA0581.IdB.tv

Coers, A., T. van der Hammen and D.C.M Miller. 2012. Report of the meeting of the ICES Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak in Copenhagen, held from 26 April - 3 May 2012. Nota CVO/12.IMA0414.BC.Lcs

Graaf, M. de. 2012. Report of the meeting of the Joint EIFAC/ICES Working Group on Eels [WGEEL], Copenhagen (Denmark), 3-9 September 2012. Nota CVO/12.IMA0844-MG-mb

Hintzen, N. en S. Fässler. 2012. Report on the meeting of the ICES Herring Assessment Working Group (HAWG), 13-22 March 2012, Copenhagen. Nota CVO.12.IMA0269.NH.mw

Hintzen, N. 2012. Report on the SPRFMO Science Working Group meeting held from 15-19th of October 2012 in Lima (Peru) Nota CVO.12.IMA0743.NH.Ics

Kamp, P.H.J. van der, 2012. Report of the STECF EWG 12-06 meeting in Lisbon, 11th-15th June 2012. Nota CVO/12.IMA0455.FvB.jd

Kamp, P.H.J. van der, 2012. Report of the meeting of STECF EWG 12-12, 'Evaluation of fishing effort regimes in European waters (part 2) in Ispra 2012. Nota CVO/12.IMA00751.PK.mw

Miller, D.C.M., N.T. Hintzen and M. Dickey-Collas. 2012 Report on the WKPELA 2012 (final meeting), ICES HQ, Copenhagen, 13th -17th February 2012. Nota CVO/12.IMA0297.NH.mw

Miller, D.C.M., T. Brunel en F.A. van Beek. Report of the meeting of the working Group on Widely Distributed Stocks (WGWIDE) in 2012. Nota CVO/12.IMA0719.DCM.mw

Miller, D.C.M. 2012. Report of the Meeting of the Working Group on Methods of Fish Stock Assessments (WGMG) Nota /12.IMA0046.FvB.jd

Overzee, H.M.J. van, 2012. Report of the meeting of WGEF 19-26 June 2012, Lisbon, Portugal. Nota CVO/12.IMA0641.HvO.jd

Poos, J.J. en S. Verver. 2012. Report of the 2012 meeting of the ICES Annual Meeting of Assessment WG Chairs in Copenhagen (Denmark). Nota CVO/12.IMA0089.FvB.jd

Poos, J.J. en K. Harnon. 2012. Report of the 2012 meeting of the STECF EWG 12-02 - Management Plans - part 1 (joint with ICES) in Rostock (Germany). Nota CVO/12.IMA0298.FvB.jd

Poos, J.J. 2012. Report of the 2012 meeting of the ICES Working Group on Assessment of New MoU Species (WGENEW) in Copenhagen (Denmark) Nota CVO/12.IMA0345.JJP.jd

Poos, J.J. en K. Hamon. 2012. Report of the expert working group on Management plans II: developing area based management plans (EWG-12-07). Edinburgh, Scotland, 18-22 June 2012. Nota CVO/12.IMA0528.JJP.mw

Poos, J.J. 2012. Report of the meeting of the Working Group on Mixed Fisheries Advice for the North Sea (WGMIXFISH) in 2012. Nota CVO/12.IMA0890.JJP.Ics

Poos, J.J., D.C.M. Miller and F.J. Quirijns. 2012 Report of the meeting of the ICES benchmark group for Turbot in the North Sea and Seabass (IBPNew) in 2012. Nota CVO/13.IMA0028.JJP.mw

Quirijns, F.J., 2012. Report of the meeting of ICES WKLIFE2 20-22 November 2012. Nota CVO/12.IMA0843.FQ.mb

Tulp, I. and J. Steenbergen. 2012. Report of the meeting of WGCRAN, 5-7 June 2012, Ciimar, Porto, Portugal. Nota /12.IMA0447.FvB.jd

1.6 **Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties**

Batsleer, J., J. J. Poos, P. Marchal, Y. Vermard and A. D. Rijnsdorp. 2012. Mixed fisheries management: protecting the weakest link. ICES CM 2012/C:04

Coers, A., D.C.M. Miller, and J.J Poos 2012. Evaluation of Proposed Amendments to the North Sea Flatfish Multiannual Plan: IMARES Report C130/12

Coers, A., D.C.M. Miller, and J.J Poos 2012. Evaluation of Proposed Amendments to the North Sea Flatfish Multiannual Plan. [ICES CM 2012/ACOM:70](#)

- EC 2012. Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) Expert Working Group (EWG 12-14) on Different Principles for defining selectivity under the future TM regulation. Dublin, Ireland, 1-5 October 2012. Edited by Norman Graham & Hendrik Doerner. [Report EUR 25604 EN](#)
- EC 2012. The 2012 Annual Economic Report on the EU Fishing Fleet (STECF-12-10) Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF). Lisbon, Portugal 11-15 June 2012 Ispra, Italy, 24-28 September 2012 Edited by John Anderson, Natacha Carvalho, Franca Contini & Jarno Virtanen. [Report EUR 25425 EN](#)
- ICES-ACOM. 2012. Marine Strategy Framework Directive – Descriptor 3+. [ICES CM 2012/ACOM:62](#)
- ICES-ACOM 2012. Report of the Workshop on North Sea and Baltic Sea Multispecies Trade-offs (WKM-Trade). 9 October 2012. Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2012/ACOM:71](#) REF. ACOM, WGSAM
- Payne, M.R., A. Egan, S.M.M. Fässler, H. Hátún, J. Christian Holst, J.A. Jacobsen, A. Slotte and H. Loeng. 2012. The rise and fall of the NE Atlantic blue whiting (*Micromesistius Poutassou*). Marine Biology Research, 2011; 00: 1_13
- Rijnsdorp, A.D., H.M.J. van Overzee en J.J. Poos. 2012. Ecological and economic trade-offs in the management of mixed fisheries: a case study of spawning closures in flatfish fisheries. Mar Ecol Prog Ser 447: 179–194, 2012
- Tulp, I., L.J. Bolle, E. Meesters en Pepijn de Vries. 2012. Brown shrimp abundance in northwest European coastal waters from 1970 to 2010 and potential causes for contrasting trends. Marine Ecology Progress Series 458:141-154 (2012)
- Wolfshaar K.E. van de, T. Schellekens, J.J. Poos and T. van Kooten. 2012. Interspecific Resource Competition Effects on Fisheries Revenue. PLoS ONE 7(12): e53352. doi:10.1371/journal.pone.0053352

1.7 Pers

- Dickey-Collas, M., 2012. Wordt het te heet voor de hongerige haringlarven? Gezond bestand, maar aanwas jonge Noordzeeharing stukt nog steeds. Visserijnieuws Bijlage 32(22)
- Dickey-Collas, M., 2012. Noordzee zit bomvol met haring. (interview) de Volkskrant 7 juni 2012
- Hintzen, N. 2012. Haringbestand groter, visserijdruk lager. Nieuw inzicht op omvang bestand noopt tot evaluatie beheerplan Noordzeeharing. Visserijnieuws 32(25)
- Hintzen, N. 2012. Horsmakreel met uitsterven bedreigd. Interview NRC Handelsblad, 25 januari 2012
- Heessen, H.J.L. 2012. Aantal volwassen kabeljauwen vertoont juist lichte toename. Schuttevaer, 5 oktober, 2012
- IMARES 2012. Grote verschillen in ontwikkeling visbestanden. Persbericht IMARES Wageningen UR, 2 oktober 2012

1.8 Vergaderingen en werkgroepen

ICES vergaderingen

Annual Meeting of Assessment Working Group Chairs (WGCHAIRS) Kopenhagen, 17-19 januari 2012	Sieto Verver Jan Jaap Poos
Benchmark Workshop on Pelagic Stocks (WKPELA) Kopenhagen, 13-17 februari 2012	Mark Dickey-Collas Niels Hintzen David Miller
Workshop on the Development of Assessments based on LIFE history traits and exploitation characteristics (WKLIFE) Lissabon, 13-17 februari 2012	Tessa van der Hammen
Herring Assessment Working Group for the area South of 62° N (HAWG) Kopenhagen, 13-22 maart 2012	Niels Hintzen Sacha Fässler
ICES Working Group on Assessment of New MoU Species (WGNEW) Kopenhagen 5-9 maart 2012	Jan Jaap Poos Henk Heessen

Working Group on Integrated Assessment of the North Sea (WGINOSE) ¹¹ Stockholm, 26-29 maart 2012	Lorna Teal Sander Glorius
Working Group on the Ecosystem Effects of Fishing Activities (WGECO) Kopenhagen, 11-18 april 2012	GerJan Piet
Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak (WGNSSK) Kopenhagen, 27 april-3 mei 2012	David Miller Aukje Koers Tessa van der Hammen
Baltic Sea Advice Drafting Group (ADBGS) Kopenhagen, 7-10 mei 2012	Niels Hintzen
Ad Hoc Group on the Distribution and Migration of Northeast Atlantic Mackerel (ADGMM2) Kopenhagen, 29-31 mei 2012	David Miller Thomas Brunel Sacha Fässler
Working Group on Crangon fisheries and life history (WGCRAN) Porto, Portugal 5-7 juni 2012	Ingrid Tulp Josien Steenbergen
North Sea Advice Drafting Group (ADGNS) Kopenhagen, 6-8 juni 2012	Frans van Beek
Celtic Sea Advice Drafting Groups (ADGCS) Kopenhagen 11-15 juni 2012	Floor Quirijns
Bay of Biscay Advice Drafting Group (ADGBBI) Kopenhagen 12-14 juni 2012	Thomas Brunel
Working Group on Elasmobranch Fishes (WGEF) Lissabon, 18-25 juni 2012	Harriet van Overzee
Working Group on Widely Distributed Stocks (WGWIDE) Lowestoft, 21-27 augustus 2012	David Miller Thomas Brunel Frans van Beek
Working Group on Mixed Fisheries Advice for the North Sea (WGMIXFISH) Kopenhagen, 27-31 augustus 2012	Jan Jaap Poos
Workshop for Revision of the North Sea Herring Long Term Management Plan (WKHELP) IJmuiden, 3 -4 september 2012	Niels Hintzen
Joint EIFAAC/ICES Working Group on Eels (WGEEL) Kopenhagen 3-9 september 2012	Martin de Graaf
Widely Distributed Stocks Advice Drafting Group (ADGWIDE) Kopenhagen, 12-14 september 2012	David Miller
ACOM consultations tijdens de Annual Science Conference Bergen, 16 and 21 september 2012	Floor Quirijns Tammo Bult

---

¹¹ niet gefinancierd door dit programma

Inter Benchmark Protocol for turbot and sea bass (IBPnew) Kopenhagen, 1-5 oktober 2012	Jan Jaap Poos Floor Quirijns David Miller
Workshop for Revision of the North Sea Herring Long Term Management Plan (WKHELP) Kopenhagen, 1-2 oktober 2012	Niels Hintzen
Flatfish Management Plan Advies Drafting Group Kopenhagen 3 oktober 2012	Aukje Coers David Miller
Working Group on Methods of Fish Stock Assessments (WGMG) ¹² Lissabon, 8-12 oktober 2012	David Miller
Workshop on North Sea and Baltic Sea Multispecies Trade-offs (WKM-Trade) ¹³ Kopenhagen, 9 oktober 2012	Niels Hintzen
Workshop to finalize the ICES Data-Limited Stock methodologies documentation in an operational form for the 2013 advice season, and to make recommendations on target categories for Data-Limited (WKLIFE2) Kopenhagen 20-22 november 2012	Floor Quirijns
ICES Advisory Committee (ACOM) Kopenhagen 4-7 december 2012	Tammo Bult

EU vergaderingen¹⁴

STECF EWG 11-13: Ecosystem Approach to Fisheries Management Rennes, Frankrijk, 16-20 januari 2012	GerJan Piet
STECF EWG 12-01 Review of the proposed DCF (part 1) Ispra, Italië, 12-16 maart 2012	Frans van Beek Sieto Verver
STECF EWG 12-02 Management Plans (part 1) Rostock, 28-30 maart 2012	Jan Jaap Poos
STECF EWG 12-06 Evaluation of fishing effort regimes in European waters (part 1) Lissabon, 11-15 juni 2012	Peter van de Kamp
STECF EWG 12-07 Management plans (part 2) Impact Assessment mixed fisheries NS and Kattegat; Scoping of mixed Fisheries plans WoS, IS Western Channel and Celtic Sea (including cod in these areas) Edinburg, 18-22 juni 2012	Jan Jaap Poos
STECF EWG 12-08 Review of the Annual Reports 2011 Hamburg 25-29 juni 2012	Ingeborg de Boois

¹² gefinancierd uit de KBWOT

¹³ deelname gefinancierd uit EU project

¹⁴ voor deelname van het LEI aan STECF meetings: zie het project Vrije Ruimte

STECF EWG 12-12 Evaluation of fishing effort regimes in European waters (part 2) Ispra, 24-28 september 2012	Peter van de Kamp
STECF EWG 12-15 Review of the proposed DCF (part 2) Brussel, 1-5 oktober 2012	Frans van Beek Sieto Verver
STECF EWG-12-14 ¹⁵ Expert Working Group on Different Principles for defining selectivity under the future TM regulation Dublin, Ierland, 1-5 oktober 2012	Martin Pastoors Marloes Kraan Birgit de Vos

Overige bijeenkomsten

Pelagic RAC: Working Group meeting Amsterdam, 8 februari 2012	Mark Dickey-Collas
Overleg met Henk Offringa over herziening platvis management plan Den Haag, 28 februari 2012	Jan Jaap Poos David Miller
Presentatie resultaten HAWG Den Haag, 12 april 2012	Niels Hintzen Sacha Fässler
Premeeting WGNSSK IJmuiden, 18 april 2012	David Miller Aukje Koers
PRAC blue whiting focus group Copenhagen, 18-19 april 2012	David Miller
Invitation to the meeting on the Descriptor 3 regarding all commercial exploited fish and shellfish stocks in relation to the Good Environmental Status Parijs, 24- 25 april 2012	GerJan Piet Niels Hintzen Harriet van Overzee
Presentatie resultaten WGNSSK Rijswijk, 21 mei 2012	David Miller Aukje Koers
Presentatie management plan horsmakreel in het Europese Parlement Brussel, 20 juni 2012	David Miller
Presentatie vangstadviezen Noordzee Den Haag, 29 juni 2012	Jan Jaap Poos David Miller Floor Quirijns
Pelagic RAC: onderwerp: Evaluating the blue whiting HCR (presentation) Amsterdam, 11 juli 2012	David Miller
Pelagic RAC onderwerp: haring Management Plan Evaluatie (MYFISH, WKHELP) Amsterdam, 4-5 oktober 2012	Niels Hintzen

---

¹⁵ deelname niet gefinancierd door dit programma

CVO-IMARES-ACOM meeting IJmuiden, 8 oktober 2012	Frans van Beek Tammo Bult Jan Jaap Poos
Pelagic RAC Noordzee Horsmakreel 30 oktober 2012	David Miller
OSW: presentatie van de evaluatie van het platvis management plan Den Haag, 5 november	Aukje Coers

1.9 English summary

project title: Assessment and advice (project number 430-12090)

project: This project includes the following elements

1. provision of advice through ICES;
2. provision of advice through STECF;
3. a number of supporting activities which are essential to be able to carry out fish stock assessments and providing advice.

Advice for the management of marine fish stocks in the north east Atlantic is given by ICES. The advice is produced by expert drafting groups based on reviewed assessments of fish stocks or marine ecosystems and agreed by ACOM, the advisory committee of ICES. The Dutch contribution to all stages of this process is carried out in this project. The meetings visited in 2012 are listed in the tables above. The Dutch member of ACOM in 2012 was Tammo Bult. The ICES advice is available through the [ICES website](#).

Other advice has been provided through STECF, the scientific advisory body of the European Commission. Dutch member is Hans van Oostenbrugge (LEI). The STECF is supported by a number of Expert Working Groups which prepare and analyse information for STECF. These expert groups dealt with a variety of subjects. A number of meetings of these expert groups have been attended. The groups attended by Dutch experts for this project are listed below.

During the year, the Ministry was kept informed on the developments within this project. Products of this project are available from the websites of [CVO](#) and [ICES](#).

Dutch participation in ACOM WEB CONFERENCES IN 2012

Conference date	Web Conference	Topics
31-Jan	WCSE	Seabirds Region 2 (OSPAR)
24-Feb	WCSandeel	Sandeel
20-Mar	WCIntro	Introduction & framework ICES advice
22-Mar	WCESBA	Review EBSA report (OSPAR)
03-May	WCSalmon	Salmon
16-May	WCSAN	Sandeel in-year advice
23-May	WCMON	JAMP monitoring guidelines (OSPAR)
24-May	WCBS	Baltic
30-May	WCVME	Vulnerable species
01-Jun	WCDEEP	Deep sea
06-Jun	WCANW	Arctic North/Western fish
15-Jun	WCNS	North Sea
18-Jun	WCDEEP	Deep Sea - data limited stocks
22-Jun	WCBBI	Bay of Biscay
25-Jun	WCCS	Celtic
26-Jun	WCIntro2	introduction ICES advice II
10-Jul	WCHANSA	Anchovy and Sardine
27-Sep	WCWIDE	Widely distributed
02-Oct	WCPOUT	Norway Pout
03-Oct	WCEF	Elasmobranch
01-Nov	WCPAND	Pandalus
22-Nov	WCFIDO	FIMPAS

2 Marktbemonstering zeevisserij

2.1 Algemeen

Het project marktbemonstering zeevisserij omvat de bemonstering van de aanvoer van de belangrijkste commerciële vissoorten in Nederland. Deze aanvoer vindt plaats door zowel Nederlandse als buitenlandse schepen in Nederland. Het project is een voortzetting van de langjarige bemonstering die rond 1957 gestart is.

Sinds 2002 is het verzamelen van marktbemonsteringsgegevens een onderdeel van de DCR, welke de Lidstaten verplichtingen oplegt ten aanzien van de bemonsteringswijze en bemonsteringsintensiteit van de aanvoer in de Lidstaten.

Sinds 2011 is een driejarig programma van kracht dat voortvloeit uit het huidige EU Data Collection Framework (DCF). 2012 was het tweede jaar van dit programma. De bemonstering is over de jaren grofweg stabiel.

De verzamelde data wordt centraal in een database opgeslagen en in 2013 in de vorm van lengte- en leeftijdsverdelingen per vissoort beschikbaar gesteld aan diverse ICES werkgroepen voor het uitvoeren van toestandsbeoordelingen van de visbestanden.

De verplichting tot het uitvoeren van dit project vloeit voort uit de DCF en daarmee horen de taken tot de strikte WOT taken.

projectverslag 2012

Programmanummer en titel	WOT-05 Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	430-12100
BAS nummer(s)	WOT-05-406-002-IMARES
Projectleider	ing. S.W. Verver
uitvoerende instellingen	CVO; IMARES
gebruiker van de resultaten	Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn (EZ-DAD)
contactpersoon van de gebruikersgroep	Drs. C.J.M. Verbogt (EZ)

2.2 Projectbeschrijving

Op de belangrijkste Nederlandse visafslagen worden monsters verzameld van de belangrijkste commerciële vissoorten. Van de aangevoerde vissoorten wordt de leeftijdssamenstelling bepaald en worden andere biologische kenmerken zoals gewicht, geslacht, rijpheidstadium en gonadengewicht geregistreerd. De gegevens worden, in combinatie met soortgelijke gegevens verzameld in andere landen, bestandsopnamen met onderzoeksvaartuigen en informatie uit het discardonderzoek, gebruikt voor populatie dynamische analyses die het mogelijk maken veranderingen in de visbestanden inzichtelijk te maken. Deze analyses worden hoofdzakelijk uitgevoerd in internationale ICES werkgroepen.

Tot 2009 was de bemonstering van de lengte- of leeftijdsamenstelling van de aanvoer voornamelijk gericht op het verkrijgen van informatie op soorts- of bestandsniveau. Sinds het van kracht worden van de DCF in 2009 is de aandacht verschoven naar het bemonsteren van vloten, waarbij de aandacht verspreid is over de verschillende vlootsegmenten. De omschakeling van soort naar vlootbemonstering heeft tot gevolg gehad dat er, met ingang van 2009, meer soorten bemonsterd dienden te worden dan voorheen. Met name het aantal soorten waarvan de lengtesamenstelling van de vangst wordt gemeten is met ongeveer 20 uitgebreid. De bemonstering van andere biologische kenmerken zoals gewicht, geslacht, rijpheidstadium en gonadengewicht vindt nog steeds op bestandsniveau plaats

De belangrijkste vlootsegmenten van Nederland zijn, nog steeds, de boomkor- en de pelagische vloot. Deze vloten dienen dan ook bemonsterd te worden, maar ook de garnalenvloot en

bijvoorbeeld de twinrigvisserij worden bemonsterd. Hoewel de vlootsegmenten het uitgangspunt vormen voor de bemonstering, zijn het uiteindelijk vismonsters die verzameld dienen te worden. De verdere rapportage richt zich dan ook op verslaglegging van de bemonstering van de vissoorten.

De belangrijkste demersale vissoorten voor de Nederlandse kottervloot zijn; schol, tong, schar, tarbot en kabeljauw. Deze vloot is qua omvang en in economisch opzicht de belangrijkste component van de Nederlandse visserij. Voor de Nederlandse vloot van vriestrawlers en spanners zijn haring, makreel, horismakreel en blauwe wijting de belangrijkste pelagische vissoorten. Daarnaast worden ook de zilversmelt en Atlanto-Scandische haring aangevoerd en bemonsterd. De vangst van deze schepen is in gewicht groter maar in geldwaarde minder dan die van de kottervloot.

2.3 Onderdelen

2.3.1 Marktbemonstering demersale vis

Ten behoeve van de jaarlijkse toestandsbeoordeling visbestanden in die gebieden waar de Nederlandse vloot vist, worden routinematig, jaarlijks, een aantal monsters verzameld in de belangrijkste Nederlandse visafslagen. Basaal gezien is er sprake van twee typen bemonstering, namelijk de zogenoemde lengtebemonstering en de leeftijdsbemonstering. Waarbij vooral het laatste type bemonstering uitgebreider is dan alleen het verzamelen van de leeftijd van de vis, aangezien er ook andere biologische parameters worden verzameld zoals geslacht en rijpheid.

2.3.1.1 Lengtebemonstering

De lengtebemonstering vindt in principe plaatst op de afslag, tussen het sorteren en verkoop van de vis in. In de meeste gevallen heeft IMARES voldoende toegang tot de vis en kan de vis gemeten worden voordat de handel plaats heeft. Bij een aantal kwetsbare en duurdere soorten, zoals mul en zeebaars, wil de handel niet dat de vis gebruikt wordt voor bemonstering in verband met mogelijke waardevermindering. De monsters van deze vissoorten worden dan ook normaliter gekocht om de monsters te kunnen nemen.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal geplande en gerealiseerde lengtemonsters per vissoort voor 2012.

Evenals in eerdere jaren, blijkt uit deze tabel dat in een aantal gevallen het aantal geplande monsters niet is gehaald, soms is het aantal monsters overschreden, soms is het gestelde aantal monsters niet bereikt. De planning is gebaseerd op gemiddelde aanlandingen in de jaren 2007-2008, terwijl de bemonstering is geheel afhankelijk van de aanvoer in de afslagen. Veranderde vispatronen of seizoenseffecten hebben hun weerslag op de beschikbaarheid van vissoorten in 2012.

In een aantal gevallen wordt het geplande aantal monsters overschreden, zoals in geval van grauwe poon en schol waarbij een aantal extra monsters zijn genomen toen er relatief veel aanvoer was ten tijde van de bemonstering. Aanvullend zijn er nog 7 monsters gestreepte poon genomen, omdat deze vaak gemengd met Engelse poon worden aangeland. Tijdens de verwerking van de gemengde aanvoer wordt dan tevens de gestreepte poon gemeten. Deze monsters zijn niet opgenomen in de tabel.

In de gevallen waar het aantal monsters totaal niet gehaald wordt, is dat in alle gevallen te wijten aan de (veel) lagere aanvoer van die soorten dan voorzien op basis van de aanvoer in 2007-2008.

bemonstering in de visafslag

In deze periode werd bijvoorbeeld relatief veel zwarte koolvis aangevoerd, terwijl dat in 2012 nauwelijks het geval was, zoals dat ook in 2010 en 2011 al was. Dit geldt ook voor soorten als heek en schelvis. Bemonsteren was derhalve praktisch onmogelijk. Als de aanvoer van deze soorten in de toekomst laag blijft, dan verdwijnen deze soorten weer van de planning. Over het algemeen zijn dit geen soorten, gezien de gemiddeld lage aanvoer, waarbij Nederland een groot belang heeft.

Lengtebemonstering 2012				
Soort	Gebied	Aantal geplande monsters	Aantal gerealiseerde monsters	Realisatie
bot	27.IV,VIIId	36	35	97%
griet	27.IV,VIIId	36	35	97%
heek	27.IV,VIIId	36	12	33%
heek	27.VI	36	0	0%
kabeljauw	27.IIIaN	0*	0	
kabeljauw	27.IV,VIIId	40	37	93%
mul	27.IV,VIIId	24	21	88%
poon, Engelse	27.IV,VIIId	24	17	71%
poon, grauwe	27.IV,VIIId	24	25	104
poon, gestreepte	27.IV,VIIId	0	7	
poon, rode	27.IV,VIIId	24	24	100%
schar	27.IIIaN	0*	0	
schar	27.IV,VIIId	36	36	100%
scharretong	27.IV,VIIId	36	0	0%
schelvis	27.IV,VIIId	36	11	31%
schol	27.IIIaN	0*	0	
schol	27.IV,VIIId	48	54	113%
tarbot	27.IV,VIIId	36	35	97%
tong	27.IV,VIIId	48	48	100%
tongschar	27.IV,VIIId	36	34	94%
wijting	27.IV,VIIId	36	33	92%
zeebaars	27.IV,VIIId	24	23	96%
zeeduivel	27.IV,VIIId	36	18	50%
zwarte koolvis	27.IV,VIIId	36	2	6%
zwarte koolvis	27.VI	36	0	0%
<i>Totaal</i>		<i>724</i>	<i>500 (excl gestr.poon)</i>	<i>69%</i>

* De verplichting tot bemonsteren van de aanlandingen van deze soorten uit gebied IIIa is overgedragen aan Denemarken.

De belangrijkste soorten zijn in voldoende mate bemonsterd.

2.3.1.2 Leeftijdsbemonstering

In tegenstelling tot de lengtebemonstering worden de leeftijdsmonsters meestal op het laboratorium van IMARES verwerkt na aankoop in de visafslag. Voor de meeste soorten is de restwaarde nihil na onderzoek. In een aantal gevallen zoals bij tarbot en griet is de restwaarde zodanig hoog dat de vis weer naar de afslag wordt gebracht en verkocht wordt om de kosten van de bemonstering te beperken.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal geplande en gerealiseerde leeftijdsmonsters per vissoort voor 2012.

Leeftijdsbemonstering demersale vis 2012				
Soort	Gebied	Aantal geplande monsters	Aantal gerealiseerde monsters	Realisatie
bot	27.IV,VIIId	18	18	100%
griet	27.IV,VIIId	16	16	100%
kabeljauw	27.IV,VIIId	20	20	100%
rog, blond*	27.IV,VIIId	36	21	58%
rog, gevlekt*	27.IV,VIIId	36	11	31%
rog, stekel*	27.IV,VIIId	36	23	64%
schar	27.IV,VIIId	16	16	100%
schol	27.IV,VIIId	64	64	100%
tarbot	27.IV,VIIId	16	16	100%
tong	27.IV,VIIId	64	64	100%
tongschar	27.IV,VIIId	16	16	100%
<i>Totaal</i>		338	285	84%

* Bij roggen wordt geen leeftijd bepaald, er worden wel uitgebreide lengtemonsters genomen waarbij lengte, gewicht, geslacht en in geval van mannelijke dieren geslachtsrijpheid wordt bepaald.

Zeebaars en rode poon zijn soorten die, op basis van de DCF, in beginsel per 3 jaar bemonsterd moeten worden, terwijl de andere soorten ieder jaar bemonsterd worden. Zeebaars is in 2010 bemonsterd en rode poon in 2009. De bemonstering van rode poon is echter geschrapt bij invoering van het programma 2011-2013, derhalve is in 2012 geen rode poon bemonsterd. De bemonstering van zeebaars staat gepland in 2013.

In het algemeen zijn de geplande aantallen monsters gehaald, alleen in geval van roggen is dat niet gelukt. Dit komt mede door het aanvoerverbod dat vanaf oktober 2012 van kracht was voor de Nederlandse vloot, terwijl er nog een relatief groot deel van de bemonstering gepland was voor de tweede helft van het jaar.

2.3.2 Marktbemonstering pelagische vis

Pelagische vis wordt niet verhandeld op een afslag maar gaat bij binnenkomst van de schepen direct de vrieshuizen in, waar de, reeds aan boord, diepgevroren vis opgeslagen wordt. Er is geen toegang tot de vis mogelijk, derhalve worden de monsters aan boord verzameld door personeel aan boord van de trawlers dat door IMARES is geïnstrueerd. De diepgevroren monsters worden door IMARES medewerkers opgehaald in de haven na aankomst van het schip en de monsters worden op IMARES verwerkt.

De lengte- en leeftijdsbemonstering lopen gelijk op bij pelagische monsters aangezien van alle monsters een complete lengteverdeling gemaakt wordt alvorens daaruit het leeftijdsmonster wordt geselecteerd.

Onderstaande tabel geeft en overzicht van het aantal geplande lengte- en leeftijdsmonsters voor de pelagische bemonstering in 2012.

Lengte- en leeftijdsmonsters pelagische vis 2012				
Soort	Gebied	Aantal geplande monsters	Aantal gerealiseerde monsters	Realisatie
blauwe wijting	27.All	75	75	100%
haring	27.I,IIa	20	0	0%
haring	27.IV,VIId	107	137	128%
horsmakreel	27.All	50	75	150%
horsmakreel	27.IV,VIId	50	25	50%
makreel	27.All	39	27	69%
makreel	27.IV,VIId	10	22	220%
sprot	27.IV,VIId	0	4	
zilversmelten	27.All	12	12	100%
<i>totaal</i>		363	373 (excl sprot)	104%

De realisatie wijkt in een aantal gevallen (sterk) af van de geplande bemonstering. Deze afwijking wordt voornamelijk veroorzaakt door het "volgen" van de vloot. De monsters worden genomen aan boord van geselecteerde schepen, waardoor de locatie van de monsternamen afhankelijk is van de keuze voor de visgronden door de reder of schipper. De bemonstering volgt hiermee de vloot, waardoor er wel een goede dekking van de actuele visserijactiviteiten is, maar er soms afgeweken wordt van de planning. Op soortsniveau is aan het geplande aantal monsters voldaan.

Er is in 2012 slechts 1 reis naar gebied I, IIa geweest door een pelagische trawler. Er konden geen monsters genomen worden van deze reis, derhalve zijn er geen monsters haring uit I, IIa genomen.

De bemanning van de schepen die monsters verzamelen, is geïnstrueerd afwijkende vangsten te melden aan IMARES. Evenals in 2010 en 2011, werden eind 2012 door de pelagische vloot aanzienlijke vangsten sprot gemeld. Om enig inzicht te krijgen in deze vangsten zijn er 4 monsters sprot verwerkt in aanvulling op de geplande bemonstering. Als deze trend zich doorzet zal bij herziening van de bemonsteringsverplichtingen, sprot opgenomen worden in het reguliere programma.

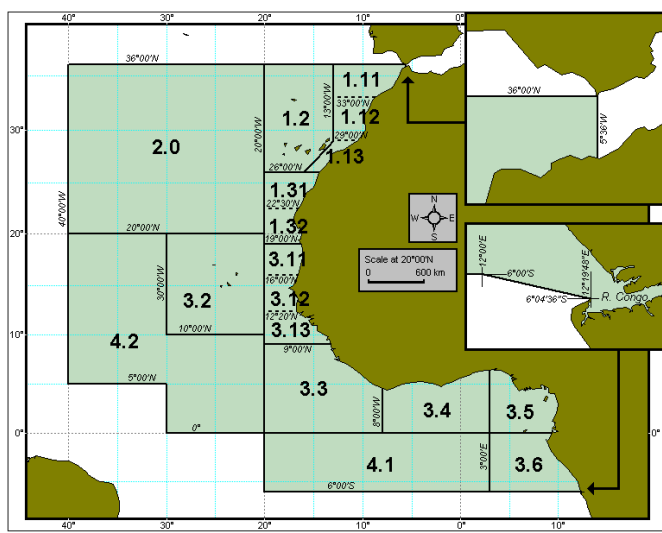
2.3.3 Marktbemonstering Noorse kreeft en garnalen

Buiten de vissoorten om, worden er ook twee soorten schaaldieren bemonsterd; Noorse kreeft en gewone garnaal. De bemonstering van deze soorten neemt ook een bijzondere positie in omdat van deze soorten geen leeftijd bepaald kan worden, maar wel het geslacht en in geval van vrouwelijke exemplaren de rijpheid. In deze gevallen wordt er over uitgebreide lengtemonsters gesproken.

Bemonstering vond hoofdzakelijk plaats op de afslag, waar monsters aangekocht worden voor verdere verwerking op IMARES. Onderstaande tabel geeft de geplande en gerealiseerde bemonstering voor 2012 weer.

Lengtemonsters kreeftachtigen 2012					
Soort	Gebied	Aantal geplande uitgebreide monsters	Aantal geplande monsters	Aantal gerealiseerde uitgebreide monsters	Aantal gerealiseerde monsters
gewone garnaal	27.IV,VIId	6	24	6	27
Noorse kreeft	27.IV,VIId	24	24	24	24

2.3.4 Bemonstering van de vangsten in de Pacific en CEEF wateren

CECAF, FAO gebied 34

De Nederlandse trawlvloot heeft de afgelopen jaren in de Pacific en de wateren bij Mauritanië en Marokko (CECAF wateren) gevist. Op basis van de geldende DCF dienen de vangsten van EU schepen in die wateren bemonsterd te worden. Tot en met 2011 had Nederland een ontheffing van die verplichting en is in 2012 overgegaan tot het maken van afspraken over de bemonstering in deze gebieden samen met de andere lidstaten die betrokken zijn bij deze visserijen.

Voor de visserij in de Pacific werd het door de Regional Coordination Meeting for Long Distance Fisheries onnodig geacht afspraken te maken voor 2012 aangezien de visserij in die regio hoogst

onzeker was. Besloten werd de situatie gedurende het jaar te monitoren en indien nodig ad hoc een bemonstering op te zetten. Gedurende 2012 zijn er echter geen activiteiten in die regio geweest en is er derhalve geen bemonstering opgezet.

Voor de CEEF wateren is, in samenwerking met de andere betrokken lidstaten (Duitsland, Polen, Letland en Litouwen) een contract gesloten met CMR (Corten Marine Research) voor de bemonstering van de Europese vlooten in het gebied. Nederland voert de regie over deze samenwerking. In de eerste helft van het jaar zijn er 5 reizen met waarnemers uitgevoerd aan boord van Europese schepen. Dit was conform de planning voor de eerste helft van het jaar. Echter, de visserij werd halverwege het jaar gesloten vanwege quotaoverschrijdingen en nieuwe, niet rendabele contracten tussen de EU en Mauritanië. Vanwege het ontbreken van de visserij zijn de onderzoeksactiviteiten opgeschort voor het resterende deel van het jaar. Het contract met CMR is opgeschort totdat er weer visserij-activiteiten in de regio zijn.

Van de geplande 12 observerreizen zijn er 5 uitgevoerd. De data van deze reizen is door CMR beschikbaar gemaakt voor IMARES en de partners.

2.3.5 Overige activiteiten

De data van de lengte- en leeftijdmonsters voor de marktmonitoring wordt op IMARES opgeslagen in een database (FRISBE).

Evenals in voorgaande jaren werd in wederom tijd besteed aan het controleren en importeren van zowel recent verkregen data als historische data in FRISBE. Dit proces is zeer tijdrovend en in 2012 deels afgerond voor de historische data voor wat betreft de leeftijdsmonsters.

In 2012 is deelgenomen aan de voor dit project van belang zijnde ICES Planning Group on Commercial Discards and Biological Sampling (PGCCDBS) welke eind januari gehouden werd in Rome.

Alle activiteiten rondom de marktmonitoring zijn beschreven in een Handboek. Dit Handboek was voor 2012 up-to-date gebracht in 2011. Eind 2012 is het concept handboek voor 2013 gemaakt, dit zal begin 2013 afgerond worden.

2.4 Rapporten, werkdocumenten en publicaties

ICES-ACOM 2012. Report of the Planning Group on Commercial Catches, Discards and Biological Sampling (PGCCDBS 2012). 30 January–3 February 2012. Rome, Italy. [ICES CM 2012/ACOM:50](#)

2.5 Nota's

Verver, S.W. and A.T.M. van Helmond. 2012. Report of the meeting of the Planning Group on Commercial Catch, Discards and Biological Sampling (PGCCDBS). Rome, 30 January – 3 February 2012. Nota CVO/12.IMA0238.SV.Ics

2.6 Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties

Bierman, S.M., H. van Overzee, and M. Dickey-Collas. 2012. Using otolith shape to classify herring into spawning types: investigating possible effects of age and year class. ICES CM 2012/J:13

Brunel, T., B. Ernande, F.M. Mollet and A.D. Rijnsdorp. 2012. Estimating age at maturation and energy-based life-history traits from individual growth trajectories with nonlinear mixed-effects models. *Oecologia* © Springer-Verlag Berlin Heidelberg 201210.1007/s00442-012-2527-1

Fincham, J.I., A.D. Rijnsdorp and G.H. Engelhard. 2012. Shifts in the timing of spawning in sole linked to warming sea temperatures. *Journal of Sea Research* Volume 75, January 2013, Pages 69–76. Proceedings of the 8th International Symposium on Flatfish Ecology, Part I

2.7 Vergaderingen en werkgroepen

Workshop on sexual maturity staging of sole, plaice, dab and flounder (WKMSSPDF2) Oostende, 9-13 januari 2012	Cindy van Damme Ingeborg de Boois Thomas Pasterkamp Marcel de Vries Kees Groeneveld Hanz Wiegerink
Planning Group on Commercial Catches, Discards and Biological Sampling (PGCCDBS) Rome, 30 januari – 3 februari 2012	Sieto Verver Edwin van Helmond
Projectgroepoverleg door projectleider met bemonsteringscoördinatoren en databeheerders Markt	Sieto Verver Jan Beintema Kees Groeneveld Gerrit Rink Ronald Bol Twan Leijzer

2.8 English summary

project title: Market sampling marine fish stocks (project number 430 12100)

project: Samples of commercial landings have been taken in fish ports in the Netherlands or obtained directly from commercial vessels. These are analysed on biological parameters (age, length, sex, growth and maturity stage). The sampling intensity is defined by the DCF and depends on the amount of landings from the stock in the Netherlands. In 2012, the following demersal stocks were sampled for length in the North Sea-area: flounder, brill, hake, cod, red mullet, grey gurnard, tub gurnard, red gurnard, dab, megrim, haddock, plaice, sole, turbot, lemon sole, whiting, anglerfish and saithe. The following demersal stocks were sampled for age and other biological parameters: flounder, brill, cod, rays, dab, plaice, turbot and sole. In addition to the demersal sampling, pelagic stocks were sampled as well. These samples were derived from fisheries throughout the Northeast Atlantic area for the following stocks: blue whiting, herring, horse mackerel, mackerel and greater argentine. In addition, 4 samples of sprat were taken to sample large landings of spat fishing activity by the end of the year. In general the number of samples taken met the target set for each species.

The biological data were stored in the central database of IMARES and will mainly be used to construct age compositions for the fleet's landings in the Netherlands which are used by ICES assessment working groups in 2013 for stock assessments.

3 Bestandsopnamen op zee

3.1 Algemeen

De bestandsopnamen vormen een onderdeel van de verplichting in het EU Data Collection Framework (DCF, Council Regulation Nr. 199/2008). De meeste bestandsopnamen worden uitgevoerd in samenwerking met visserijonderzoeksinstituten uit andere Europese landen en alle bestandsopnamen worden gecoördineerd door de International Council for the Exploration of the Sea (ICES).

De bestandsopnamen met zeegaande onderzoeksvaartuigen verschaffen visserij-onafhankelijke schattingen van de jaarlijkse aanwas aan jonge vis en de hoeveelheid volwassen vis, en zijn

daarom een belangrijk onderdeel van de toestandsbeoordeling van een aantal commerciële zeevisbestanden. Behalve gegevens over de commerciële soorten, wordt ook informatie verzameld over alle niet-commerciële vissoorten en het macro-benthos die in de vangsten voorkomen. Hierdoor vormen de bestandsopnamen de belangrijkste informatiebron voor de bestudering van veranderingen die optreden in de mariene visfauna door bijvoorbeeld effecten van visserij of klimaatverandering. Tevens maakt dit de bestandsschattingen tot een bron van informatie ten behoeve van GES indicatoren.

De digitalisering van meeste gegevens die tijdens de bestandsopnamen worden verzameld, gebeurt op zee. Hiervoor is het programma Billie Turf ontwikkeld, waarin alle karakteristieken van de vis-, ei- en larvensurveys kunnen worden ingevoerd. Gegevens over de positie, waterdiepte, beviste afstand, etc. worden direct vanaf de GPS en het scheepssysteem digitaal opgeslagen. Na iedere survey worden de met Billie Turf ingevoerde data na een controle volgens vaste procedures toegevoegd aan de centrale database op IMARES voor biologische gegevens: FRISBE. Vanuit deze database worden subsets van de gegevens vervolgens toegeleverd aan internationale databases bij ICES of aan collega-instituten om analyses van de complete datasets mogelijk te maken. Sinds 2011 wordt aan boord van alle schepen de informatie op de brug direct digitaal opgeslagen.

De resultaten van de surveys zijn beschikbaar op de website www.cvo.wur.nl. Tijdens de blauwe wijting survey, makreel eisurvey, haring echosurvey, BTS Tridens en haringlarvensurvey in september is een weblog bijgehouden. Deze zijn te vinden via

<http://www.wageningenur.nl/nl/Expertises-Dienstverlening/Onderzoeksinstituten/imares/Weblogs.htm>

3.2 Onderdelen

3.2.1 International Bottom Trawl Survey (IBTS)

De R.V. 'Tridens' nam als coördinerend vlaggenschip deel aan de International Bottom Trawl Survey (IBTS) in de Noordzee en het Skagerrak/Kattegat gedurende de weken 4-8. Overige deelnemende landen waren Denemarken, Duitsland, Frankrijk, Noorwegen, Schotland en Zweden. Tijdens deze survey wordt overdag de visfauna bemonsterd met een ottertrawl (GOV), en 's nachts wordt op haringlarven gevist met een planktonnet (MIK). De gegevens worden gebruikt bij de toestandsbeoordelingen van verschillende commerciële soorten (o.a. haring, kabeljauw, schelvis,

projectverslag 2012	
Programmanummer en titel	WOT-05 Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	430-12110
BAS nummer(s)	WOT-05-406-003-IMARES
Projectleider	ing. I.J. de Boois
uitvoerende instellingen	CVO; IMARES
gebruiker van de resultaten	Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn (EZ-DAD)
contactpersoon van de gebruikersgroep	Drs. C.J.M. Verbogt (EZ)

wijting) om de sterkte van de jongste jaarklassen te schatten en om de bestandsschatting (stock assessment) te kalibreren. Daarnaast zijn de gegevens van deze bestandsopnamen belangrijk voor het onderzoek naar veranderingen in het Noordzee ecosysteem, en naar de invloed die de visserij op het ecosysteem heeft.

In 2012 is de bemonstering zeer voorspoedig verlopen. Door uitzonderlijk rustig weer gedurende de eerste vier weken van de survey was de vijfde week niet nodig voor de bemonstering.

3.2.2 **Makreel- en horsmakreel eisurveys**

De Noordzee en de Atlantische makreleisurvey worden vanwege de hoge kosten eens in de drie jaar uitgevoerd. In 2012 heeft er geen survey plaats gevonden..

3.2.3 **Akoestische survey op blauwe wijting (IBWSS)**

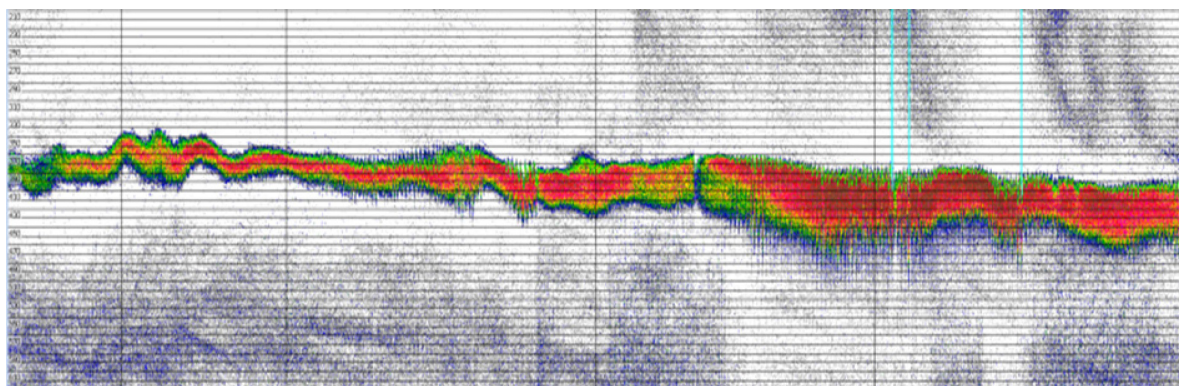
In maart nam IMARES met de R.V. 'Tridens' gedurende drie weken deel aan de International Blue Whiting Spawning stock Survey in het gebied ten westen van de Britse Eilanden. De EU participatie en financiering van deze survey zijn geregeld tussen de belangrijkste lidstaten die blauwe wijting vangen (Denemarken, Ierland, Nederland, Frankrijk, Duitsland en Spanje). De deelnemende landen zijn Noorwegen, EU (de Tridens met aan boord Nederlandse, Duitse en Deense onderzoekers en het Ierse schip de R.V. Explorer), Rusland en de Faeröer.

De plankton torpedo wordt gebruikt voor het vissen om makreleieren,

Het doel van de survey is het maken van een schatting van de grootte van het bestand van blauwe wijting gedurende de paaitijd, welke wordt gebruikt als een "tuning index" in de toestandsbeoordeling van deze soort door de ICES Working Group for Widely Migrating Stocks (WGWIDE).

Door transecten te varen in het gebied wordt met behulp van akoestische apparatuur de totale hoeveelheid blauwe wijting geschat. Daarnaast wordt er gevestig met een pelagische trawl om de lengte- en leeftijdssamenstelling van de soort te bepalen. De survey van 2012 is zeer voorspoedig verlopen, enerzijds omdat het weer extreem goed was, anderzijds omdat er gekozen was voor internationale coördinatie vanaf de wal in IJmuiden. Alle landen stuurden dagelijks hun informatie naar IMARES waardoor zeer effectief gemonitord is. Door het goede weer kon de survey ononderbroken worden uitgevoerd. Alles bij elkaar levert dit goed inzicht in de blauwe wijtingstand op.

Echogram van de Tridens met daarop de grootste school blauwe wijting (21 zeemijl) van de internationale blauwe wijtingsurvey 2012.

Tijdens de survey is gebruik gemaakt van Twitter en een weblog <http://www.wageningenur.nl/nl/Expertises-Dienstverlening/Onderzoeksinstituten/imares/Weblogs/Survey-Blauwe-wijting.htm> om volgers op de hoogte te houden van de survey. Na de survey is een artikel in Visserijnieuws gepubliceerd over de survey. Direct na de blauwe wijtingsurvey worden in een internationale bijeenkomst de gegevens van de survey opgewerkt. Deze vond in 2012 plaats in Kopenhagen.

Het legen van de inhoud van het planktonnet in een emmer

3.2.4 Haringsurveys

In 2012 werd in internationaal verband meegewerkt aan drie verschillende haringsurveys, de Haringlarven Surveys (IHLS), de Haring Echo Survey in de Noordzee (NHAS), en de Atlantico-Scandische Haring Survey (ASH).

3.2.4.1 Haringlarven Surveys (IHLS)

In de Noordzee en in het Kanaal werden in 2012 door de R.V. 'Tridens' drie haringlarvensurveys uitgevoerd, te weten in januari, september/oktober en december. De surveys in januari en december duurden elk een week en werden in de zuidelijke Noordzee en het Kanaal uitgevoerd, de survey in het najaar nam twee weken in beslag en vond plaats in de westelijk centrale Noordzee. Deze surveys worden in samenwerking met Duitsland uitgevoerd en geven waardevolle informatie over de paaibiomassa van het haringbestand, welke wordt gebruikt door de ICES haring assessment werkgroep (HAWG).

Potjes met haringlarven aan boord van de Tridens

3.2.4.2 Haring Echo Survey (NHAS)

In juni/juli nam de R.V. 'Tridens' gedurende vier weken deel aan de internationale haring akoestische survey in de Noordzee. Gedurende de eerste calibratieweek is extra aandacht besteed aan de ontwikkeling van technische werkzaamheden, de overige 3 weken is de werkelijke bestandsopname uitgevoerd. Naast Nederland nemen Schotland, Duitsland, Denemarken en Noorwegen deel aan de survey. Het doel van de survey is het maken van een schatting van de grootte van de Noordzee haring populatie. Deze schatting wordt gebruikt als een "tuning index" door de ICES Herring Assessment Working Group (HAWG) om de omvang van de populatie vast te stellen. Door transecten te varen in het gebied wordt met behulp van echo-apparatuur de totale hoeveelheid haring en sprout geschat. Daarnaast wordt er gevist met een pelagische trawl om de lengte-, geslachtsrijpheid- en leeftijdssamenstelling van de soorten te bepalen.

Tijdens de survey is een weblog bijgehouden door de onderzoekers aan boord. Deze is te lezen op <http://www.wageningenur.nl/nl/Expertises-Dienstverlening/Onderzoeksinstituten/imares/Weblogs/Survey-haring-en-sprot.htm>.

3.2.4.3 **Atlanto-Scandische Haring Survey (ASH).**

In EU-verband werd in 2012 een bijdrage geleverd aan de internationale akoestische survey op Atlanto-Scandische Haring (ASH). Naast de EU, nemen in deze survey de volgende landen deel: Noorwegen, IJsland, Faeröer en Rusland. Deze survey levert ook data op voor de bestandschatting van blauwe wijting. In 2012 werd deze survey uitgevoerd door de R.V. 'Dana' uit Denemarken met aan boord onderzoekers uit Denemarken, Duitsland, Zweden, Engeland, Ierland en Nederland. Voor Nederland zijn twee IMARES medewerkers mee geweest, één tijdens de eerste en één tijdens de tweede helft van de survey.

Haringvangst aan boord van de Tridens tijdens de NHAS

Naast het verzamelen van hydro-akoestische gegevens voor de bestandschatting van haring en blauwe wijting, worden tijdens deze survey ook planktonmonsters verzameld met een WP2-net en worden er hydrografische metingen verricht. Tijdens een post-survey meeting in augustus werden de data van de deelnemers van de ASH samengevoegd. De survey leverde een schatting van de omvang van het Atlanto-Scandische haring bestand op, welke werd gebruikt bij de toestandsbeoordeling door de ICES Working Group on Widely Migrating Stocks (WGWISE).

3.2.5 **Platvissurveys**

uitzoeken van de vangst aan boord van het onderzoeksvaartuig Isis

Er werden door Nederland drie verschillende platvissurveys uitgevoerd, te weten de Beam Trawl Survey (BTS), de Demersal Young Fish Survey (DYFS) en de Sole Net Survey (SNS). De surveys vinden plaats in verschillende gebieden en zijn gericht op verschillende leeftijdsgroepen van de belangrijkste commerciële soorten schol en tong.

De gegevens worden o.a. gebruikt door verschillende ICES assessment werkgroepen, waaronder de Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak (WGNSSK) en de Working Group on Crangon Fisheries and Life History (WGCRAN).

3.2.5.1 **Beam Trawl Survey (BTS)**

De Beam Trawl Survey (BTS) werd in de periode augustus/ september uitgevoerd, door de R.V. 'Isis' gedurende vijf weken in de zuidoostelijke Noordzee en door de R.V. 'Tridens' gedurende vier weken door in de westelijke, centrale en zuidoostelijke Noordzee. Het standaard vistuig voor beide schepen is een 8-meter boomkor. Doel van deze internationale survey is het verkrijgen van visserijafhankelijke schattingen van de dichtheid van de meest algemene (oudere) leeftijdsgroepen van tong en schol t.b.v. stock assessment. Behalve gegevens over demersale vissen, levert deze survey ook unieke gegevens over het voorkomen van macro-epibenthos in het onderzoeksgebied. De BTS wordt tevens uitgevoerd door België, Engeland en Duitsland in de Noordzee. Frankrijk voert een tongsurvey uit in de Golf van Biskaje. Engeland voert ook een BTS uit in het Kanaal en de Ierse zee. De surveys zijn niet gestandaardiseerd maar er wordt wel gezamenlijk gerapporteerd in ICES verband (WGBEAM).

In 2012 zijn op de Tridens wederom vertegenwoordigers vanuit de visserij(platvis)sector meegeevaren, wat heeft geleid tot een beter beeld van de survey bij de sector en betere communicatie tussen IMARES en de sector over de boomkorsurveys. In Visserijnieuws zijn diverse artikelen over de BTS verschenen.

De weersomstandigheden waren goed tijdens de survey, waardoor de Isis voor het eerst in jaren het volledige programma heeft kunnen uitvoeren. Hierdoor hoefde de Tridens geen monsters over te nemen en kon ook de Tridens het BTS programma volledig uitvoeren en twee aanvullende trekken doen.

Tijdens de BTS Tridens is een weblog bijgehouden: <http://www.wageningenur.nl/nl/Expertises-Dienstverlening/Onderzoeksinstituten/imares/Weblogs/Boomkorsurvey.htm>. Er is een film gemaakt van de werkwijze aan boord van de BTS: http://www.youtube.com/watch?v=FObCYxAT0n4&playnext=1&list=PL431A52B3EBC46498&feature=results_video

Op 10 november 2012 heeft een evaluatiebijeenkomst plaatsgevonden met de opstappers uit de sector en bemanning van de schepen, waarin de resultaten van de BTS gepresenteerd zullen worden. In dezelfde bijeenkomst werden de resultaten van de bedrijfssurvey op schol en tong gepresenteerd.

3.2.5.2 **Sole Net Survey (SNS)**

De Sole Net Survey (SNS) richt zich specifiek op het verkrijgen van indices voor het schatten van de omvang van de jaarklassen van tong en schol op 1-, 2- en 3-jarige leeftijd, die van belang zijn bij het opstellen van vangstprognoses. Wegens technische mankementen van de Isis begon de SNS anderhalve week later dan gepland en is de survey uitgevoerd met de Tridens in zeven aaneengesloten dagen. Het programma kon hierdoor nagenoeg worden afgerond.

3.2.5.3 **Demersal Young Fish Survey (DYFS)**

De Demersal Young Fish Survey (DYFS) is een internationale bestandsopname (België, Duitsland, Nederland in de zuidoostelijke Noordzee, Engeland in de zuidwestelijke Noordzee), uitgevoerd met een garnalenvistuig, gericht op garnalen en 0- en 1-jarige tong en schol in de continentale kustgebieden van de Noordzee en aangrenzende estuaria. De survey bemonstert bovendien de veranderingen in de fauna van deze gebieden. Het Nederlandse deel van de DYFS werd uitgevoerd langs de kust van Zeeland tot Denemarken met de R.V. 'Isis' (vijf weken in september en oktober), in de Zeeuwse estuaria met de R.V. 'Schollebaar' (drie weken in september) en in de Waddenzee door de R.V. 'Stern' (vijf weken in augustus en september). Wegens slechte weersomstandigheden in 2012 is de DYFS-Isis een halve week verlengd. Het programma is hierdoor nagenoeg afgerond.

3.2.6 **Coördinatie**

Internationale coördinatie

Alle surveys worden in internationaal verband gecoördineerd middels verschillende ICES planning- en werkgroepen. De tabel in sectie 0 geeft een overzicht van deze groepen, waar en wanneer ze hebben plaatsgevonden, en wie de deelnemers namens IMARES waren.

De IBTS survey wordt gecoördineerd door de ICES International Bottom Trawl Survey Working Group IBTSWG. Nederland coördineert in deze groep de IBTS in het eerste kwartaal in de Noordzee. De eisurveys op makreel worden gecoördineerd door de ICES Working Group on Mackerel and Horse Mackerel Egg Surveys (WGMEGS). Sinds 2012 is Cindy van Damme (IMARES) samen met Finlay Burns (Schotland) voorzitter van deze groep. De haringsurveys in de Noordzee (IHLS en NHAS), de ASH en de blauwe wijting survey worden gecoördineerd door de ICES Working Group for International Pelagic Surveys (WGIPS). De platvissurveys worden gecoördineerd door de ICES Working Group on Beam Trawl Surveys (WGBEAM).

Project team Surveys Zout

In 2012 vergaderde het projectteam 'Surveys Zout' vijf keer regulier, met als doel het gezamenlijk stroomlijnen van een goede uitvoering van de verschillende bestandsopnamen. Behalve de voortgang en evaluatie van de surveys, werden o.a. kwaliteitsborging en aanschaf van nieuw

Uitzoeken van de vangst aan boord van de Tridens (links) en de Isis (recht) tijdens de boomkorsurvey

materiaal besproken. Hiernaast heeft nagenoeg elke survey afzonderlijk een voorbespreking gehouden met alle betrokkenen (voor zover aanwezig), alsmede een nabespreking om eventuele verbeterpunten vast te stellen.

Naast de reguliere overleggen van het projectteam, is aan het begin van het jaar een bijeenkomst gehouden met degenen die verantwoordelijk zijn voor magazijnwerkzaamheden, hydrografie en database voor alle surveys met als doel om de aansturing van deze medewerkers minder gefragmenteerd te laten verlopen.

In het kader van expertise-uitwisseling zijn met een aantal andere landen afspraken gemaakt voor het uitwisselen van medewerkers op een budget neutrale basis. Medewerkers van IMARES hebben extra akoestische experts geleverd gedurende de ASH op het Deense onderzoekvaartuig Dana.

Vaartuigen

In 2012 is een aantal maal overlegd met EL&I en de Rijksrederij (RWS) over de inzet, aanpassing en mogelijke vervanging van schepen. De Stern zal indien de vergelijkende visserij op het IJsselmeer positief uitpakt, worden vervangen door een gelijkwaardig schip. Voor de Tridens zijn plannen ontwikkeld voor een refit, maar er passeren ook andere opties de revue, maar daar is in 2012 geen besluit over genomen.

Kwaliteit

In januari 2012 is voor de derde maal het kennisniveau van IMARES medewerkers op het gebied van demersale vis en macro-zoobenthos onderzocht. Een jaarlijkse test van het kennisniveau geeft

inzicht in de kwaliteit van de identificatie van demersale vis- en benthossoorten en biedt de mogelijkheid om het kennisniveau te verhogen indien noodzakelijk.

In november 2012 is gezamenlijk een halve dag gewerkt aan de aanpassing van het handboek bestandsopnamen zout en de update is in december 2012 gepubliceerd.

3.2.7 Database en software

Alle gegevens van de vissurveys (BTS, SNS, DYFS, IBTS), de ei- en larvensurveys (IHLS, makreel- en horsmakreel eisurey) alsmede de gegevens van de vistrekken uit de akoestische surveys (NHAS, blauwe wijtingsurvey) zijn opgeslagen in de centrale IMARES database FRISBE. Voordat de gegevens in de database worden opgeslagen, worden ze via een standaardprocedure gecontroleerd. De centrale opslag van de akoestische data bij IMARES is in ontwikkeling.

Daarnaast worden kopieën van de survey gegevens opgeslagen in internationale databases.

Een kopie van de Nederlandse BTS en IBTS-gegevens surveygegevens is opgeslagen in de internationale Database for TRAWL Surveys (DATRAS) bij ICES in Kopenhagen en beschikbaar voor de diverse ICES assessment werkgroepen zoals HAWG, WGNSSK en WGENW. Sinds 2010 is het DATRAS User Advisory Panel (DUAP) ingesteld, een online panel waar iedereen die met DATRAS werkt lid van kan worden. DUAP adviseert het ICES Datacentre over DATRAS onderwerpen en DATRAS gebruikers kunnen elkaar helpen met het oplossen van problemen. Ingeborg de Boois (IMARES) is coördinator van DUAP. DUAP rapporteert jaarlijks aan de ICES Working Group for Data and Information Management (WGDIM).

De horsmakreel en makreel eisureys zijn ondergebracht bij de visserijinstituten IEO (Spanje) en FRS (Schotland) en sinds december 2012 ook publiek beschikbaar via <http://eggsandlarvae.ices.dk/>. De akoestische data van de blauwe wijting survey zijn toegevoegd aan een internationale database welke gehuisvest is op het visserijinstituut van de Faeröer-eilanden. De vangstgegevens van de haringsurveys in de Noordzee zijn toegevoegd aan internationale databases, welke zijn ondergebracht op het Duitse visserijinstituut vTI (IHLS-gegevens) en het Deense visserijinstituut DTU Aqua (in de database FishFrame: NHAS en ASH gegevens). De haringlarvengegevens zijn sinds december 2012 ook beschikbaar via <http://eggsandlarvae.ices.dk/>.

3.3 Rapporten, werkdocumenten en publicaties

3.3.1 ICES werkgroep rapporten

- Anon 2012. WGIPS Manual for Acoustic Surveys, Version 1.01. Manual for International Pelagic Surveys (IPS) Version 1.01 Copenhagen Denmark. Annex 7 in ICES-SSGESST 2012. Report of the Working Group of International Pelagic Surveys (WGIPS). 16-20 January 2012. ICES Headquarters, Copenhagen, Denmark. ICES CM 2012/SSGESST:21
- Armstrong, E., P. Copland, S. Fässler, B. Couperus, C. Nolan, C. O'Donnell, C. Kvamme, S. Lusseau, N. Rohlf, M. Schaber, E. Torstensen, and K.J. Staehr. 2012. The 2012 ICES Coordinated Acoustic Survey in the Skagerrak and Kattegat, the North Sea, West of Scotland and the Malin Shelf area. Working Document to WGIPS (Dec 2012)
- Fässler, S., S. Gastauer, T. Pasterkamp, K. Bakker, D. Thijssen, E. Armstrong, C. O'Donnell, E. Mullins, G. Johnston, C. Nolan, J. Power, M. Schaber, M. Rybakov, V. Ignashkin, S. Tatiana, Y. Firsov, V. Alexey, D. Ilya, G. Tatiana, K. Pavel, M. Ekaterina, S. Kharlin, Å. Høines, V. Anthonypillai, Ø. Tangen, J. de Lange, E. Meland, G. Lien, J. A. Jacobsen, E. Mortensen, M. Mohr Joensen and L. Smith. 2012, International Blue whiting Spawning Stock Survey (IBWSS) Spring 2012. Working Document to WGIPS (Dec 2012) and WGWIDE (Aug 2012).
- ICES-SSGESST 2012. Report of the Workshop on implementing a new TS relationship for blue whiting abundance estimates (WKTSBLUES). 23-26 January 2012. ICES Headquarters, Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2012/SSGESST:01](#) REF. SCICOM, WKPELA AND WGWIDE
- ICES-SSGESST 2012. Report of the International Bottom Trawl Survey Working Group (IBTSWG). 27-30 March 2012, Lorient, France. [ICES CM 2012/SSGESST:03](#) REF. SCICOM, WGISUR & ACOM
- ICES-SSGESST 2012. Report of the Working Group on Mackerel and Horse Mackerel Egg Surveys (WGMEGS). 18-21 April 2012. Galway, Ireland. [ICES CM 2012/SSGESST:04](#) REF. SCICOM, WGISUR, ACOM, & WGWIDE

- ICES-SSGESST 2012. Report of the Workshop on Survey Design and Mackerel and Horse Mackerel Spawning Strategy (WKMSPA), 16-17 April 2012, Galway, Ireland. [ICES CM 2012/SSGESST:05](#) REF. SCICOM, WGISUR, ACOM & WGWIDE
- ICES-SSGESST 2012. Report of the Working Group of International Pelagic Surveys (WGIPS). 16-20 January 2012. ICES Headquarters, Copenhagen, Denmark. ICES CM 2012/SSGESST:21 REF. SCICOM, WGISUR, ACOM, WGWIDE & HAWG
- ICES-SSGESST 2012. Report of the Working Group of International Pelagic Surveys (WGIPS). 3-7 December 2012. ICES Headquarters, Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2012/SSGESST:22](#) REF. SCICOM, WGISUR, ACOM, WGWIDE & HAWG
- ICES-SSGESST 2012. Report of the Working Group on Beam Trawl Surveys (WGBEAM). 5-8 June 2012, IJmuiden, Netherlands. [ICES CM 2012/SSGESST:11](#) REF. SCICOM, WGISUR & ACOM
- Krysov, A., Y. Firsov, T. Sergeva, I. Prokopchuk, Ø. Tangen, V. Anthonypillai, G. Skaret, E. Kåre Stenevik, Å. Høines, K.A. Mork, E.V. Sentyabov, J.C. Holst, M. Kloppmann, K.J. Stæhr, S. Gastauer, G. J. Óskarsson, S. Sveinbjörnsson, H.Valdimarsson, L. Smith, H. Debes, E. í Homrum and P. Vestergaard. 2012. International Ecosystem survey in Nordic Sea (IESNS) in April-June 2012. Working Document to WGIPS and WGWIDE

3.3.2 **IMARES en CVO rapporten**

- Bolle, L., A. Dijkman Dulkes, T. Pasterkamp, M. de Vries en H. Wiegerinck. 2012. Reisverslagen 2011 van de Sole Net Survey (SNS) en Demersal Fish Survey (DFS) Intern Rapport 12.004
- Boois, I.J. de, en R.A. Bol 2012. Reisverslag van de boomkorsurvey (BTS) in 2012. IMARES Rapport 12.018
- Boois, I.J. de 2012. Species identification workshop 2012: demersal fish and macro-zoobenthos. IMARES Report 12.001
- Damme, C.J.G. van, 2012. North Sea mackerel egg survey: Dutch participation May and June 2011. Report number C026/12
- Damme, C.J.G. van, 2012. Herring larvae surveys 2011-2012: Survey reports and results. Report number C099.12
- Fässler, S.M.M. and A.S. Couperus. North Sea Herring Acoustic Survey (HERAS) on R/V "Tridens" 25 June - 20 July 2012. Internal Report number 12.016.
- Gastauer, S., Bakker, K., Pasterkamp, T., Armstrong, E. and D. Thijssen. Cruise report hydro-acoustic survey for blue whiting (*Micromesistius poutassou*) with F.R.V. "Tridens", 24 March - 14 April 2012. Institute for Marine Resource & Ecosystem Studies, IJmuiden, The Netherlands. reference
- Hal, R. van. 2012. Reisverslag IBTS-Q1 2012. Tridens week 4 t/m 8 2012 WOT surveys IBTS. Intern rapport 12.008

3.3.3 **Nota's**

- Boois, I. de, en L.J. Bolle 2012. Report on the ICES Working Group on Beam Trawl Surveys 2012. Nota 12.IMA0490.IdB.lcs
- Damme, C.J.G. van, T.P.A. Brunel en R. Hoek. 2012. Report on the ICES Workshop on survey design and mackerel and horse mackerel spawning strategy (WKMSPA), 16-17 April 2012, at MI, Galway, Ireland. Nota 12.IMA-0321-FvB.jd
- Damme, C.J.G., van, en R. Hoek. 2012. Report on the ICES Working Group for Mackerel and Horse mackerel Egg Surveys (WGMEGS), 18-21 April 2012, at MI, Galway, Ireland Nota 12.IMA-0322-FvB.jd
- Damme, C.J.G. van, 2012. Report on the ICES Study Group on Standards in Ichthyoplankton Surveys (SGSIPS), 8-10 May 2012, at vTI, Hamburg, Germany. Nota 12.IMA0401.FvB.jd
- Damme, C. van, K. Bakker, L. Bolle, I. de Boois, B. Couperus, R. van Hal, H. Heessen, R. Hoek en S. Fässler. 2012. Handboek bestandsopnamen en routinematige bemonsteringen op het water. Versie 7, november 2012. CVO rapport 12.011
- Fässler, S.S.M. and S. Gastauer. 2012. Report on the ICES Working Group for International Pelagic Surveys (WGIPS), 16 - 20 January 2012, at ICES HQ, Copenhagen, Denmark. Nota CVO/12.IMA0242.FvB.jd
- Fässler, S.M.M. Fässler and S. Gastauer. 2013. Report on meeting of the ICES Working Group for International Pelagic Surveys (WGIPS), 3 - 7 December 2012, at ICES HQ, Copenhagen, Denmark. Nota CVO/13.IMA0047.FvB.jd
- Hal, R. van, and H.J.L Heessen. 2012. Report of the meeting of the IBTS Working Group in Lorient, France, held 27-30 March 2012. Nota CVO/12.IMA0444-FvB-jd

3.3.4 **Reisplannen**

- Bolle, L.J. 2012. Reisprogramma DFS & SNS najaar 2012
- Boois, I.J. de. 2012. Reisprogramma BTS 2012.

Damme, C.J.G. van. 2012. Reisprogramma Haringlarven survey Januari 2012
 Damme, C.J.G. van. 2012. Reisprogramma Haringlarven survey September 2012
 Damme, C.J.G. van. 2012. Reisprogramma Haringlarven survey December 2012
 Fässler, S.M.M. 2012. Cruise plan Tridens: Hydro acoustic survey – Blue whiting (20.3.-13.4.2012)
 Fässler, S.S.M. 2012. Cruise plan Tridens: Hydro acoustic survey – North Sea herring, 25 June – 20 July 2012
 Hal, R. van. Reisprogramma IBTS 2012.

3.3.5

Pers

Fässler, S. 2012, Paaistand blauwe wijting groeit. Pelagische grootmacht loopt achter met akoestische onderzoeksapparatuur. Visserijnieuws 32(22)
 Rasenberg, M. 2012. Tweede jaar bedrijfssurvey van start: UK45 en OD1 doen wetenschappelijke trekken. (interview) Visserijnieuws, 32(32)
 Rasenberg, M. 2012. OD1 doet mee met bedrijfssurvey: opnieuw waarnemers op Tridens. (interview) Visserijnieuws, 32(31)
 Boois, I. de, 2012. Hele Noordzee zo levendig! Ben Daalder laaiend enthousiast op de Tridens (interview) Visserijnieuws, 32(38)
<http://www.visserijnieuws.nl/component/content/article/70-archieff-2011/8058-hele-lengteverdeling-bemoedigendboomkorsurvey-tridens-en-isis-mooi-op-schema.html>
<http://www.visserijnieuws.nl/component/content/article/70-archieff-2011/8132-bedrijfssurvey-moet-kuur-afmakenbts-bestandsopnamen-cruciaal-voor-tac-adviezen-tong-en-schol.html>
<http://www.visserijnieuws.nl/component/content/article/70-archieff-2011/8023-od-1-doet-mee-met-bedrijfssurveyopnieuw-waarnemers-op-tridens.html>

3.3.6

Verwante publicaties

Bernal, M., S. Somarakis, P.R. Witthames, C.J.G. van Damme, A. Uriarte, N.C.H. Lo, M. Dickey-Collas. 2012. Egg production methods in marine fisheries: An introduction. Fisheries Research 117– 118 (2012) 1– 5
 Bolle, L.J., C.A.F. de Jong, S.M. Bierman, P.J. G. van Beek, O.A. van Keeken, P.W. Wessels, C.J.G. van Damme, H.V. Winter, D. de Haan, R. P.A. Dekeling. 2012. Common Sole Larvae Survive High Levels of Pile-Driving Sound in Controlled Exposure Experiments. PloS ONE March 2012 | Volume 7 | Issue 3 | e33052
 Boois, I. de, 2012. Working Group on Integrating Surveys for the Ecosystem Approach (WGISUR) 2012. Nota 12.IMA0076.IdB.Ics
 Boois, I. de, 2012. The MSFD and IMARES fish surveys: state of the art and future investments. IMARES Internal report number 12.003
 Boois, I.J. de 2012. Species identification workshop 2012: demersal fish and macro-zoobenthos. IMARES Report 12.001
 Damme, C.J.G. van, 2012. Report of the meetings of the ICES Workshop on Egg Staging, Fecundity and atresia estimation in Horse mackerel and mackerel (WKFATHOM), 8-11 October 2012, at IEO, Vigo, Spain and 5-9 November 2012, at IMARES, IJmuiden, The Netherlands. Nota 12.IMA0871.CvD.Ics
 Dickey-Collas, M., S. Somarakis, P.R. Witthames, C.J.G. van Damme, A. Uriarte, N.C.H. Lo, Miguel Bernal. 2012. Where do egg production methods for estimating fish biomass go from here? Fisheries Research 117– 118 (2012) 6– 11
 Fässler, S.S.M., 2012. Workshop on implementing a new TS relationship for blue whiting abundance estimates (WKTSBLUES), 23-26 January 2012. Copenhagen Denmark. Nota CVO.12.IMA0241.FvB.jd
 Kooij, J. van der, S. Gastauer, S.M.M. Fässler, B.O. Roel and D. Righton. 2012. Assessing mackerel abundance indices extracted from opportunistically recorded acoustic data on board a bottom-trawl survey. ICES CM 2012/B:10
 Rasenberg, M.M.M., F.J. Quirijns, M.A.M. Machiels, R.R. Nijman, H.J. Westerink, J.A.M. Wiegerinck. 2012. [Bedrijfssurvey 2011](#). IMARES Rapport C054/12
 Tulp, I., Paddy Walker en Loes Bolle. 2012. Ontwikkelingen van vis en visserij in de Nederlandse Waddenzee. De Levende Natuur 113de jaargang nummer 2 mei 2012.

3.4 Vergaderingen en werkgroepen

Internationale coördinatie van surveys in 2012 door ICES			
Groep	Locatie en datum	Survey	Deelname IMARES
ICES Working Group of International Pelagic Surveys (WGIPS)	Kopenhagen, 16-20 januari 2012	IHLS, NHAS	Sacha Fässler Sven Gastauer
ICES International Bottom Trawl Survey Working Group (IBTSWG)	Lorient, 27-30 maart 2012	IBTS	Ralf van Hal Henk Heessen
ICES Working Group on Beam Trawl Surveys (WGBEAM)	IJmuiden, 5-8 juni 2012	BTS, DYFS, SNS	Ingeborg de Boois Loes Bolle
Working Group for Mackerel and Horse mackerel Egg Surveys (WGMEGS)	Galway, 16-21 april 2012	MEGS	Cindy van Damme, Ruben Hoek
ICES Post-meeting blauwe wijting survey	Kopenhagen, 27-30 april 2012	BWS	Sacha Fässler Sven Gastauer
ICES Working Group of International Pelagic Surveys (WGIPS)	Kopenhagen, 3-7 december 2012	IHLS, NHAS	Sacha Fässler Sven Gastauer

overige vergaderingen		
Groep	Locatie en datum	Deelname IMARES
ICES Workshop on implementing a new TS relationship for blue whiting abundance estimates (WKTSBLUES)	Kopenhagen, 23-26 januari 2012	Sacha Fässler
Overleg met D.O.N. Bureau over toekomst Tridens (Remy Mol, Lars Leenders)	IJmuiden, 23 maart 2012	Frans van Beek Sieto Verver
Overleg Rijksrederij	Rijswijk, 5 december 2012	Sieto Verver
Workshop on sexual maturity staging of sole, plaice, dab and flounder (WKMSPDF2)	Oostende, 9-13 januari 2012	Cindy van Damme Ingeborg de Boois Thomas Pasterkamp Marcel de Vries Kees Groeneveld Hanz Wiegerink
Workshop on sexual maturity staging of turbot and brill (WKMSTB)	IJmuiden, 5-8 maart 2012	Cindy van Damme Ingeborg de Boois Marcel de Vries Kees Groeneveld
Working Group on Integrating Surveys for the Ecosystem Approach (WGISUR)	IJmuiden, 24-26 januari 2012	Ingeborg de Boois
Working Group on Fisheries Acoustics, Science and Technology (WGFASST)	Brest, Frankrijk, 23-27 april 2012	Sacha Fässler Sven Gastauer

Workshop on Egg staging, Fecundity and Atresia in Horse mackerel and Mackerel (WKFATHOM)	Vigo, 8-11 oktober 2012	Ruben Hoek Ineke Pennock Cindy van Damme (chair)
Workshop on Egg staging, Fecundity and Atresia in Horse mackerel and Mackerel (WKFATHOM)	IJmuiden, 5-9 november 2012	Hanz Wiegerinck Ruben Hoek Ineke Pennock Cindy van Damme (chair)

3.5 English summary

project title: Research vessel monitoring surveys at sea
(project number 430 12110)

project: In 2012, the Netherlands carried out a number of research vessel surveys to investigate the development of specific fish stocks. The surveys and the stocks they are targeting are listed in the table below. All surveys are part of the DCF and most of them were carried out in collaboration with other countries. The surveys are coordinated by ICES planning groups. The egg surveys on mackerel and horse mackerel are carried out once every three years. The other surveys are carried out on an annual basis.

There were only a few difficulties with the project in 2012: R.V. Isis faced technical problems during the SNS, so the survey started 10 days later than the original planned date, and was carried out by R.V. Tridens in 7 subsequent days.

The acoustic surveys on Atlanto-Scandic herring in the Norwegian Sea and blue whiting in waters west of Ireland are EU surveys. This means that the EU is participating with one or more vessels in this international survey with on board an international crew of EU scientists. The other surveys are all national contributions to an international survey programme.

During most surveys on board R.V. Tridens a weblog was made. The weblogs can be found at <http://www.wageningenur.nl/nl/Expertises-Dienstverlening/Onderzoeksinstituten/imares/Weblogs.htm>.

The results of the surveys are submitted to the relevant ICES assessment working groups dealing with the assessments of the stocks covered by the survey. Summary reports on the results of the survey can be found on the websites www.cvo.wur.nl.

Hydrografische waarnemingen op het Deense onderzoeksvaartuig 'Dana' tijdens de ASH

RESEARCH VESSEL SURVEYS CARRIED OUT BY THE NETHERLANDS IN 2012

SURVEY NAME	AREA	TARGET SPECIES	SURVEY TYPE	VESSEL NAME	PLANNED PERIOD
IBTS	North Sea	herring, sprat, cod, haddock, whiting, saithe, Norway pout	GOV trawl MIK (larvae) net	Tridens	Week 5-9
BTS	southern and central North Sea	adult plaice and sole	beam trawl	Isis, Tridens	Week 32-36 (Isis) and week 34-37 (Tridens)
SNS	continental coast NS	recruiting plaice and sole	beam trawl	Isis	Week 37-39
DYFS	continental coast and estuaries	juvenile plaice and sole	shrimp trawl	Schollevaar, Isis and Stern	Week 36-38 (Schollevaar), week 39-45 (Isis), week 35-39 (Stern)
ASH	Norwegian Sea	Atlanto-scandic herring and blue whiting	acoustic	Dana (Denmark)	Week 18-21
IBWS	Atlantic Ocean	blue whiting	acoustic	Tridens	Week 11-14
IHLS	North Sea and Channel	herring larvae	larvae survey	Tridens	Week 4 Week 38-39 Week 51
MEGS	North Sea Ocean	mackerel and horse mackerel eggs & fecundity	larvae survey	Tridens	Week 22-24
NHAS	North Sea	herring	acoustic	Tridens	Week 27-30

4 Monitoring bijvangsten

4.1 Algemeen

Onder discards wordt de bijvangst in de commerciële visserij verstaan die als ongewenst weer overboord wordt gezet. Deze bijvangst bestaat uit ondermaatse vis, vangst die buiten het quota wordt gevangen en niet-commerciële vissoorten alsmede benthos organismen. De overlevingskans van de overboord gezette vissoorten is over het algemeen zeer klein. Het verzamelen van discardgegevens vormt een onderdeel van een verplichting voor het verzamelen van gegevens vastgelegd in de Europese Verordening (Data Collection Framework).

Sinds 2005 is tevens een verplichting ingesteld om de bijvangst van zeezoogdieren te monitoren. Het betreft hier een jaarlijkse steekproef van de bijvangsten in de pelagische vloot. De minimum omvang van de steekproef is vastgelegd in de Verordening. Er wordt jaarlijks via EZ aan de EU over de resultaten gerapporteerd.

projectverslag 2012	
Programmanummer en titel	WOT-05 Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	430-12130
BAS nummer(s)	WOT-05-406-004-IMARES
Projectleider	ir. A.T.M. van Helmond
uitvoerende instellingen	CVO; IMARES
gebruiker van de resultaten	Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn (EZ-DAD)
contactpersoon van de gebruikersgroep	drs. C.J.M. Verbogt (EZ)

4.2 Beschrijving onderdelen

Onderzoek naar het kwantificeren van de hoeveelheid en de samenstelling van de discards wordt gedaan in de voor Nederland belangrijkste vormen van visserij: de pelagische visserij gericht op

Het verzamelen van discardgegevens uit een vangst van een garnalenkotter.

haring, blauwe wijting, makreel en horsmakreel, de demersale boomkorvisserijen, de demersale visserij met twinrig op platvis en Noorse kreeft, de garnalenvisserij en de staandwantvisserij. De aantallen discards variëren per type visserij, visgrond en periode van het jaar. Ook tussen de jaren kunnen er grote verschillen bestaan. Het beleid is gericht op de hoeveelheid discards in de visserij te verminderen. Het onderzoek geeft een beeld van de hoeveelheden die gediscard

worden en de mogelijke factoren die het discarden beïnvloeden. Onderzoek naar ruimtelijke en temporele spreidingspatronen van discards is hierin een belangrijk speerpunt.

Bemonstering van discards vond plaats d.m.v. twee verschillende bemonsteringsmethode. De eerste, meer conventionele, methode gebeurt door middel van het meesturen van IMARES waarnemers aan boord van bedrijfsschepen. Tijdens een visreis wordt door IMARES vangst en

discards per trek bemonsterd. Bij de tweede methode wordt gebruik gemaakt van een referentievloot. Deze vloot bestaat uit een groep deelnemende schepen, die op gezette tijden discardmonsters aan land. Hier wordt de verantwoordelijkheid van bemonstering op zee dus bij de visser zelf gelegd. Deze discardmonsters worden uiteindelijk aan land door medewerkers van IMARES op het laboratorium uitgezocht.

Onafhankelijk van de gebruikte methode kan onderzoek naar discards alleen plaats vinden met medewerking van het bedrijfsleven. Indien geen toestemming wordt gegeven aan boord te komen kan niet aan de onderzoeksverplichting worden voldaan. In 2012 is dit voorgevallen bij de monitoring van de staand want visserij.

Onderzoek naar het kwantificeren van bijvangsten van zeezoogdieren wordt gecombineerd uitgevoerd met het waarnemen van discards aan boord van de trawlers in de pelagische visserij. Medewerking van de bemanning aan boord is ook hier van essentieel belang.

Gebruik van de gegevens

De discardgegevens zijn in 2012 toegeleverd aan ICES werkgroepen en STECF expert werkgroepen die ze in een aantal gevallen gebruiken, in combinatie met soortgelijke gegevens afkomstig van andere landen, in de toestandsbeoordeling van de bestanden.

In de opwerking van de discardgegevens van schol en tong is voor 2012 is gebruik gemaakt van de gegevens van de referentievloot. Deze gegevens geven een goed beeld van discards in tijd en ruimte gedurende het gehele jaar. D.m.v. waarnemers aan boord zijn de gegevens van deelnemers steekproefsgewijs geverifieerd.

Gemeenschappelijk visserijbeleid

Onder Deens voorzitterschap is tijdens de Visserraad van juni 2012 door de EU ministers in principe akkoord bereikt over een "algemene benadering" ten aanzien van de herziening van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid. De besluitvorming echter, zal nog op zich laten wachten. Het valt onder de normale wetgevingsprocedure, wat inhoudt dat ook het Europese Parlement (EP) moet instemmen. Het is de verwachting dat het Ierse voorzitterschap, tijdens het eerste semester 2013, er alles aan gelegen zal zijn om (zoveel mogelijk) een akkoord te bereiken, in ieder geval over de gevoelige onderwerpen als de discardban. De discardban of aanlandingsplicht is een voorstel van de EU om discards van alle gequoteerde soorten uiteindelijk stapsgewijs uit te faseren. Een belangrijke onderzoeksvraag staat hier centraal: Wat is de impact, zowel ecologisch als sociaal-economisch, van een aanlandingsplicht voor de (Nederlandse) visserijsector? De verzamelde discardgegevens in het kader van de Europese Data Verordening (Data Collection Framework) zullen een cruciale rol gaan spelen in het beantwoorden van die vraag.

Bemonstering demersale visserij door waarnemers				
Schip	Datum uit	Datum in	Metier	Opstappers
2012-D1	27-jan	3-feb	TBB>300PK_80-89mm	M. de Vries
2012-D2	12-mrt	16-mrt	TBB>300PK_80-89mm	G. Rink
2012-D3	9-apr	13-apr	TBB>300PK_100-119mm	G. Rink
2012-D4	18-jun	21-jun	OTB_CRU_80_89mm	M.van Malsen
2012-D5	22-jul	27-jul	OTB_CRU_80_89mm	G. Rink
2012-D6	1-jul	8-jul	OTB_CRU_80_89mm	M.van Malsen
2012-D7	24-sep	28-sep	TBB>300PK_80-89mm	H.J. Westerink
2012-D8	19-nov	23-nov	TBB>300PK_80-89mm	A.Dijkman
2012-D9	26-nov	30-nov	TBB<300PK_80-89mm (euro)	H. Wiegerinck
2012-D10	25-nov	30-nov	TBB>300PK_80-89mm	G. Rink

4.2.1 Discards demersale visserij

Waarnemers

In 2012 zijn 10 geplande discardreizen uitgevoerd als controle reizen in dienst van het bemonsteringsprogramma in samenwerking met de visserijsector. Steekproefsgewijs worden schepen geselecteerd waarop discardreizen zullen worden uitgevoerd. Omdat het niet altijd mogelijk is met een geselecteerd schip mee te gaan, wordt de selectieprocedure omschreven als quasi-random. Op twinriggers is niet altijd voldoende accommodatie voor een waarnemer, hierdoor is de selectie van geschikte schepen beperkt.

Op alle reizen werden discards en aanlandingen gemeten van de belangrijkste commerciële soorten zoals schol, tong, kabeljauw, wijting, schar, tarbot en griet. Verder werden van alle overige vissoorten in de discards de aantallen geteld en lengte gemeten en van benthos de aantallen geteld. Van de soorten schol, tong, schar, kabeljauw en wijting werd tevens - voor zover mogelijk - een snijmonster van de discards verzameld dat op het laboratorium werd verwerkt om de leeftijden te kunnen schatten. Alle verzamelde gegevens zijn opgeslagen in een centrale database.

Zelfbemonstering

In 2012 zijn 162 reizen bemonsterd door de referentievloot. De referentie vloot bestond in 2012 bestond uit 23 commerciële visserijschepen uit 5 verschillende metiers: TBB>300PK_80_89mm, SCC_DEF, OTB_CRU, OTB_DEF en TBB<300PK. Bij de samenstelling van de referentievloot is rekening gehouden met verschillende vistuigen (pulskor, sumwing) die door de Nederlandse vloot worden gebruikt.

Een overzicht van de bemonstering wordt in de tabel hiernaast gepresenteerd.

Op het laboratorium van IMARES zijn discards gesorteerd op soort, gemeten en geteld. Hierbij worden soms ingehuurd arbeidskrachten ingezet. Van de soorten schol, tong, schar, kabeljauw en wijting werd tevens - voor zover mogelijk - een snijmonster verzameld en verder verwerkt om de leeftijden te kunnen schatten.

In de loop van 2013 worden de resultaten van de bemonstering van 2012 gepresenteerd in een CVO rapport.

Zelfbemonstering referentievloot demersale visserij		
Schip	Aantal bemonsterde reizen	Metier
2012-R1	10	TBB>300PK_80-89mm
2012-R2	9	TBB>300PK_80-89mm
2012-R3	10	TBB>300PK_80-89mm
2012-R4	7	OTB_CRU/OTB_DEF/TBB<300PK
2012-R5	5	OTB_DEF
2012-R6	9	TBB>300PK_80-89mm
2012-R7	8	OTB_CRU/OTB_DEF/TBB<300PK
2012-R8	6	TBB<300PK_80_89mm(euro)
2012-R9	10	TBB>300PK_80-89mm/OTB_DEF
2012-R10	6	TBB<300PK_80_89mm(euro)
2012-R11	5	TBB<300PK_80_89mm(euro)
2012-R12	9	TBB>300PK_80-89mm
2012-R13	2	SCC_DEF
2012-R14	7	OTB_CRU/OTB_DEF/TBB<300PK
2012-R15	7	SCC_DEF
2012-R16	9	TBB>300PK_80-89mm
2012-R17	8	TBB>300PK_80-89mm
2012-R18	8	TBB>300PK_80-89mm
2012-R19	9	TBB>300PK_80-89mm
2012-R20	3	OTB_CRU/OTB_DEF/TBB<300PK
2012-R21	5	OTB_CRU/OTB_DEF/TBB<300PK
2012-R22	4	OTB_CRU/OTB_DEF/TBB<300PK
2012-R23	6	TBB<300PK_80_89mm(euro)

4.2.2 Discards pelagische visserij

Reizen aan boord van pelagische trawlers ten behoeve van discardbemonstering zijn moeilijker te plannen dan reizen aan boord van boomkorschepen omdat de trawlers veelal voor langere periodes weggaan en vaak niet bekend is waar ze heen gaan, hoe lang hun reis zal zijn en wanneer ze de haven binnen lopen. Tijdens deze reizen worden naast discards tevens bijvangst van zeezoogdieren bemonsterd (paragraaf 4.2.3).

Voorafgaand aan het jaarlijks monitoringsprogramma is door alle betrokken partijen (onderzoek, sector en beleid) een transparante planning tot stand gekomen. De gehele pelagische sector is de verplichting van het tot uitvoer brengen van de deze planning aangegaan.

Tijdens de discardreizen werden van de vangsten en discards de aantallen geteld en gemeten. Van de commerciële soorten als haring, makreel, horsmakreel en blauwe wijting werden tevens snijmonsters genomen die, ofwel aan boord werden verwerkt, ofwel werden meegenomen naar het laboratorium voor verdere leeftijdsanalyse.

In de loop van 2013 zullen de resultaten van de bemonstering in 2011 en 2012 worden gepresenteerd in een CVO rapport.

Bemonstering pelagische visserij door waarnemers			
Schip	Datum uit	Datum in	Opstapper
2012-P1	4-jan	20-jan	H.J. Westerink
2012-P2	8-feb	22-feb	T. Pasterkamp
2012-P3	22-feb	5-mrt	H.J. Westerink
2012-P4	4-apr	10-mei	C. de Klerk
2012-P5	19-apr	9-jun	H.J. Westerink
2012-P6	28-jun	10-jul	T. Pasterkamp
2012-P7	3-jul	18-jul	H. Wiegerinck
2012-P8	10-jul	30-jul	M. Warmerdam
2012-P9	7-aug	25-aug	C. de Klerk
2012-P10	3-okt	31-okt	M. Warmerdam
2012-P11	1-nov	26-nov	H.J. Westerink
2012-P12	27-nov	18-dec	T. Pasterkamp

4.2.3 Bijvangst zeezoogdieren in de pelagische visserij

Het veldwerk voor het project "bijvangst zeezoogdieren" valt samen met het project "discards pelagische visserij" waarbij in 2012 alle 12 geplande reizen zijn uitgevoerd. Voor het project "bijvangst zeezoogdieren" dient door de waarnemer toezicht worden gehouden op de bijvangst van zeezoogdieren, waarbij de verordening zich toelegt op de bijvangst van walvisachtigen. Het aantal gerapporteerde bijvangst incidenten is te laag om een betrouwbare schatting te maken van de jaarlijkse sterfte. De waargenomen bijvangst van 0.00 dolfijn per dag, is van dezelfde orde van grote als in 2006-2010. In de loop van 2013 worden de resultaten van de bemonstering in 2012 worden gepresenteerd in een CVO rapport. De nationale documenten worden geëvalueerd door de ICES Working Group for Bycatch of Protected Species (WGBYC). Sinds 2012 is Bram Couperus (IMARES) voorzitter van deze werkgroep.

4.2.4 Discards garnalenvisserij

Sinds 2009 valt ook de garnalenvisserij onder de monitoring van bijvangsten. Net als de referentievloot was ook de bemonstering van garnalenkotters een nieuw onderdeel in het programma van 2009. De bemonsteringprocedures toegepast door waarnemers aan boord van de grotere schepen op de platvisvisserij voldeden niet direct voor gebruik aan boord van de kleinere garnalenschepen. Op basis van ervaringen opgedaan tijdens een pilotreis en de ervaringen van col-

Bemonstering garnalenvisserij door waarnemers					
Schip	Datum uit	Datum in	dagen	Opstapper 1	Opstapper 2
2012-G1	5-mrt	5-mrt	1	R. Nijman	A. Dijkman Dulkes
2012-G2	15-apr	17-apr	3	B. van Os-Koomen	H. J. Westerink
2012-G3	6-jun	6-jun	1	M. Hoppe	A. Dijkman Dulkes
2012-G4	9-jul	11-jul	3	J. Steenbergen	R. Nijman
2012-G5	6-nov	7-nov	2	R. Nijman	S. de Vries

lega's van vTI, Duitse onderzoeksinstituut voor visserij, is een aangepast protocol ontwikkeld. Gedurende het afgelopen jaar zijn nog kleine verbeteringen in het protocol doorgevoerd.

Oorspronkelijk zijn er 8 reizen per jaar gepland, ervan uitgaande dat de duur van een reis 1 dag is (24 uur). In de praktijk blijkt echter dat langere reizen regelmatig voorkomen. Om gedurende het jaar niet over het geplande budget te raken, wordt uitgegaan van 8 dagen. Om dat het logistiek niet haalbaar is ieder geplande bemonstering (1 dag) op een ander schip uit te voeren kan voorkomen dat er meerdere dagen op eenzelfde schip bemonsterd wordt. In 2012 zijn, in plaats van de geplande 8 dagen, er 10 dagen bemonsterd aan boord van 5 verschillende garnalen kotters.

Eind 2011 zijn concrete plannen gemaakt om een start te maken aan een gecombineerde bemonstering van garnalenkotters samen met het Duitse bemonsteringsprogramma. Tot voor als nog zijn deze plannen niet in praktijk gebracht. Overeengekomen is om als eerste stap resultaten van beide monitoringsprogramma's gezamenlijk, in eenzelfde overzicht, te rapporteren. Afronding van de rapportage is in het tweede deel van 2013 gepland.

In 2013 wordt er een pilot project gestart om selectie van schepen voor de geplande bemonstering volgens een statistisch robuustere manier te gaan bemonsteren. Door middel van het noteren van 'response rates' (rapporteren van reacties op het al dan niet meewerken aan het monitoringsprogramma), wordt onderzocht of het mogelijk is de mate van "bias" (afwijking) van de populatie bemonsterde schepen ten opzichte van die van de totale populatie/ vloot aan te kunnen geven.

4.2.5 Discards visserij met stand want

In 2011 is gestart met de monitoring van vangsten aan boord van standwantkotters. In deze visserij wordt gebruik gemaakt van staande netten. Dit zijn netten die vanaf de bodem verticaal 'staan' en op de bodem geplaatst worden. Ze reiken doorgaans niet tot aan het wateroppervlak.

Er zijn grofweg drie categorieën van standwantnetten:

1. Kieuwnetten: de maaswijdte is net wat kleiner dan de omtrek van de vis, waardoor de vis "gekieuwd" wordt.
2. Warnetten¹⁶: de maaswijdten zijn gelijk of groter dan de omtrek van de doelsoort. Bij aanraking probeert de vis weg te komen maar raakt steeds verder verstrikt.
3. Spiegelnetten: Deze netten bestaan uit drie lagen. Twee lagen van grofmazig want met in het midden een fijnere maaswijdte. Een vis zwemt door het grofmazige want tegen de fijnere mazen aan en duwt zichzelf met fijnmazig net door de achterste laag met grote mazen heen en komt als het ware in en zak van fijnmazig net vast te zitten.

Binnen de genoemde categorieën zijn een keur van verschillende maaswijdten mogelijk. Hieronder een overzicht van veel gebruikte netten in de Nederlandse beroepsvisserij:

- Kabeljauwnetten (gladde netten): De kabeljauwnetten zonder "spiegels", worden gladde netten genoemd. Deze netten hebben over het algemeen een maaswijdte van 110 tot 160 mm.
- Spiegelnetten (of "schakels") op platvis en Kabeljauw: aan weerszijden van het standaard gladde net een extra laag met grovere mazen aanwezig is (300 tot 500 mm).
- Tongnetten: maaswijdte van de netten is maximaal 110mm, de netten zijn maximaal 1 meter hoog. Vaak liggen de netten bij stroming plat tegen de bodem.

---

¹⁶ NB: in België wordt voor warnetten ook de term "warrelnetten" gebruikt. De term "warrelnetten" wordt ook als verzamelterm voor war- en spiegelnetten gebruikt.

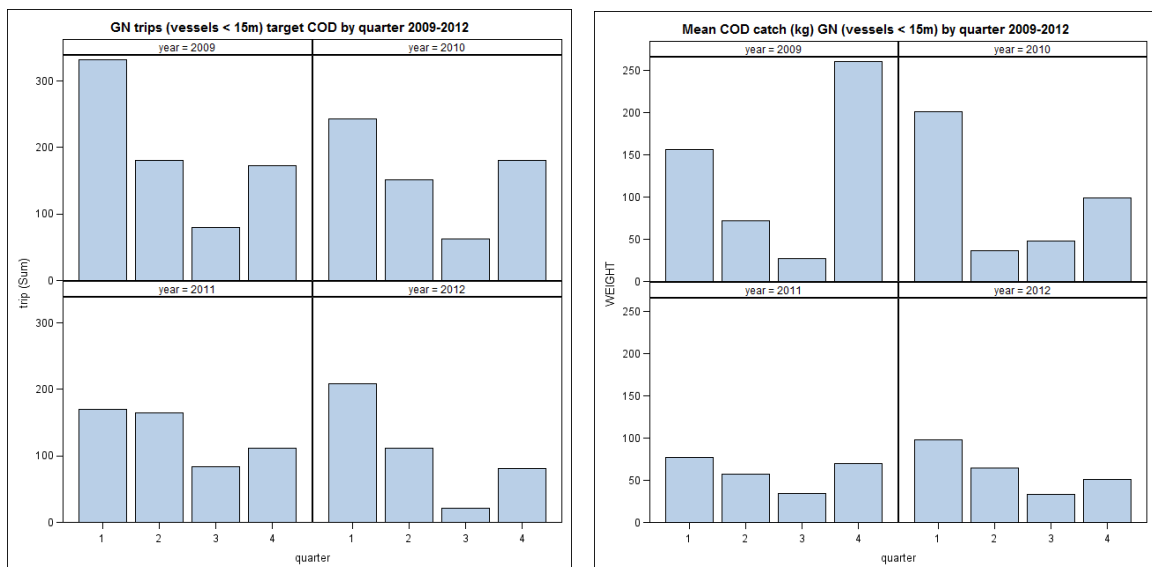

- Zeebaarsvisserij; de zeebaarsnetten die langs de Nederlandse kust gebruikt worden verschillen in hoogte per locatie. Langs de stranden worden vaak netten gebruikt die maximaal 1,5 meter hoog zijn. Nabij strek- en blokkendammen worden netten gebruikt tot een hoogte van maximaal 3 meter. De maaswijdte van de netten bedraagt 110 tot 130 mm.

Toepassing van EM (Electric Monitoring)

EM is monitoring m.b.v. video- en sensor systemen; video-opnamen van vangsten worden geregistreerd op een harde schijf, die op een later tijdstip kunnen worden geanalyseerd. EM op de standwantvisserij is vooral aantrekkelijk als vervanging van waarnemers. In Nederland wordt voor de standwantvisserij gebruik gemaakt van relatief kleine vaartuigen (<15m). Uit veiligheids- en praktisch oogpunt is het moeilijk om waarnemers mee te sturen. In 2011 is bij wijze van 'pilot studie' is een EM systeem aan boord geplaatst van een standwantkotter. Gedurende het jaar zijn vergelijkingen gemaakt tussen waarnemingen van een waarnemer aan boord en het EM systeem. En is bekeken of deze methode geschikt is voor het monitoren van vangsten gedurende de verschillende seizoenen. Resultaten van deze pilot studie zijn in 2012 gerapporteerd.

Na het beëindigen van de pilot studie, heeft EM monitoring helaas geen doorstart gemaakt in de standwantvisserij. Ook heeft het opzetten van een waarnemersprogramma op de standwantvisserij opstart problemen gekend in 2012. Het geselecteerd metier dat in aanmerking komt voor WOT bemonstering, GNS_DEF_100_119_0_0, komt overeen met de standwantvisserij op kabeljauw, gedurende de koudere periode in het jaar, met name in het vierde kwartaal. Vanwege een slecht kabeljauwseizoen heeft geen bemonstering plaats kunnen vinden in 2012. Uit contacten met vissers uit de standwant sector werd vernomen dat er geen visserij op kabeljauw zou plaats vinden (zie onderstaande figuren).

Aantal trips en gemiddelde vangst (aanvoer in kg) in de standwantvisserij (schepen < 15 meter) gericht op kabeljauw per kwartaal over de periode 2009 – 2012

Hoewel het aantal trips en kabeljauwvangsten duidelijk zijn afgenomen in vergelijking met voorgaande jaren, is er nog steeds kabeljauw gevangen in 2012. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de opgebouwde relatie met de standwantvisserij nog zeker niet optimaal is en er toe heeft geleid dat er geen waarnemers aan boord zijn toegelaten. Aangezien het bemonsteringsprogramma nog in een opbouwfase verkeerd en de mogelijkheid bestaat dat de vissers waarmee contact is gelegd inderdaad niet zijn uitgevaren, zijn inmiddels stappen ondernomen om meer draagvlak te creëren voor WOT monitoring van vangsten op de standwantvisserij. Communicatie via kenniskringen en Vissersbond kan hier wellicht uitkomst bieden.

4.2.6 **Coördinatie en terugkoppeling discardbemonstering**

Coördinatie tussen verschillende bemonsteringsprogramma's en terugkoppeling naar de visserij sector toe zijn twee belangrijke componenten in het project Monitoren bijvangsten.

Coördinatie

Goede coördinatie tussen discard monitoringsprogramma van de verschillende lidstaten in dezelfde gebieden biedt op de lange termijn vele voordelen. Uitwissing van data, afstemmen van bemonsteringsmethode en bemonsteringsschema's moeten er uiteindelijk toe leiden dat de bemonsteringsintensiteit, en daardoor spreiding in tijd en ruimte, van verschillende vloten toe zal nemen. Door standaard dataformats te introduceren wordt uitwisseling van gegevens en het samenstellen van een internationale database gemakkelijker. Regelmatig overleg tussen verschillende lidstaten is nodig om deze programma's op internationaal niveau te coördineren. In de laatste week van juni 2012 was de tweede bijeenkomst van Study Group on Practical Implementation of Discard Sampling Plans (SGPIDS). Coördinatie tussen discard monitoringsprogramma's van de verschillende lidstaten is hier aan de orde gekomen.

Intern vindt coördinatie tussen de verschillende discard monitoringsprogramma's plaats d.m.v. een projectleidersoverleg. Projectleiders komen ten minste vier keer per jaar samen.

Terugkoppeling

In 2012 zijn resultaten van een uitgebreide data analyse gepresenteerd in verschillende CVO rapporten. Alle betrokken schippers en andere stakeholders is een rapport toegestuurd. In 2012 is gestart met een nieuwsbrief voor deelnemers van de referentievloot. Hierin wordt op duidelijke en voor de schippers begrijpelijke manier resultaten van het monitoringsprogramma teruggekoppeld. Deelnemers zullen ten minste twee keer per jaar een nieuwsbrief ontvangen. Ook zijn plannen opgevat een internetdossier aan te leggen omtrent discard monitoring en onderzoek, mogelijk wordt hier in het begin van 2013 al mee gestart.

Bilateraal overleg

Eind 2011 zijn tussen Duitsland en Nederland plannen gemaakt om discardmonitoring tussen beide landen te gaan combineren. Na een ambitieus plan is uiteindelijk besloten, dat het gezamenlijk rapporteren van resultaten uit de garnalen bemonstering, begin 2013, een eerste stap zal zijn.

De RCM Long Distance Fisheries zijn tussen Nederland, Duitsland, Polen, Litouwen en Letland afspraken gemaakt voor de bemonstering van de vangsten (inclusief discards) van de pelagische vloot van de EU die vist in de wateren van Mauritanië. De bemonstering is via CMR uitbesteed aan het onderzoeksinstituut IMROP in Mauritanië.

4.3 **Rapporten, werkdocumenten en publicaties**

Couperus, A.S. 2012. Annual report on the implementation of Council Regulation (EC) No 812/2004–2011. CVO report: 12/008

Helmond, A.T.M. van; Couperus, A.S. 2012. Elektronische monitoring van kleinschalige staandwantvisserij. IMARES Rapport C034/12)

Helmond, A.T.M. van, S.S. Uhlmann, R.A. Bol, R.R. Nijman and A. Coers. 2012. Discard sampling of Dutch bottom-trawl and seine fisheries in 2011. CVO report: 12.010

ICES-ACOM 2012. Report of the Working Group on Bycatch of Protected Species (WGBYC 2012). 7–10 February 2012. Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2012/ACOM:28](#)

ICES-ACOM 2012. Report of the Planning Group on Commercial Catches, Discards and Biological Sampling (PGCCDBS 2012). 30 January–3 February 2012. Rome, Italy. [ICES CM 2012/ACOM:50](#)

ICES-ACOM. 2012. Report of the Study Group on Practical Implementation on Discard Sampling Plans, 18–22 June 2012, ICES HQ, Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2012/ACOM:51](#) REF. PGCCDBS

4.4 Posters en presentaties

- Uhlmann, S., Helmond, A.T.M., Bol, R.A., Nijman, R.R. (Oral presentation): Double Dutch: implications of using both observer- and self-sampling techniques to quantify discards in The Netherlands. ICES CM 2012/C:13. ICES Annual Science Conference, 17-21 September 2012, Bergen, Norway.
- Uhlmann, S.S. et al. 2012: WP 1: Key results and manuscript progress. Badminton meeting, Reykjavik, Iceland, 29-31 May 2012
- Kraan et al. (2012). The optimal process of self-sampling in fisheries: Lessons learned from the Netherlands. World Fisheries Congress, 7-11 May 2012, Edinburgh.
- Overzee and Helmond (2012) Can pelagic freezer trawlers reduce discarding? World Fisheries Congress, 7-11 May, Edinburgh.

4.5 Nota's

- Couperus, B. 2012. Report of a meeting of the Working Group on By-catch of Endangered Species (WGBYC) 10-7 February 2012. Nota CVO/12.IMA0234.BC.mw
- Helmond, A.T.M. van, 2012. Report on the ICES Study Group on Practical Implementation of Discard Sampling Plans(SGPIDS), 18 – 22 June 2012, ICES Headquarters, Copenhagen, Denmark. Nota CVO/12.IMA0555.SV.jd

4.6 Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties

- Anon. 2012. Bycatch And Discards: Management INDicators, Trends and locatiON (BADMINTON). MariFish Final Report.
- Boer, M.N. de, J.T. Saulino, M.F. Leopold, P.J.H. Reijnders and M.P. Simmonds. 2013. Interactions between short-beaked common dolphin (*Delphinus delphis*) and the winter pelagic pair-trawl fishery off Southwest England (UK). International Journal of Biodiversity and Conservation Vol. 4(13), pp. 481-499
- Kraan et al. (under review) The optimal process of self-sampling in fisheries; lessons learned in the Netherlands. Journal of Fish Biology
- Overzee and Helmond (in preparation). Can pelagic freezer trawlers reduce discarding?
- Poos, J.J., G. Aarts, S. Vandemaele, W. Willems, L.J. Bolle and A.T.M. van Helmond. 2013. Estimating spatial and temporal variability of juvenile North Sea plaice from opportunistic data. Proceedings of the 8th International Symposium on Flatfish Ecology, Part I. Journal of Sea Research 75 (2013), pp. 118-128
- Sigurðardóttir et al. (in preparation) How can discards in European fisheries be mitigated? Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats of potential mitigation measures
- Steenbergen, J.; Machiels, M.A.M.; Nijman, R.R. 2012. LFD: Less Fuel & Discards in visserij op Noorse kreeft: eindrapportage. Rapport C034/12
- Uhlmann, S.S., J.J. Poos, G.M. Aarts en A.T.M. van Helmond, 2012. Discards Management: reducing plaice discards via beam-trawl effort reallocations. Report IMARES C016/12
- Uhlmann, S., et al. under review. Discarded fish in European waters: general patterns and contrasts. ICES Journal of Marine Science.
- Uhlmann, S., and Helmond, A.T.M. van. under review. Double Dutch: detecting bias in observer- and self-sampling surveys of commercial beam-trawl discards in The Netherlands. ICES Journal of Marine Science.
- Vassilopoulou, V., Rochet, M.-J. et al. 2012. Bycatch And Discards: Management Indicators, Trends and location. MariFish Final Report. 50 pp + Appendices

4.7 Vergaderingen en werkgroepen

Planning Group on Commercial Catches, Discards and Biological Sampling (PGCCDBS) Rome, 30 januari – 3 februari 2012	Sieto Verver Edwin van Helmond
Working Group on Bycatch of Protected Species (WGBYC) Kopenhagen, 7-10 februari 2012	Bram Couperus
DGMARE- Common Fisheries Policy Reform - technical meeting. Brussel, België, 2 mei 2012.	Sebastian Uhlmann

World Fisheries Congress Edinburgh, 7-11 mei 2012	David Miller Harriet van Overzee Josien van Steenbergen Mark Dickey Collas Marloes Kraan
Bycatch And Discards: Management Indicators, Trends and location (BADMINTON). Reykjavik, IJsland 28 mei – 1 juni 2012.	Sebastian Uhlmann
Study Group on Practical Implementation of Discard Sampling Plans (SGPIDS) Kopenhagen, 18-22 juni 2012	Edwin van Helmond Bram Couperus
Second Workshop on Practical Implementation of Statistical Sound Catch Sampling Programmes (WKPICS2) Kopenhagen, 6-9 november 2012	Edwin van Helmond

4.8 **English summary**

project title: Monitoring by-catches (project number 430 12130)

project: All projects are part of the Data Collection Framework (DCF) and implemented by the European Commission. In 2012 IMARES monitored 27 trips for discards with on board observers: 10 trips on demersal trawlers, 12 trips on pelagic trawlers and 5 trips on shrimp trawlers. 23 demersal trawlers participated in a self-sampling survey and collected a total of 162 discard samples.

In 2012 IMARES experienced, again, the importance of good communication with the fishing industry. Monitoring commercial fishing activities is not possible without a sustainable relationship with the industry. In 2013 we will start to invest in a long term cooperation with the Dutch gillnet fishery, which eventually will result in another successful monitoring programme.

The start of a the Study Group on Practical Implementation of Discard Sampling Plans (SGPIDS), in June 2011, initiated collaboration between discard monitoring programmes of different member states on a regional level. Already for two years IMARES played the leading role in this study group. Besides the coordination of the pan European approach in this study group, IMARES also initiated a stronger collaboration in discard sampling with Germany. A first step in this progress is a joined report on discard in the Dutch-German shrimp fishery.

Results of discard monitoring programmes will be published in a public reports. A scientific publication on possible introduced biases of using a reference fleet to monitor discard will be published in 2013.

5 Visserijstatistiek

5.1 Algemeen

Het verzamelen en rapporteren van visserijstatistiek vormt een onderdeel van de DCF. Hierin wordt aan de Lidstaten opdracht gegeven om gegevens te verzamelen en te bewerken tot aggregaten en deze beschikbaar te stellen aan belanghebbende eindgebruikers. De DCF geeft tevens richtlijnen m.b.t. het beheer en de vereiste nauwkeurigheid van de gegevens. Het betreft gegevens over de:

- vangst en aanvoer van de vloot (logboeken en administratie van verkoop van vis in afslagen);
- activiteiten van de vloot afkomstig via satellietmonitoring (VMS) en
- de samenstelling en uitrusting van de vloot (capaciteit, vistuigen, navigatie, etc.)

projectverslag 2012	
Programmanummer en titel	WOT-05 Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	430-12140
BAS nummer(s)	WOT-05-406-005-IMARES
Projectleider	ir. S.M. Bierman
uitvoerende instellingen	CVO; IMARES
gebruiker van de resultaten	Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn (EZ-DAD)
contactpersoon van de gebruikersgroep	drs. C.J.M. Verbogt (EZ)

De werkzaamheden in dit project zijn in zijn geheel onderdeel van het Nationaal Programma 2011-2013. Alle onderdelen in dit project dienen (direct of indirect) dit doel en behoren tot de categorie strikte WOT.

5.2 Onderdelen

Het project bestaat uit een aantal deelprojecten. De deelprojecten hebben betrekking op onderhoud en aanvulling van een aantal databases met basisgegevens met gegevens afkomstig van de visserij (logboeken, afslaggegevens, VMS) en biologische gegevens afkomstig van bemonsteringen uitgevoerd in andere projecten in dit programma.

De gegevens worden vervolgens gekoppeld en bewerkt tot gespecificeerde aggregaten voor de toepassing in internationale werkgroepen van ICES en de EC. Voorts wordt met andere landen meegewerkt aan het opzetten van een internationale regionale database voor de Noordzee waarin de landen gegevens kunnen delen en uitwisselen.

Voorts vereist de DCF een schatting van de nauwkeurigheid van de bemonsteringen. Zowel de berekeningen als het ontwikkelen van de methodologie en de benodigde programmatuur worden in dit project uitgevoerd.

5.2.1 Databases

5.2.1.1 VISSTAT

Binnen dit onderdeel zijn de logboekgegevens (VIRIS), VMS data, afslaggegevens en informatie over marktsorteringen verzameld en opgeslagen in de IMARES database: VISSTAT. Het databestand met vangst- en inspanningsgegevens, alsmede de VMS gegevens zijn aangevuld met de gegevens van 2012 middels maandelijkse updates. Tevens worden VMS data van buitenlandse schepen die actief zijn op het Nederlands continentaal plat in de database opgeslagen: de jaren 2006 tot en met 2008 zijn beschikbaar. De import van deze gegevens is alleen mogelijk wanneer scheepsinformatie aanwezig is, wat niet zelden ontbreekt. Dit is daarom een tijdrovend proces omdat vaak de scheepsgegevens slecht te achterhalen zijn. Tevens wordt ruimtelijke gebiedsindeling naamgevingen

toegevoegd zijn aan de database (ICES rectangles, ICES areas etc). Deze gegevens worden derhalve alleen op projectbasis verwerkt als er gericht behoefte is aan de data.

Met de VISSTAT database wordt aan de Europese verplichting voldaan met betrekking tot het verstrekken van informatie op het niveau van aggregatie zoals vastgelegd in de DCF.

De wekelijkse statistieken van de aanvoersorteringen van tong, schol, kabeljauw, tarbot en griet voor 2012 zijn verzameld per visafslag (uit het weekblad Visserijnieuws) en beschikbaar gemaakt in een spreadsheet. Deze gegevens worden inmiddels ook beschikbaar gesteld middels de afslag-statistieken die in de VISSTAT database geïmporteerd worden. Echter, evenals in 2011 bleek dat er van meerdere afslagen bepaalde markt sorteringen ontbraken in de afslag statistieken. Er is derhalve besloten om gebruik te maken van VISSTAT voor het maken van overzichten van aanvoersorteringen en deze aan te vullen met de data uit Visserijnieuws. In 2007 is met het voormalige ministerie van LNV een overeenkomst gesloten met betrekking tot het aanleveren van gegevens voor deze database. De gegevens zijn afkomstig van de AID. Naast de primaire vangstgegevens worden ook gegevens over de samenstelling van de vangst (marktcategoryën) en prijzen verstrekt. De prijsgegevens in VISSTAT dekken niet alle afslagen en is daardoor niet volledig (en ook niet volledig betrouwbaar). Met EL&I is een overeenkomst gesloten waarbij de vertrouwelijkheid van deze gegevens wordt gewaarborgd. Deze wordt binnenkort geactualiseerd.

Naar aanleiding van deze overeenkomst wordt door het CVO een protocol gebruikt dat toegang tot de gegevens voor verschillende gebruikersgroepen regelt en bescherming van de gegevens waarborgt. Het protocol is ook van toepassing op de database met biologische gegevens: FRISBE.

5.2.1.2 **FRISBE**

Biologische gegevens zijn ondergebracht in de (Oracle) FRISBE database. Het betreft hier gegevens over bemonsteringen in de visafslagen of van discardreizen en gegevens verzameld in surveys met onderzoeksvaartuigen. Alle biologische gegevens verzameld in 2012 zijn of zullen begin 2013 in FRISBE zijn ondergebracht en kunnen worden gekoppeld aan VISSTAT.

5.2.1.3 **FishFrame**

FishFrame is een regionale database waarin een aantal gegevens uit nationale databases van de EU LS in meer of mindere mate geaggregeerd worden opgeslagen. De gegevens worden primair gebruikt voor het coördineren van bemonsteringen tussen de LS onderling. De database is operationeel sinds 2011. In 2012 werden de LS via een data call verzocht om vangst en effort gegevens aan te leveren evenals een aantal transversale variabelen en biologische monsters van de jaren 2010-2011. NL heeft, evenals de meeste andere LS, aan dit verzoek voldaan.

NL is lid van de stuurgroep van FishFrame, waarin de verdere ontwikkeling van deze database wordt voorgesteld. De stuurgroep kwam in 2012 twee maal bijeen. Ook is deelgenomen aan een trainingscursus m.b.t. tot het gebruik van FishFrame.

Sinds 2012 wordt FishFrame onderhouden door ICES.

5.2.1.4 **FIDAREQ**

De Commissie heeft in de DCF vastgelegd dat LS een database moeten installeren waarin de verzoeken voor het aanleveren van data worden geadministreerd. Deze database moet de gegevens bevatten zoals details van de aanvrager en gebruiker van de data, de verstrekte gegevens, voorwaarden voor de gebruiker en de wijze waarop het verzoek is behandeld.

Voor dit doel is in 2009 een speciale database ontwikkeld, genaamd FIDAREQ (Fisheries Data Requests). Alle verzoeken van derden om het leveren van data zijn hierin geregistreerd.

5.2.2 **Kwaliteitscontrole**

Met betrekking tot de logboek gegevens zijn er statistische checks uitgevoerd op de integriteit van de VISSTAT database. Hiermee wordt inzichtelijk gemaakt dat de importprocedures en de

verwerking van de data in de database goed werken. De ontwikkelde testen zijn zo opgebouwd dat deze in de toekomst, bij wijzigingen aan de database, kunnen worden gebruikt om te testen of er geen inhoudelijke veranderingen in de database plaats hebben gevonden.

In 2012 werden verschillen geconstateerd in geaggregeerde cijfers die door het Ministerie werden verstrekt en vergelijkbare bewerkingen van gegevens afkomstig uit VISSTAT. Dit zou niet mogelijk moeten zijn aangezien de analyses zijn gebaseerd op dezelfde gegevensbronnen. In een gezamenlijke actie met de betrokken afdeling op het Ministerie zijn de oorzaken van de verschillen achterhaald en de problemen opgelost. Op een brief van CVO naar het ministerie met suggesties om structurele maatregelen te nemen om dergelijke problemen in de toekomst te voorkomen, is niet gereageerd.

5.2.3 **Websites**

De DCF schrijft voor dat de Commissie toegang moet hebben tot nationale databases. In ieder geval moet inzicht kunnen worden verkregen of de in het Nationaal Programma aangekondigde bemonstering ook werkelijk wordt uitgevoerd. Om aan deze eis te voldoen is een web-applicatie ontwikkeld die actuele meta-informatie geeft over de inhoud van FRISBE. Deze applicatie is in 2012 operationeel geweest.

De CVO website is in 2012 aangepast. Er is op deze site een nieuwe afdeling gecreëerd met informatie over de DCF. De documenten die betrekking hebben op de dataverzameling die NL uitvoert, kunnen hier worden gedownload.

5.2.4 **Standaardbewerking van gegevens**

In 2012 is bestaande software voor het maken van standaardextracties uit de VISSTAT database voor gebruik in ICES en EU werkgroepen up-to-date gehouden.

5.2.4.1 **Voor ICES werkgroepen**

Gedurende 2012 is gebruik gemaakt van de in 2010 ontwikkelde en in 2011 aangepaste software voor het opwerken van marktgegevens, gebruik makende van de logboekgegevens en afslagstatistieken in VISSTAT en de biologische gegevens in FRISBE, voor gebruik in ICES werkgroepen.

5.2.4.2 **Voor EU werkgroepen**

Voor de STECF-EWG studiegroep "Assessment of Fishing Effort" wordt jaarlijks een verzoek gedaan tot aanleveren van specifiek opgewerkte vangstgegevens. Sinds de aanpassing van de Nederlandse bemonsteringsstrategie aan de DCF kan vanaf 2009 grotendeels aan de databehoefte van deze groep worden voldaan. Middels speciaal voor data call ontwikkelde software zijn in 2012 de gevraagde gegevens aangeleverd. Door mutaties in het personeelsbestand van IMARES en de daarmee verloren ervaring voor het uitvoeren van deze activiteit, is er meer tijd aan besteed dan was begroot.

5.2.4.3 **Voor het Annual Report voor 2011**

Het Annual Report of Activities (voorheen Technisch Rapport genoemd) is een jaarlijkse rapportage naar de EC over de voortgang van de uitvoering van de DCF. Voor de inhoud van dit rapport is meta-informatie uit de databases geëxtraheerd van de gerealiseerde bemonsteringen en gepresenteerd in standaardtabellen.

5.2.4.4 **Voor ecosysteem indicatoren**

De DCF schrijft voor dat alle VMS data, voor de totale vloot, beschikbaar worden gesteld voor het berekenen van indicatoren van de toestand van het mariene ecosysteem. Er worden op dit moment geen analyses van VMS gegevens uitgevoerd in het kader van de WOT en er zijn tot zover geen verzoeken om deze gegevens binnengekomen.

De gegevens moeten echter aanwezig zijn en beschikbaar worden gesteld aan gekwalificeerde gebruikers met inachtneming van privacy wetgeving en het daarvoor geldende protocol. De VMS gegevens van de Nederlandse vloot zijn in 2012 geïntegreerd in de relationele database VISSTAT. Er is software beschikbaar voor standaard extracties en bewerkingen van deze VMS gegevens.

5.2.4.5 **Voor precisie niveaus**

De DCF vereist van de LS, dat de bemonstering van commerciële vissoorten en biologische parameters moet voldoen aan nauwkeurigheidscriteria vastgelegd in de verordening. Hiervoor werden in het COST project (afgerond in 2009) methoden ontwikkeld die kunnen worden toegepast in alle LS.

In Nederland wordt gebruik gemaakt van door IMARES ontwikkelde software voor precisie-berekeningen van de marktmonitoring die gebaseerd zijn op de standaarden zoals gebruikt door COST. Deze software is toegepast voor het maken van precisieberekeningen bij de rapportage aan de EC.

5.2.5 **Internationale coördinatie**

Met betrekking tot de ontwikkeling van de RDB FishFrame werd via de Steering Group en Steering Comité intensief met andere LS samengewerkt. Sieto Verver (IMARES) is lid van deze stuurgroep. Belangrijk was de deelname aan de ICES Workshop on Practical Implementation of Statistical Sound Catch Sampling Programmes (WKPICS2). Deze workshop ontwikkelt bemonsteringsstrategieën die in de toekomst verplicht gesteld worden in de DC-MAP. Ook is vanuit de KennisBasis een bijdrage geleverd aan de ICES Working Group on Data and Information Management (WGDIM). Ingeborg de Boois (IMARES) is voorzitter van deze werkgroep.

5.3 **Rapporten, werkdocumenten en publicaties**

Anon. 2012. Report from the second meeting of the Steering Committee for Regional Databases (meeting in Copenhagen 20-21 March 2012)

ICES-ACOM 2012. Report of the second Workshop on Practical Implementation of Statistical Sound Catch Sampling Programmes (WKPICS2) 6-9 November, Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2012/ACOM:54](#)

ICES-ACOM 2012. Report of the Steering Committee for Regional Databases (RDB-SC)) 20-21 March, Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2012/ACOM:66](#)

5.4 **Nota's**

Verver, S. 2012. Report on the meeting of Steering Committee Regional Database, Brussels, December 2, 2011. Nota CVO/12.IMA0042.SV.Ics

Verver, S.W. 2013. Steering Committee Regional Database (Copenhagen, March, June & December 2012) and RDB Workshop June 2012. Nota CVO/13.IMA0025.SV.mw

Helmond, A.T.M. van, 2013. Report on the second meeting of the Workshop on Practical Implementation of Statistical Sound Catch Sampling Programmes (WKPICS2), 6 - 9 November 2012 CVO/13.IMA0007.EvH.bc

Kamp, P. van de. 2012. Verslag bespreking EL&I – IMARES over problemen met data van commerciële visserij. Datum: 12 april 2012. Notitie zonder nummer

5.5 **Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties**

Boois, I. de, 2012. Report of the ICES Group on data and information management (WGDIM) 2012 Nota 12.IMA0460.IdB.mw

ICES-WGDIM 2012. Report of the Working Group on Data and Information Management (WGDIM), 23-25 May 2012. Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2012/WGDIM:01](#) REF. SCICOM

5.6 **Vergaderingen en werkgroepen**

Overleg problemen bij dataleveranties Visstat Den Haag, 12 april 2012	Sieto Verver Peter van de Kamp Twan Leijzer
Data problems trouble shooting Den Haag, 9 mei 2012	Marcel Machiels Peter van de Kamp

Working Group on Data and Information Management (WGDIM) Kopenhagen, 23-25 mei 2012	Ingeborg de Boois
Workshop on the Regional Database: FishFrame Kopenhagen, 29 mei – 1 juni 2012	Sieto Verver Twan Leijzer
Steering Group on the Regional Database: FishFrame Kopenhagen, 11 - 12 juni 2012	Sieto Verver
Second Workshop on practical implementation of statistical sound catch sampling programmes (WKPICS2) Kopenhagen, 6-9 november 2012	Edwin van Helmond
Steering Group Regional Data Base Kopenhagen 6-7 december 2012	Sieto Verver
Diverse interne projectvergaderingen	Diverse IMARES medewerkers

5.7 English summary

project title: Fishery Statistics (project number 430-12140)

Project: National log-book statistics, VMS data and auction data have been imported in the VISSTAT database, with monthly updates during 2012. Biological data, collected in 2012, have been imported in the FRISBE database. The data in these databases have been combined and aggregated for the use of stock assessments of the most important commercial fish species.

Software for the calculation of precision for the biological market sampling programme, as required by the DCF, was further developed and was used to provide the necessary data and evaluations needed for the 2010 Annual Report to the EC. In 2012, this software will have to be further developed for a small number of species with specific sampling programmes, as well as for precision estimates of the biological discard sampling programme.

The project has dealt with a number of data calls in 2012 from external end-users. In most cases requested data could be made available.

A FIDAREQ database with metadata on requests by third parties for fisheries data (data calls) was fully operational in 2012. Also, a web-based application with metadata on the biological sampling programmes was fully operational. Both databases are required by the DCF.

Support has been given to the establishment of a regional database FishFrame. The database was tested with Dutch data responding to a data call by the RCM NS&EA and RCM NA.

6 Vis en visserijonderzoek IJsselmeer en Markermeer

6.1 Algemeen

Het onderzoek in dit project wordt uitgevoerd voor EZ ter ondersteuning van het beheer van de zoete Rijkswateren. De bestandsopnamen en monitoring van zeldzame vissoorten die worden uitgevoerd in het kader van de routinematige bemonsteringen van de visstand en visserij in de binnenwateren zijn in 2012 voortgezet.

Daarnaast werd in 2012 voor het ministerie van IenM een (passieve) bemonstering uitgevoerd van de visstand in de grote rivieren. Dit onderdeel maakte voorheen deel uit van dit programma en werd gezamenlijk gefinancierd door LNV en VenW. Gezien het belang dat ook EZ

aan deze bemonstering hecht worden de activiteiten hier gerapporteerd. Dit onderdeel wordt echter geheel door IenM gefinancierd en valt buiten de financiële- en capaciteitsrapportage. De actieve monitoring in de grote rivieren, die voorheen ook onderdeel van dit programma was, wordt sinds 2007 niet meer door IMARES uitgevoerd.

Diverse onderdelen van het onderzoeksprogramma in de binnenwateren zijn beïnvloed door de sluiting van de aalvisserij. Hoewel voor sommige onderdelen van het onderzoeksprogramma door EZ ontheffingen zijn verleend zijn voor andere onderdelen geen, of minder, gegevens verzameld.

projectverslag 2012

Programmanummer en titel	WOT-05 Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	430-12180
BAS nummer(s)	WOT-05-406-006-IMARES
Projectleider	dr. H.J.L. Heessen
uitvoerende instellingen	CVO; IMARES
gebruiker van de resultaten	Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn (EZ-DAD)
contactpersoon van de gebruikersgroep	ir. M. Snijdelaar (EZ)

6.2 Onderdelen

6.2.1 Surveys IJsselmeer en Markermeer

De bestandsopnames op het IJsselmeer en Markermeer zijn ook in het najaar van 2012 weer uitgevoerd met het onderzoeksvaartuig "Stern" (6 weken in oktober - november). Het onderzoek bestaat uit een bestandsopname met de grote kuil (43 trekken), gericht op schubvissoorten, en een bestandsopname met de elektrostramienkor (60 trekken), gericht op aal, bot en andere schubvissoorten. In 6 kerngebieden in het IJsselmeer en Markermeer werden snijmonsters verzameld voor analyse van lengte, gewicht, geslacht, rijpheid en leeftijd.

De gegevens van de bemonsteringen van het IJsselmeer vanaf 1966 zijn opgeslagen in de IMARES database FRISBE en kunnen op een gestandaardiseerde methode worden opgewerkt.

De resultaten van het onderzoek worden gebruikt bij de beoordeling en advisering van de visserij op in het bijzonder aal (Europees aalplan) en spiering (effecten van klimaatverandering, mede in opdracht van Rijkswaterstaat, en formalisering van criteria voor openstelling spieringvisserij), en voor het signaleren van trends in de omvang van de visstand. Daarnaast worden de gegevens toegepast in analytische studies van visserij-ecosysteemeffecten (interacties tussen waterbeheer, visstand, vogels en visserij). Opvallend waren de grote aantallen zwartbekgrondels op het Markermeer.

Met het oog op de toekomstige vervanging van het onderzoeksvaartuig "Stern" is gezocht naar een alternatief vistuig voor de grote kuil. Bedoeling is dat het net gemakkelijker te hanteren is dan de grote kuil. In juli en november 2011 zijn hiertoe een aantal proeftrekken gedaan met een 4m brede boomkor, met een relatief hoge netopening van ongeveer 1 meter. Het gebruikte net heeft hetzelfde verloop van maaswijdtes van groot naar klein, als het net van de grote kuil. In 2012 zijn

voorafgaand aan de jaarlijkse survey, gedurende twee weken vergelijkende trekken gedaan tussen de grote kuil het de nieuwe 4 m boomkor. De resultaten van deze vergelijkende visserij worden in januari 2013 uitgewerkt.

6.2.2 **Oeverbemonstering IJsselmeer en Markermeer**

Binnen de IJsselmeerbemonstering werden de oeverzones voorheen niet bemonsterd, hoewel ze een belangrijk onderdeel van het ecosysteem vertegenwoordigen en van belang zijn voor de Kader Richtlijn Water en Habitatrictlijn. Met ingang van 2009 is de bemonstering van de oeverzones van het IJsselmeer en Markermeer opgenomen in het jaarlijkse WOT onderzoeksprogramma voor de binnenwateren.

In augustus en september 2012 werden op 13 locaties in totaal 111 trekken gedaan met een elektroschepnet vanuit een boot. Alle locaties liggen rond een plaats waar een trailerhelling aanwezig is. Het aantal trekken met de zegen is de afgelopen jaren tot 8 afgenomen. De oorzaak daarvan is dat een aantal zandstrandjes is afgesloten door een boeienlijn (zwemstrand). Bij elke locatie wordt de visgemeenschap waar mogelijk bemonsterd in een aantal verschillende habitats die rond het IJsselmeer en Markermeer aanwezig zijn: stenen, riet, zandoever en vooroevers.

Opmerkelijk is de afgelopen twee jaar de explosieve toename van het aantal zwartbekgrondels in het Markermeer. Op enkele locaties is het veruit de meest voorkomende soort met zo goed als geen andere soorten in de nabijheid. Vooral bij Muiderberg, waar deze invasieve soort voor het eerst is aangetroffen, was de toename opzienbarend.

De rapportage over deze bemonstering wordt opgenomen in één integraal rapport over de monitoring van zoetwatervissen dat begin 2013 zal verschijnen. In augustus-september 2013 zal de oeverbemonstering wederom uitgevoerd worden.

6.2.3 **Registratie migrerende en diadrome vis**

Dit projectonderdeel is een samenvoeging van de eerdere activiteiten: Zeldzame Vis IJsselmeer en Diadrome Vis Waddenzee (Kornwerderzand). Het Zeldzame Vis programma bestaat uit de opkoop en analyse van bijvangsten van zalmachtigen, houting, zeeprik, fint en elft van beroepsvissers en een gedetailleerde registratie van de bijbehorende vangstinspanning. Door bedrijfsbeëindiging is het aantal meewerkende vissers afgenomen tot 3. In het kader van het Diadrome Visprogramma worden in voor- en najaar aan de Waddenzee-zijde van de Afsluitdijk in de spuikom bij Kornwerderzand door een beroepsvisser de vangsten geregistreerd in een vijftal fuiken. Omdat alle gegevens van deze bemonsteringen beschikbaar zijn in de centrale IMARES database FRISBE, kunnen de gegevens volgens standaardmethodes worden opgewerkt.

De monitoring is door de relatief grote vangstinspanning en voldoende aantallen vangsten erg geschikt om trends in een aantal zeldzame vissoorten vast te stellen. Dit levert materiaal op voor vergelijking met andere monitoringprogramma's op het Haringvliet, in de Waddenzee, Benedenrivieren en overige zoete Rijkswateren, waardoor een betere interpretatie van resultaten mogelijk wordt. De gegevens verzameld in dit onderzoek worden tevens gebruikt door Rijkswaterstaat bij een onderzoek om de beste locaties te bepalen voor de aanleg van vispassages.

In het najaar van 2012 was de visserij op aal wederom gedurende drie maanden gesloten (september, oktober en november). Voor de bemonstering bij Kornwerderzand werd een ontheffing verleend waardoor de waarnemingen aan diadrome vis normaal konden plaatsvinden. Gedurende deze maanden zijn echter toch gegevens verzameld omdat vissers deels hebben doorgevist op wolhandkrab, weliswaar met een kleiner aantal, speciaal aangepaste, fuiken. De gegevens zijn daarom niet direct vergelijkbaar met data uit voorgaande jaren.

De rapportage van zeldzame en diadrome vis zal samen met de resultaten van de andere onderzoeksprogramma's worden gepresenteerd in één integraal rapport over de monitoring van zoetwatervissen.

6.3 **Integrale rapportage van resultaten**

In 2012 is in overleg met de opdrachtgevers besloten om de resultaten van de verschillende onderzoeken in het zoete water integraal te rapporteren. Hierbij kunnen projecten worden betrokken die geen onderdeel zijn van het WOT programma Visserij zoals bijvoorbeeld de Passieve Monitoring van Zoete Rijkswateren. De rapportage zal bestaan uit drie deelrapporten welke respectievelijk de analyse, methoden en data bevatten. De conceptrapportages over 2011 zijn in 2012 gemaakt. Begin 2013 verschijnen de gecombineerde eindrapportages over 2011 en 2012.

Alle basisdata zijn ingevoerd, gecontroleerd en beschikbaar in de centrale IMARES-database FRISBE en kunnen daarmee worden ingezet voor andere projecten en evaluaties die buiten het kader van deze jaarlijkse datarapportage vallen.

6.4 **Rapporten, werkdocumenten en publicaties**

Boois, I.J., O.A. van Keeken, E. Kuijs, B. van Os-Koomen, H.J. Westerink, H. Wiegerinck. 2013. Toestand Vis en Visserij in de Zoete Rijkswater in 2012. Deel III: Data. C060/13.

Graaf, M. de, van Overzee, H.M.J., Griffioen, A.B., Boois, I.J., O.A., Tulp, I.Y.M, van de Wolfshaar, K.E. 2013. Toestand Vis en Visserij in de Zoete Rijkswater in 2012. Deel I: Trends visbestanden, vangsten en ecologische kwaliteit ratio's. C058/13.

Overzee, H.M.J. van, Boois, I.J., O.A. van Keeken, E. Kuijs, H. Wiegerinck, Tulp, I.Y.M. 2013 Toestand Vis en Visserij in de Zoete Rijkswater in 2012. Deel II: Methoden. C059/13.

Kuijs, E., I. Tulp, I. de Boois, J. van Willigen, R. Nijman en H.J. Westerink. 2012. Diadrome vissen in het IJsselmeer en de Waddenzee. Jaarrapport 2010. Rapport / IMARES C048/12

6.5 **Nota's**

Deerenberg, C. 2012. Spieringstand IJsselmeer en Markermeer. Brief 12.IMA0015.CD.mb

Graaf, M. de, en I. de Boois. 2012. Update van een selectie figuren en tabellen IJsselmeer en Markermeer, gebaseerd op wensen van Min EL&I. Brief CVO/12.IMA0574.SV.jd

Os-Koomen, E. 2012. Reisverslag Stern week 42 t/m 46 - 2012, monitoring visbestanden van het IJsselmeer en Markermeer. Nota 12.IMA0845

Overzee, H.M.J. van, 2012. Analyse vergelijkend vissen Stern. Nota 12.IMA0606.HvO.mb

6.6 **Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties**

6.7 **Vergaderingen en werkgroepen**

Intern projectoverleg IJmuiden, 2 april, 27 juni en 8 oktober 2012	Medewerkers IMARES betrokken bij de uitvoering van dit project
Overleg bundeling diverse rapportages m.b.t. de zoete wateren IJmuiden, 25 september 2012	Medewerkers IMARES betrokken bij rapportages

6.8 **English summary**

project title: Monitoring freshwater fish (project number 430-12180)

project: This project includes a few sub projects, dealing with different aspects of Dutch freshwater fish stocks. IMARES monitors the large freshwater lakes IJsselmeer and Markermeer, and monitors diadromous, salmonid and other rare species.

The monitoring of the IJsselmeer fresh water ecosystem by a research vessel survey has been continued in 2012. Because of an anticipated change in vessel and gear in this survey, comparative fishing was carried out in 2011 and 2012 between the new and the old gear. The results of this comparative fishing will be published in 2013. A monitoring programme of the occurrence of salmonid and diadromous species in the IJsselmeer and coastal waters has been continued.

The results of all freshwater-fish monitoring programmes will be presented in one report, integrating all separate programmes.

7 Aalonderzoek

7.1 Algemeen

In 2007 heeft de EU door middel van de [aalverordening](#) de lidstaten verplicht om maatregelen nemen om het herstel van het bestand van Europese aal te bewerkstelligen. Dit naar aanleiding van de slechte toestand van de aal in Europese wateren. De maatregelen die Nederland uitvoert zijn beschreven in 'the Netherlands eel management plan'. Het gaat om een samenhangend pakket van beheersmaatregelen en frequente rapportage (voor het eerst in 2012) over de voortgang en resultaten van de maatregelen in het management plan.

In een rapportage daarover moet worden

ingegaan op het gerealiseerde percentage schieraal dat aan de visserij ontsnapt, de trend in visserij-inspanning, de niet-visserij-gerelateerde sterfte en een raming van de vangsten in de sportvisserij.

Om aan de internationale verplichtingen te voldoen is het bestaande aalonderzoek binnen het WOT programma in 2011 verbreed en uitgebreid en het aalonderzoek in een afzonderlijk project ondergebracht. Dit project is een uitwerking van nationale en Europese verplichtingen, beleidsbesluit Binnenvisserij en Aalverordening. Bemonsteringsrichtlijnen voor aal zijn verder vastgelegd in de DCF.

De resultaten van het nationaal beheersplan moeten eens in de drie jaar aan de Europese Commissie worden gerapporteerd. Enkele onderdelen van dit project worden daarom slechts eens in de drie jaar uitgevoerd. In het kader van de DCF co-financiert de EC een deel van de aalbemonstering (lengtesamenstelling en het verzamelen van biologische parameters).

7.2 Onderdelen

Het WOT aalonderzoek bestaat uit meerdere onderdelen zoals hieronder beschreven. Daarnaast is in 2012 aanvullend aalonderzoek (Rode Aal Model en transponderonderzoek rivieren) uitgevoerd welke is gefinancierd uit BO gelden.

In 2012 lag er veel nadruk op de evaluatie van het Nederlandse aalbeheerplan. Het oorspronkelijke werkplan is daarom gedurende het jaar in overleg met EZ aangepast. De aanpassingen hebben in 2012 betrekking gehad op de volgende onderdelen: Visserijonafhankelijke bemonstering, Landelijke Aalbemonstering en Sterfte Uittrekkende Schieraal. Uit de evaluatie is gebleken dat er de komende jaren meer nadruk op visserijonafhankelijke waarnemingen zal komen te liggen. Deze trend is internationaal ook gaande en zal in 2013 verder tot uitdrukking komen in het aanpassen van de DCF voor aal. Aanbevelingen hiervoor zijn gedaan door ICES ([WKESDCF](#), juli 2012, Kopenhagen). IMARES heeft in 2012 deelgenomen aan de ICES Working Group on Eels (WGEEL),.

7.2.1 Monitoren glasaal

De monitoring van de intrek van glasaal langs onze kust is door ontwikkelingen op Europees niveau in een breder daglicht komen te staan. De bemonstering op 12 plaatsen langs de kust is in 2012 voortgezet. De bemonsteringen vinden plaats met een kruisnet gedurende het intrekseizoen van glasaal in de periode maart t/m mei. Alleen de locatie IJmuiden is door IMARES zelf bemonsterd. De overige locaties zijn bemonsterd door externe waarnemers die door IMARES worden geïnstrueerd en

projectverslag 2012

Programmanummer en titel	WOT-05 Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	430-12185
BAS nummer(s)	WOT-05-406-007-IMARES
Projectleider	dr. M. de Graaf
uitvoerende instellingen	CVO; IMARES
gebruiker van de resultaten	Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn (EZ-DAD)
contactpersoon van de gebruikersgroep	ir. M. Snijdelaar (EZ)

begeleid. De verzamelde gegevens zijn door IMARES bewerkt en in een databestand opgenomen. De resultaten zijn gepubliceerd in de jaarrapportage van de toestand van de aal in Nederland.

De glasaalbemonstering bij Den Oever wordt uitgevoerd sinds 1938 en is een van de langste en betrouwbaarste tijdreeksen beschikbaar in Europa voor deze vissoort. Sinds 2005 wordt de bemonstering uitgevoerd door uitzendkrachten die door IMARES worden ingehuurd.

De resultaten tonen een sterke afname sinds 1980 en het glasaal niveau is momenteel minder dan 5 % van het vroegere niveau. De laatste tien jaar is de intrek van een vergelijkbaar laag niveau. In 2012 zijn alle geplande monsters genomen in Nederland. De glasaalvangsten in 2012 waren van een vergelijkbaar niveau als de voorgaande 10 jaar.

Plaats	Gerealiseerde bemonstering glasaal in 2012
Termuntenzijl	1 à 2 keer per week 3 trekken
Nieuwstatenzijl	1 à 2 keer per week 3 trekken
Lauwersoog	1 à 2 keer per week 3 trekken
Harlingen	1 à 2 keer per week 3 trekken
Den Oever	iedere nacht, van 22:00-05:00 ieder uur een trek
IJmuiden	1 keer per week 3 trekken
Katwijk	1 à 2 keer per week 3 trekken
Stellendam	3 tot 4 keer per week 2 trekken
Kreekraksluizen	1 à 2 keer per week 3 trekken
Bergsediepsuis	1 à 2 keer per week 3 trekken
Bath	1 à 2 keer per week 3 trekken
Terneuzen	1 à 2 keer per week 3 trekken

7.2.2 Schieraalindex

In het najaar van 2012 is begonnen met de schieraalindex. De index is ontwikkeld door IMARES in samenwerking met de binnenvissers en Combinatie van Beroepsvissers en zal worden gebruikt om relatieve trends in de aantallen uittrekkende schieraal robuust en eenvoudig weer te geven. Het programma is geheel onafhankelijk van de aalvisserij opgezet maar is wel uitgevoerd door binnenvissers. Het inzetten van vissers als "onderzoekers" heeft namelijk meerdere voordelen; 1) vissers hebben goede kennis van de wateren en de vistuigen, 2) de nauwe samenwerking met vissers zal zorgen voor meer begrip en draagkracht, 3) het is nog steeds financieel voordeliger om het onderzoek grotendeels te laten uitvoeren door vissers i.p.v. medewerkers van IMARES of andere onderzoeksbureaus. Op een serieus incident bij Den Oever na, verliep het programma redelijk naar wens. In de eerste helft van 2013 zullen de resultaten worden geëvalueerd en indien noodzakelijk zullen aanpassingen worden gemaakt voordat het programma in het najaar 2013 weer begint.

7.2.3 Vangstregistratie

In 2010 is de vangstregistratie (totale aalvangst per week per visser) opgezet door EZ. In samenwerking met EZ en de binnenvissers zijn in 2011 afspraken gemaakt om de huidige registratie uit te breiden en hierin essentiële informatie over gebruikte vistuigen en inspanning op te nemen. In 2012 is de visserij inspanning (aantal en type vistuig) opgenomen in de digitale vangstregistratie.

De gegevens van vangstregistratie worden maandelijks door EZ geleverd aan IMARES. De opgewerkte gegevens vormen een belangrijk input voor de bestandsschattingen en sterfteschattingen die worden gebruikt in de driejaarlijkse rapportage aan de EU en de jaarlijkse rapportage aan EIFAAC/ICES Working Group on Eel. Daarnaast ligt de vangstregistratie alsmede de spreiding in ruimte en tijd van vangsten en inspanning, aan de basis van de landelijke vangstbemonstering. De vangstgegevens (vangst, inspanning en vistuig) bepalen grotendeels welke gebieden in de landelijke vangstbemonstering bemonsterd moeten worden.

7.2.4 Landelijke aalbemonstering

De bestaande vangstbemonstering van aal in het IJsselmeer en Markermeer is in 2011 structureel omgebouwd naar een landelijke vangstbemonstering van de aalvangst. In deze bemonstering is informatie verzameld over de lengtefrequentie van de vangsten, geslacht, groei (leeftijd), parasieten, ratio rode aal/schieraal etc. De intensiteit van de bemonstering is gebaseerd op de resultaten van een pilot studie die in 2009 en 2010 in twee gebieden (Friesland en het Benedenrivieren-gebied) heeft plaatsgevonden en de resultaten van de 2010 vangstregistratie. Uit de voorlopige resultaten van de landelijke vangstregistratie bleek dat ongeveer 70% van de totale aalvangst uit slechts vijf (VBC) gebieden afkomstig is. Net als in 2011 is in 2012 besloten om de bemonstering naar rato in de verschillende gebieden op te zetten (grovweg 1 bemonstering per 5 ton aalvangst).

VBC	Geplande marktmonsters		Gerealiseerde marktmonsters	
	Mei-Jun	Jul-Aug	Mei-Jun	Jul-Aug
IJsselmeer – grote fuik	5	5	2	8
IJsselmeer – schietfuik	1	1	1	1
IJsselmeer – kistjes	1	1	1	1
IJsselmeer – hoekwant	1	1	1	3
Markermeer – grote fuik	5	5	4	6
Markermeer – schietfuik	1	1	1	1
Markermeer – kistjes	0	0	0	0
Markermeer - hoekwant	1	1	0	0
Friesland	4	4	4	4
Hollands Noorderkwartier	4	4	4	4
Grevelingenmeer	2	2	0	3
IJssel Plus	2	2	2	2
Lauwersmeer	1	1	1	1
Hunze en Aa's	1	1	1	1
Stichtse Rijnlanden	2	2	2	2
Veerse Meer	1	1	0	1
Veluwe Randmeren	2	2	2	2
Zuiderzeeland	1	1	0	0
<i>Volkerak-Zoommeer</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>0</i>	<i>2</i>
<i>totaal</i>	<i>36</i>	<i>36</i>	<i>26</i>	<i>42</i>

In het IJsselmeer/Markermeer is sinds 2011 de bemonstering gewijzigd. In het verleden werden monsters voorgesorteerde aal gekocht. Er werd voornamelijk "kleine aal" gekocht aangezien deze sortering het meest voorkwam in de vangst. Vanaf 2011 hebben medewerkers van IMARES aan boord van de vissersboten de *ongesorteerde* vangst bemonsterd (lengte frequentie [$\sim$ 150 alen] en biologische samples [$\sim$ 20 alen]) om een beter beeld te krijgen van de aanlandingen.

Het aantal monsters in het voorjaar is minder dan gepland omdat de vangst laat op gang kwam. Voor een groot deel is dit opgelost door in het 2^e seizoen dit in te halen. Er is in 2012 weinig in het Markermeer met Hoekaal gevist waardoor geen monsters verzameld konden worden.

De medewerking van vissers in Zeeland is een probleem. Ze zitten bijna allemaal ook in de kreeften of de mosselen en besteden soms weinig tijd aan paling.

In 2012 zijn 94 otolieten uit Hollands Noorderkwartier en 16 otolieten (mannetjes, om de gegevens van 2011 aan te vullen) uit de Stichtse Rijnlanden meer afgelezen om informatie te verzamelen over leeftijd en groeisnelheden.

7.2.5 Visserijafhankelijke bemonstering

De realisatie van dit onderdeel wijkt af van het werkplan. In verband met prioriteiten ten aanzien van het vergaren van informatie voor de evaluatie van het nationale beheerplan en de rapportage daarvan in 2012 naar de EU, is het budget voor de visserijafhankelijke bemonstering in overleg met EZ aangewend voor andere aal deelprojecten. Deze zijn beschreven in de Nota CVO/12.IMA0235. Het budget is in 2012 uiteindelijk gebruikt voor het Rode Aal Model, uitwerking

experiment sterfte gemalen in Friesland, voorbereiding polderbemonstering 2013 en er is samen met ATBK begonnen aan de ontwikkeling van een elektrokor voor aal.

7.2.6 **Sterfte uittrekkende schieraal**

Veranderingen in de sterfte, veroorzaakt door waterkracht centrales en gemalen en totale aantallen schieraal tijdens de uittrek, worden gemonitord m.b.v. transponderonderzoek en eventueel merkterugvangst experimenten. Voor het transponderonderzoek is voor zover mogelijk gebruik gemaakt van bestaande infrastructuur op de rivieren Rijn en Maas. Daarnaast wordt transponderonderzoek gebruikt om inzicht te krijgen in de sterfte en uittrek van schieraal in polders (Noord-Holland, Friesland enz.).

Uit de voorlopige resultaten van de vangst registratie is gebleken dat een aanzienlijk deel van de vangst wordt gevangen in de poldersystemen in Noord-Holland en Friesland. Er is echter niets bekend over de sterfte tijdens de uittrek van schieraal uit deze poldergebieden. De planning was in eerste instantie om het zenderonderzoek in polders in 2012 uit te voeren. Door de sluiting van de aalvisserij in de met PCB's vervuilde gebieden is het opzetten van de schieraalindex een jaar uitgesteld. Daarom is in april 2011 vervolgens besloten om het zenderwerk in de polders een jaar te vervroegen. In oktober 2011 zijn 120 schieralen voorzien van een zender en uitgezet in vier verschillende polders in Friesland. De eerste resultaten van het zenderonderzoek in deze polders zijn gebruikt bij de evaluatie van het aalbeheerplan in de eerste helft van 2012.

7.2.7 **EU rapportage en evaluatie**

Eind juni 2012 is de eerste evaluatie van het Nederlandse aalbeheerplan geleverd aan EZ (Bierman et al, 2012).

7.3 **Rapporten, werkdocumenten en publicaties**

Bierman, S.M., N. Tien, K.E. van de Wolfshaar, H.V. Winter and M. de Graaf. 2012. Evaluation of the Dutch Eel Management Plan 2009-2011. Report number C067/12
Graaf, M. de. and S.M. Bierman. 2012. Report on the eel stock and eel fishery in the Netherlands in 2011. Rapport C144/12
ICES-ACOM 2012. Report of the Joint EIFAAC/ICES Working Group on Eels (WGEEL). 3-9 September 2012. Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2012/ACOM:18](#) REF. ACOM, WGRECORDS, SGEF & EIFAAC

7.4 **Nota's**

Graaf, M. de. 2012. Report of the meeting of the Joint EIFAC/ICES Working Group on Eels [WGEEL], Copenhagen (Denmark), 3-9 September 2012. Nota CVO/12.IMA0844-MG-mb
Graaf, M. de. 2012. Tijdelijke (2012) aanpassing WOT AALONDERZOEK onderdeel "visserijonafhankelijke bemonstering" Nota CVO/12.IMA0235.MG.mw.

7.5 **Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties**

Bierman, S.M., S. Glorius, M. de Graaf, J. M. H. Schobben, N. Tien and M. J. J. Kotterman. 2012. Downstream to upstream gradient along rivers in muscle fat contents in composite samples of European eels may be explained by gradient in sex ratio. ICES CM 2012/N:21
EL&I 2012. Report to the European Commission in line with Article 9 of Regulation 1100.2007/EC. Implementation of Eel Management Plan (EMP) in the Netherlands (June 2012).
ICES-ACOM 2012. Report of the Workshop on Eel and Salmon DCF Data (WKESDCF). 3 - 6 July 2012. ICES HQ, Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2012/ACOM:62](#) REF. PGCCDBS, WGEEL, WGNAS, WGRECORDS

7.6 Vergaderingen en werkgroepen

Werven van vrijwilligers voor glasaalbemonstering in Katwijk Katwijk, maart 2012	Emiel Kuis
Joint EIFAAC/ICES Working Group on Eels (WGEEL) Kopenhagen 3-9 september 2012	Martin de Graaf
Presentatie Evaluatie Aalbeheerplan aan Stakeholders IJmuiden 13 juni, 2012	Stijn Bierman Nicole Tien Karin van de Wolfshaar Martin de Graaf
Communicatie met ELI over WOT projecten vindt regelmatig plaats tijdens het flexwerken in Den Haag 1 a 2 keer per maand	Martin de Graaf
Intern overleg over de uitvoering van onderdelen Schieraal Index en Visserijonafhankelijk onderzoek, IJmuiden, 27 juni 2012	Josien Steenbergen Martin de Graaf Erwin Winter Henk Heessen Olvin van Keeken Ben Griffioen
Overleg Min EZ, Den Haag, 9 oktober 2012	Martin de Graaf Mirjam Snijdelaar
Intern overleg voortgang IJmuiden, 8 november 2012	Martin de Graaf Frans van Beek

7.7 English summary

project title: Eel research (project number 430-12185)

justification: In 2007 the EU has introduced legislation to recover eel stocks in European waters. In this project research is carried out to monitor the progress of the effect the measures introduced in the Netherlands to restore the eel stock.

project: In 2012, the Netherlands has reported on the progress of the introduced measures to restore the eel stock. This project has given a significant contribution to this report. A sampling programme has been carried out covering the eel fisheries in the Netherlands estimating the size compositions of the commercial catch. In addition biological parameters have been sampled. The long term glaseel recruitment monitoring programme in Den Oever has been continued. Further, in combination with other research projects, a fishery independent index is being developed to estimate the progress in migration of silver eel to sea. Fishery independent sampling of eel (mainly in areas where there is no fishing) has been postponed until 2013.

results and products: Data collected in monitoring programmes have been stored in national databases. Results were summarised in an annual Country Report Status of eel and the eel fishery in the Netherlands. Intermediate results have also been communicated with fishery managers and stake holders.

8 Bestandsopnamen schelpdierbestanden

8.1 Algemeen

Het monitoren van schelpdierbestanden vormt de permanente basis voor het uitvoeren van het Nederlands beleid ten aanzien van de exploitatie van schelpdieren en de bescherming van het mariene milieu. De bestandsopnames worden gebruikt om de beperkende maatregelen voor de visserij zoveel mogelijk toe te snijden op de natuurdoelstellingen en om het resultaat van dergelijke beheersmaatregelen in de daaropvolgende jaren te onderzoeken. Deze monitoringsgegevens dienen dus met name als basis voor het inschatten van de effecten van schelpdiervisserij op het ecosysteem, waarbij de voedselreservering voor vogels één van de voornaamste overwegingen is.

projectverslag 2012

Programmanummer en titel	WOT-05 Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	430-12080
BAS nummer(s)	WOT-05-406-008-IMARES
Projectleider	dr. K. Troost
uitvoerende instellingen	CVO; IMARES
gebruiker van de resultaten	Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn (EZ-DAD)
contactpersoon van de gebruikersgroep	W.L.M. Schermer Voest (EZ-DAD)

In 2012 zijn de volgende bestanden geïnventariseerd:

- Amerikaanse zwaardschedes, mossels, kokkels en strandschelpen in de Voordelta en Noordzee kustzone;
- Mosselbanken in het litoraal van de Waddenzee;
- Kokkels in het litoraal van de Waddenzee, Oosterschelde, Westerschelde en Voordelta;
- Japanse oesters in het litoraal van de Waddenzee en Oosterschelde

Tijdens de bovengenoemde inventarisaties wordt ook de bijvangst geregistreerd. Het gaat hierbij om de overige schelpdiersoorten en andere ongewervelde dieren.

8.2 Onderdelen

8.2.1 Bestandsopname litorale mosselbanken

Het bepalen van het areaal mosselbanken op de droogvallende platen vindt plaats in het voor- en najaar. Mosselbanken worden eerst visueel in kaart gebracht vanuit de lucht. Genoteerd worden met name nieuwe mosselbanken, en of bestaande mosselbanken nog steeds aanwezig zijn. Vervolgens worden zoveel mogelijk banken te voet bezocht en ingemeten. Niet bezochte mosselbanken worden gereconstrueerd op basis van informatie uit de vliegsurvey, waarnemingen van medewerkers van de Waddenunit (EZ), en op basis van historische gegevens van voorgaande jaren. Tijdens het veldbezoek loopt de onderzoeker om de mosselbank heen en meet de bank in met behulp van GPS. Aan de hand van de GPS data wordt met GIS de oppervlakte van een bank bepaald. Daarnaast wordt er in het veld ook een beschrijving gemaakt van de staat waarin de bank verkeert, zoals de mate waarin de bank versnipperd is, de dichtheid mossels op de bank en de aanwezigheid van andere organismen zoals wieren of oesters. Het veldwerk in de Waddenzee is uitgevoerd in samenwerking met medewerkers van het Ministerie van EZ (Waddenunit). Voor een inschatting van het bestand aan litorale mosselen wordt bemonsterd volgens een gestratificeerd monstergrid, geïntegreerd met de jaarlijkse bestandsopname van kokkels (zie verder).

De bestandsopname van litorale mosselbanken in 2012 is gerapporteerd in Van den Ende et al. 2012. In 2012 is 744 hectare aan mosselbanken ingelopen en het totale areaal is geschat op 1773 ha. Vanwege het uitblijven van nieuwe zaadval in 2011 is het areaal in 2012 afgenomen ten opzichte van het jaar daarvoor. Omdat de winter van 2012 vrij streng was werd rekening gehouden met grote verliezen aan mosselbanken door kruiend ijs. In het voorjaar van 2012 bleek daar echter weinig sprake van. In het najaar van 2012 werd bij onderzoek in opdracht van de PO Mossel een omvangrijke zaadval in het sublitoraal van de westelijke Waddenzee aangetoond. In het litoraal zijn enkele nieuwe zaadbanken waargenomen maar lijkt de omvang minder groot dan in het sublitoraal. De survey van 2013 zal uitwijzen of het areaal aan litorale banken weer is toegenomen.

8.2.2

Bestandsopname kokkels

Het doel van de jaarlijkse kokkelinventarisaties is het verkrijgen van betrouwbare bestandsschattingen op de droogvallende platen in de gehele Waddenzee, Oosterschelde, Westerschelde en Voordelta. Hieruit wordt een schatting gemaakt van de voor vogels beschikbare hoeveelheden en tevens van het deel dat door vissers geogst zou kunnen worden.

De bemonstering wordt uitgevoerd in het voorjaar (april-juni), aan de hand van een gestratificeerd monstergrid. Het veldwerk in de Waddenzee is uitgevoerd door Wageningen IMARES, geïntegreerd met bestandsopnames van litorale mosselbanken. Het veldwerk in de Westerschelde is gedaan door medewerkers van Wageningen IMARES en de bemanning van MS Schollebaar. Het veldwerk in de Oosterschelde is uitgevoerd door ambtenaren van EZ. De monsters werden in Yerseke bij Wageningen IMARES afgeleverd voor bepaling van lengte en leeftijd. Het veldwerk in de Voordelta is geïntegreerd met de bestandsopnames van Amerikaanse zwaardschedes in de Nederlandse kustzone (zie verder).

mosselbanken op de droogvallende platen

De bestandsopnames van de kokkels zijn gerapporteerd in Van Zweeden et al. (2012). In 2011 heeft een omvangrijke broedval van kokkels plaatsgevonden in de Waddenzee. Deze succesvolle broedval heeft mogelijk te maken gehad met de strenge winter van 2010/'11, waardoor de predatiedruk door bijvoorbeeld garnalen en krabben op schelpdierbroed mogelijk aanzienlijk lager is geweest dan na mildere winters. In de Waddenzee werd in het voorjaar een bestand van 356 miljoen kilo versgewicht. Het geschatte bestand in september bereikte een recordhoogte van 712 miljoen kilo

versgewicht. Dit betekent dat er in de komende jaren voldoende voedsel voor Scholeksters zal zijn, en voldoende kokkelvles voor de handkokkelaars. In de Oosterschelde is enige mate van broedval opgetreden maar is het totale kokkelbestand afgenomen doordat er ook sterfte is opgetreden onder de oudere dieren. In de Westerschelde is juist de jaarklasse van 2010 sterk vertegenwoordigd. Doordat deze inmiddels 2 jaar oude dieren verder zijn gegroeid is het bestand iets toegenomen ten opzichte van vorig jaar.

De bestandsschattingen voor de Waddenzee in 2011 moesten in 2012 naar beneden bijgesteld worden omdat in het vroege voorjaar (voor de survey van 2012) werd ontdekt dat er in 2011 is gevist met een defect monstertuig. Voor het kokkelbestand kon een correctiefactor berekend worden waarmee het bestand van 2011 is bijgesteld. Het rapport van Kesteloo et al. (2011) is aangepast en weer uitgebracht onder een nieuw rapportnummer (Kesteloo et al. 2012). Voor het mosselbestand (de biomassa) was dit echter niet mogelijk. Daarom is de bestandsschatting van 2011 voor mosselen in het litoraal van de Waddenzee geheel verwijderd uit de rapportage uit 2011 (Van Zweeden et al. 2011) welke opnieuw is uitgebracht onder een nieuw rapportnummer (Van Zweeden et al. 2012).

8.2.3 Bestandsopnamen Amerikaanse zwaardschedes

De Amerikaanse zwaardschede is een geïntroduceerde soort waarvan de populatie de laatste jaren sterk gegroeid is. Er is toenemende belangstelling voor visserij op de zwaardschede. Daarnaast zijn er aanwijzingen dat de zwaardschede steeds belangrijker wordt als stapelvoedsel voor eidereenden. In 2012 is het onderzoek in de ondiepere delen van de Voordelta uitgevoerd met een gecharterd bedrijfsvaartuig, de YE172. De resterende gebieden zijn geïntroduceerd met MS Isis. In totaal zijn 9 vaarweken gemaakt en zijn er 862 locaties bemonsterd. Dit is inclusief een extra vaarweek en 50 extra monsterstations in het kader van het onderzoek naar effecten van aanleg van de Tweede

Binnenhalen van het monstertuig op de Isis.

Maasvlakte en daarbij behorende compensatiemaatregelen. De bestandsopname van de Amerikaanse zwaardschede is gerapporteerd in Goudswaard et al. (2012).

Het bestand van schelpdieren in de kustzone in 2012 is gerapporteerd in Goudswaard et al. 2012. Hoewel het bestand in aantallen ongeveer hetzelfde is gebleven is de biomassa afgenomen van 559 naar 406 miljoen kilo versgewicht door aanzienlijke sterfte onder oudere dieren en aanwas van jonge dieren. Hierbij was een opvallend noord-zuid patroon te

zien: In de meest noordelijke gebieden nam het bestand in aantallen toe door aanwas, terwijl in de zuidelijke gebieden het bestand afnam door sterfte onder oudere dieren. Het bestand aan *Spisula subtruncata* is iets toegenomen ten opzichte van vorig jaar. Zeer lokaal in de Voordelta werd een omvangrijke broedval aangetroffen.

8.2.4 Bestandsopnamen Japanse oesters

De bestandsopname van Japanse oesters vindt plaats in de Waddenzee en de Oosterschelde. Ook de Westerschelde is een gebied van aandacht, maar omdat zich hier voornamelijk vrijwel geen banken van betekenis bevinden hebben we hier tot op heden niets gekarteerd. Tijdens de kokkelsurvey in de Westerschelde wordt uitgekeken naar eventueel nieuw ontwikkelde banken. In de Waddenzee worden de oesterbanken gekarteerd samen met de litorale mosselen. Voor de bestandsschatting hebben we in 2012 een nieuw monstertuig gebruikt: een hydraulische happer met een bemonsterd oppervlak van ongeveer 1 m². Deze happer kan zelfs de meest dichte oesterbanken goed bemonsteren. In de Oosterschelde is deze happer ook toegepast. In 2012 is voor het eerst een monstergrid opgezet voor een bestandsschatting van Japanse oesters, met dezelfde methodiek als in de Waddenzee. Zonder de nieuwe happer was dit niet mogelijk geweest omdat de banken in de Oosterschelde over het algemeen veel dichter zijn dan in de Waddenzee en we met de methode die vorig jaar gebruikt is (kwadranten handmatig uitgraven) niet voldoende stations konden bemonsteren in de beschikbare tijd. Ook hebben we geprobeerd om met onderwatervideo een bank

te karteren die permanent onder water ligt. Dit bleek mogelijk bij rustig weer en goed zicht, maar is wel relatief tijdrovend. Binnen een ander project uitgevoerd door IMARES is een bestandsopname gemaakt van mesheften *Ensis* sp. in het sublitoraal van de Oosterschelde, waarbij ook Japanse oesters zijn geregistreerd. Deze survey bevestigde ons beeld dat er in het sublitoraal van de Oosterschelde slechts enkele banken liggen (met name op geulranden en onderaan dijkglooiingen), en dat over het algemeen los liggende oesters worden aangetroffen.

8.3 TMAP

Na interpolatie van gemiste mosselbanken in de voorgaande twee jaar met de data die is verzameld in 2012, wordt de ligging van mosselbanken in de Nederlandse Waddenzee aangeleverd aan TMAP in de vorm van GIS bestanden.

8.4 Projectmanagement

In 2012 zijn twee handboeken voltooid: het handboek voor uitvoering van schelpdierinventarisaties (Troost et al. 2012) en het handboek voor monstertuigen (Perdon en Troost 2012). Ook is een protocol gemaakt voor veilig werken op de wadplaten, en zijn noodpakketjes samengesteld (met o.a. noodpijlen) die de medewerkers mee moeten nemen bij werken op de platen. In het zwembad van Kruiningen is getest wat er gebeurt als je met een waadpak aan te water raakt en hoe je verdrinking kunt voorkomen. Dit is gefilmd, en de resultaten worden binnenkort openbaar gemaakt op YouTube (internet). Voor het veldwerk op de Waddenzee wordt een kokkelschip ingehuurd. Voor deze inhuur is in 2012 een openbare aanbestedingsprocedure doorlopen welke erin heeft geresulteerd dat de komende jaren het onderzoek wordt uitgevoerd met de YE42 (zoals in de jaren voor 2011). De accommodatie van het schip wordt verbeterd. Gefinancierd vanuit het KBWOT Visserij programma is in 2012 onderzoek uitgevoerd naar mogelijke toepassing van akoestische technieken (sonar) bij het lokaliseren van schelpdierbanken (*Ensis* in de Voordelta). De resultaten zijn gerapporteerd in Troost et al. 2013. Het akoestische signaal van *Ensis* banken werd herkend maar voordat de methode direct toegepast kan worden in de WOT survey moeten nog enkele stappen van onderzoek doorlopen worden, zoals aanbevolen in het rapport .

Het inlopen van oesterbanken op de Oosterschelde, en inventarisatie van het kokkelbestand op de Westerschelde, wordt gedaan met MS Schollevaar

8.5 Rapporten, werkdocumenten en publicaties

- Brummelhuis, E.B., K. Troost, D. van den Ende, C. van Zweeden en M. Asch. 2012. Inventarisatie van arealen en bestanden aan Japanse oesterbanken in de Oosterschelde en Waddenzee. Rapport C142/12
- Ende, D. van den, K. Troost, M. van Stralen, C. van Zweeden en M. van Asch. 2012. Het mosselbestand en het areaal aan mosselbanken op de droogvallende platen van de Waddenzee in het voorjaar van 2012. Rapport C149/12
- Goudswaard, P.C., K.J. Perdon, J. Jol, M. van Asch en K. Troost. 2012. Het bestand aan schelpdieren in de Nederlandse kustwateren. IMARES Rapport C085/12
- Kesteloo, J.J., C. van Zweeden en K. Troost. 2012. Het kokkelbestand in de Nederlandse kustwateren in 2011. Rapport C094/12
- Perdon, J. en K. Troost. 2012. Handboek monstertuigen schelpdierinventarisaties. CVO Rapport: 12.006
- Troost, K., M. van Asch, E. Brummelhuis, D. van den Ende, K. Goudswaard, E. Hartog, J. Jol, J. Kesteloo-Hendrikse, J. Perdon en C. van Zweeden. 2012. Handboek bestandsopnames schelpdieren WOT. CVO Rapport: 12.007

Zweeden, C. van, K. Troost, M. van Asch en J.J. Kesteloo. 2012. Het kokkelbestand in de Nederlandse kustwateren in 2012. Rapport C094/12

Zweeden, C. van, K. Troost, D, van den Ende en M. van Stralen. 2012. Het areaal aan mosselbanken op de droogvallende platen in de Waddenzee in het voorjaar van 2011. Rapport C097/12

8.6 Nota's en brieven

Dauwe, B.D. 2012. Bestandsschatting kokkels Waddenzee 2011. Brief aan EL&I over ontdekking van een fout in de bestandsschatting van kokkels in de Waddenzee in 2011. Brief 12.IMA0385.BD-svh van 23 Mei 2012.

Troost, K. 2012. Mossel en Kokkelbestanden. Brief aan EL&I met overzicht van de bestandsschattingen van kokkels in de Oosterschelde, de Westerschelde en de Waddenzee en van litorale mosselen in de Waddenzee van het voorjaar van 2012. Brief CVO/12.IMA0461.FvB.mw

8.7 Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties

Hartog, E., J. Jol, J.J. Kesteloo, K.J. Perdon, & K. Troost. In prep. Het bestand aan Mesheften (*Ensis* sp.) in de Oosterschelde in 2012. In opdracht van EZ in het kader van Monitoring van Effecten van MZI's, BAS code: BO-11-011.04-007

Jansen, J., N. Dankers en B. Ens. 2012. Mosselwad, onderzoeksprogramma voor herstel van mosselbanken in de Waddenzee. De Levende Natuur 113de jaargang nummer 2 mei 2012.

Jansen, J., M. van Stralen, P. Kamermans en H. Sas. 2012. Mosseltransitie in de Waddenzee. De Levende Natuur 113de jaargang nummer 2 mei 2012.

Kamermans, P., S. Inken, J. Kromkamp, S. Malkin, R. Riegman, T. Schellekens, M. van Stralen and A. Smaal. 2012. Indicators of production capacity for bivalve shellfish in Dutch coastal waters. ICES CM 2012/Q:06

Stralen, M.R. van, K. Troost en C. van Zweeden, 2012. Ontwikkeling van banken Japanse oesters (*Crassostrea gigas*) op droogvallende platen in de Waddenzee. MarinX rapport 2012.101

Troost, K., J. Drent, E. Folmer en M. van Stralen. 2012. Ontwikkeling van schelpdierbestanden op de droogvallende platen van de Waddenzee. De Levende Natuur 113de jaargang nummer 2 mei 2012.

Troost K, Van Asch M, Baeye M, Brummelhuis EBM, Davaasuren N, Van den Ende D, Van Lancker V (2013) KBWOT 2012: the use of an acoustic technique in mapping beds of razor clams (*Ensis* sp.). Centrum voor Visserij Onderzoek (CVO) van Wageningen-UR, Rapport 13.001

8.8 Vergaderingen en werkgroepen

Overleg over inhoud veiligheidsprotocol Yerseke, 17 januari 2012	Johan Jol Karin Troost Eva Hartog Jack Perdon Arnold Bakker Maarten van Hoppe
Vorbereiding WOT05 12 Japanse oesters Yerseke, 23 januari 2012	Douwe van den Ende Emiel Brummelhuis Karin Troost
Overleg over aan te schaffen oesterhapper Yerseke, 1 februari 2012	Jack Perdon Emiel Brummelhuis Douwe van den Ende Arnold Bakker Karin Troost
Raadpleging experts over beste aanpak biomassa bemonstering Japanse oesters Yerseke, 15 februari 2012	Johan Craeymeersch Jeroen Wijsman Karin Troost
Afspraken over inwerken nieuwe database beheerder Margriet van Asch Yerseke, 27 februari 2012	Johan Craeymeersch Joke Kesteloo Karin Troost

Voortgangsoverleg WOT schelpdiersurveys IJmuiden, 7 maart 2012	Frans van Beek Karin Troost
Voorbespreking kokkelsurvey Westerschelde en Oosterschelde Yerseke, 15 maart 2012	Emiel Brummelhuis Eva Hartog Ad van Gool Douwe van den Ende Karin Troost
Overleg over overdracht database werkzaamheden naar Margriet van Asch Yerseke, 27 maart 2012	Johan Craeymeersch Joke Kesteloo Margriet van Asch Karin Troost
Communicatie per e-mail over welke gegevens oesterrapers nodig hebben uit de Japanse oester survey E-mail, 28 maart 2012	Jaap Vegter Karin Troost
Overleg over samenwerking met NIOZ Texel ten behoeve van onderzoek naar parasieten in schelpdieren uit Waddenzee en Oosterschelde Yerseke, 2 mei 2012	David Thieltges Anouk Goedknegt Anne-Karin Schuster Karin Troost
Overleg over wijziging in verwerking kokkelmonsters Oosterschelde (ook overige soorten worden aangeleverd aan lab en aldaar gedetermineerd) Yerseke, 7 mei 2012	Ad van Gool Karin Troost
Projectvoortgangsoverleg Yerseke, 9 mei 2012	Birgit Dauwe Cees Klepper Jeanet Allewijn Karin Troost
Overleg met opdrachtgever EL&I: Uitleg over correctie kokkelbestand Waddenzee 2011 alsmede bijpraten Den Haag, 30 mei 2012	Wilbert Schermer Voest Karin Troost
Afstemming aanpak correctie kokkelbestand Waddenzee 2011 Yerseke, 7 juni 2012	Johan Craeymeersch Pauline Kamermans Margriet van Asch Karin Troost
Afstemming aanpak correctie kokkelbestand Waddenzee 2011 Per telefoon en e-mail, 8 juni 2012	Marnix van Stralen, Karin Troost
Opstarten oesterhappen Oosterschelde Oosterschelde a/b Regulus, 11 juni 2012	Emiel Brummelhuis, Douwe van den Ende Karin Troost
Afspraken over planning kokkelrapport 2012 en reparatie kokkelrapport 2011 Yerseke, 13 juni 2012	Carola van Zweeden Karin Troost
Afstemmingsoverleg Waddenunit Groningen, 10 oktober 2012	Andre Meyboom Karin Troost Cor Smit

8.9 **English summary**

project title: Monitoring shellfish stocks (project number 430-12080)

project: The development of exploited shellfish stocks is monitored through annual surveys in coastal waters of the Netherlands. An aerial survey is carried out prior to ground surveys. The results are used to collect information which can be used to manage shellfish fisheries and to estimate ecosystem effects of shellfish exploitation. The data, including information of non commercial species collected during the surveys, are stored in a central database at Wageningen IMARES. The results have been reported and communicated. Information on mussel beds is being updated and will be submitted to the Wadden Sea Secretariat in February 2013.

In 2012 the annual inventories of littoral mussel beds (*Mytilus edulis*) and Pacific oyster (*Crassostrea gigas*) beds in the Wadden Sea and Oosterschelde estuary, of littoral cockle stocks in Wadden Sea, Oosterschelde estuary and Westerschelde estuary, and of shellfish stocks in general (in particular *Ensis* sp.) in the Dutch coastal zone of the North Sea have been carried out. Additionally, stocks of other commercial and non-commercial invertebrate species are assessed through by-catch analysis. Catch statistics and effort data of the shellfish industry have been updated.

9 Recreatieve visserij

9.1 Algemeen

De DCF verplicht de Lidstaten tot het verzamelen van gegevens over de omvang van de vangsten in de recreatieve visserij op aal en kabeljauw. Het verzamelen van deze gegevens voor aal is ook een onderdeel van het aalherstelplan. In opdracht van het toenmalige Ministerie van LNV is hiermee eind 2009 een aanvang gemaakt.

Er zijn maar weinig gegevens beschikbaar in Nederland over de omvang van de vangsten van de recreatieve visserij op zee. De recreatieve visserij vindt voornamelijk plaats met hengels vanaf de kant of vanaf bootjes. Verder wordt er ook op kleinere schaal vanaf de kant, recreatief gevist met vaste vistuigen

(staand want, hoekwant, fuik). In de meeste landen is een licentie vereist om op zee te mogen vissen. In Nederland is dit niet het geval. Dit maakt het verzamelen van gegevens over de sportvisserij niet eenvoudig. Tot voor kort was slechts voor een kleine groep (~1000) recreatieve vissers met vaste vistuigen in de kustwateren (Waddenzee, Oosterschelde, Westerschelde, Nederlands deel Dollard en Eems) een vergunning en registratie verplicht. Echter het recreatief vissen met vast vistuigen is per 1 januari 2011 verboden en vervolgens onder voorwaarden weer toegestaan op bepaalde locaties langs de kust. Het huidige Recreatieve Visserij Project is dan ook voornamelijk gericht op recreatieve vissers in binnenwateren en zee- of kustwateren die gebruik maken van één of meerdere hengels. In 2014 zal pas worden begonnen met het inventariseren van de vangsten van recreatieve visserij met vaste vistuigen.

Kabeljauw is één van de soorten waarop recreatief wordt gevist. De commerciële visserij op kabeljauw is in de afgelopen jaren sterk aan banden gelegd. Voor de recreatieve visserij gelden deze beperkingen niet. Daarom is het aandeel van de recreatieve visserij op kabeljauw relatief belangrijker geworden als onderdeel van de totale visserijdruk op kabeljauw.

Aal is een geliefde sportvis in Nederland en wordt hoofdzakelijk in binnenwateren gevangen met een groot aantal vistuigen. Naar schatting werd in de afgelopen jaren ongeveer een kwart van de jaarlijkse aalvangst door recreatieve vissers gevangen. Met ingang van 1 oktober 2009 is, in de meeste wateren, een meeneemverbod van kracht voor recreatieve vissers die aal vangen. Dit wil echter nog niet zeggen dat alle aal die recreatief gevangen wordt ook wordt teruggezet. Voor het maken van een toestandsbeoordeling van aal zijn gegevens nodig over de omvang van totale vangst van aal, ook van de recreatieve visserij. De toestandsbeoordeling van aal maakt onderdeel uit van het Europese herstelplan voor aal.

9.2 Projectbeschrijving

Het project is onderdeel van het NP dat NL uitvoert in het kader van de DCF. Het project kent een aantal projectonderdelen die in een tweejarige cyclus worden uitgevoerd. In het ene jaar wordt gerapporteerd over de resultaten van de af te sluiten cyclus en in het najaar een screening survey uitgevoerd voor de daaropvolgende cyclus. In het andere jaar wordt een diary survey uitgevoerd.

De eerste cyclus (screening survey dec 2009, diary survey februari 2010 – maart 2011) was een wetenschappelijke en financiële samenwerking tussen Sportvisserij Nederland en IMARES om de

projectverslag 2012

Programmanummer en titel	WOT-05 Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	430-12160
BAS nummer(s)	WOT-05-406-009-IMARES
Projectleider	dr. M. de Graaf
uitvoerende instellingen	CVO; IMARES
gebruiker van de resultaten	Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn (EZ-DAD)
contactpersoon van de gebruikersgroep	ir. J.B.F Vonk (EZ)

participatie, inspanning, vangsten en uitgavenpatronen van recreatieve vissers op een betrouwbare en accurate manier in kaart te brengen. De tweede cyclus (screening survey dec 2011, diary survey februari 2012 – maart 2013) wordt door IMARES alleen uitgevoerd.

In 2012 lag de nadruk op de analyse van recreatieve visserij op aal en op kabeljauw op zee en op aal in de binnenwateren. Doel was om met een redelijke nauwkeurigheid een schatting te krijgen van de totale omvang van de kabeljauw en aalvangst door de recreatieve visserij. De schatting van aal is gebruikt voor de evaluatie van het aalbeheerplan in juli 2012.

Schattingen van recreatieve vangsten van het lopende (tweede) onderzoekscyclus worden eind 2013 verwacht.

9.3 **Onderdelen**

Het onderzoeksprogramma bestaat uit drie verschillende onderdelen; de Screening Survey, de Diary Survey en het veldwerk.

Screening Survey: Het doel van de Screening Survey is om het aantal recreatieve vissers onder de bevolking te schatten, een demografisch profiel van vissende huishoudens op te stellen en om representatieve kandidaten te selecteren voor vervolgonderzoek tijdens de tweede fase, de Diary Survey. De survey wordt uitgevoerd door TNS-NIPO.

Diary Survey: Een selectie van recreatieve vissers wordt gevraagd om deel te nemen aan een Diary Survey om gedetailleerde gegevens te verzamelen over inspanning en vangsten van individuele vistrips. Het belangrijkste is dat de deelnemers aan de Diary Survey zeer regelmatig (minimaal 1 keer per maand) benaderd worden. De deelnemers houden een logboek bij als geheugensteuntje maar het belangrijkste is het regelmatige contact met de deelnemers waarbij de informatie wordt overgedragen van de deelnemer naar de medewerker van het onderzoeksprogramma. Het logboek zelf en de korte periode tussen de contacten met de deelnemer zorgen ervoor dat de invloed van de recall bias minimaal is. De survey wordt uitgevoerd door TNS-NIPO.

Veldwerk: Het veldwerk wordt gebruikt om betrouwbare gegevens te verzamelen over de lengte frequentieverdeling van de onttrokken vissen door recreatieve vissers.

9.3.1 **Screening Survey**

In december 2011 is de tweede Screening Survey onder de Nederlandse bevolking (~50.000 huishoudens) uitgevoerd om vast te stellen hoeveel Nederlanders deelnemen aan de recreatieve visserij. Om de non-response bias te vermijden werd de korte vragenlijst over participatie in de recreatieve visserij "blind" aangeboden aan de huishoudens. De Screening Survey maakte deel uit van de maandelijkse omnibus enquête die TNS NIPO standaard aan het begin van de maand naar (een deel van) de huishoudens in de TNS NIPO database stuurt. Deelnemers aan de TNS NIPO omnibus enquête in december 2011 wisten niet van te voren dat er vragen kwamen over de recreatieve visserij en konden deze vragen ook niet overslaan tijdens het invullen van de omnibus

enquête. De korte Screening Survey bestond uit slechts een paar vragen over het wel of niet recreatief vissen in binnenwater en zee-of kustwateren, een grove indicatie van het aantal vistrrips per jaar en het gebruikte vistuig. In 2011 waren er in Nederland ongeveer 1.4 miljoen recreatieve vissers actief, 9% van de bevolking. Binnen de Nederlandse bevolking heeft 8.1% in het binnenwater gevist en 3.5% in zee- en kustwater. De Screening Survey geeft tevens informatie over de demografische samenstelling van de recreatieve vissers, het gebruikte vistuig, een grove indicatie van aantal trips (fanatisme) en of er gevist is op de binnenwateren, kustwateren of beide. Een tweede belangrijke taak van de Screening Survey was het in kaart brengen van een groep recreatieve vissers die bereid was mee te werken aan de tweede fase van het programma, de Diary Survey.

Het uitvoeren van een Screening Survey gebruikmakend van de geregistreerde huishoudens in de database van TNS NIPO is een uiterst goedkope en efficiënte methode. Een nadeel aan deze methode is dat het de vraag opwekt of het visgedrag van deelnemers in de database van TNS NIPO representatief is voor het visgedrag van de gemiddelde Nederlander. Normaal gesproken wordt een Screening Survey uitgevoerd via een random telefonische enquête (Random Digit Dialing, RDD) onder de gehele bevolking. Deze methode is echter een orde van grote duurder dan de huidige methode ontwikkeld in samenwerking met TNS NIPO. De ICES Planning Group on Recreational Fisheries Surveys (PGRFS) heeft Nederland herhaaldelijk geadviseerd om eenmalig vast te stellen of de gebruikte methode dezelfde resultaten oplevert als een RDD survey om eventuele bias in de schattingen uit te sluiten. In december 2011 was er geen financiële ruimte om een RDD uit te voeren. Tijdens de volgende screening survey in 2013 zal er wel een RDD survey worden uitgevoerd.

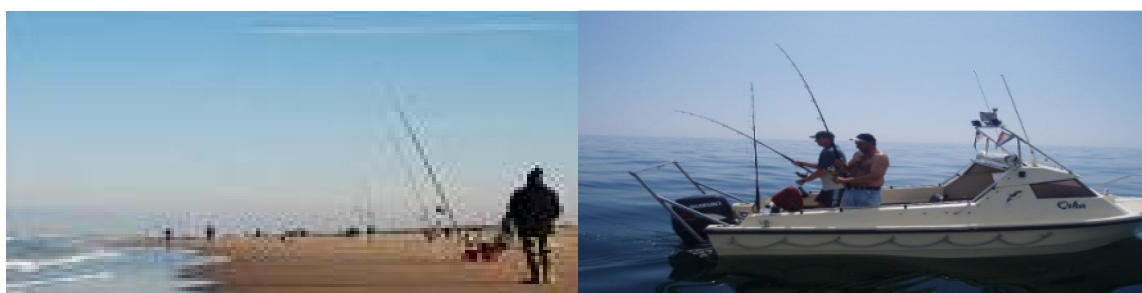
Een andere aanbeveling van ICES PGRFS is om in toekomstige Screening en Diary Surveys data te verzamelen over vistrrips van Nederlandse vissers in het buitenland. Het toevoegen van extra vragen over buitenlandse vistrrips was niet mogelijk tijdens de Screening Survey in 2011. Binnen de TNS NIPO omnibus enquête is er slechts ruimte voor een vijftal vragen. Een aparte Screening Survey (kosten €11.000) zal dus in de toekomst noodzakelijk kunnen zijn om te kunnen kwantificeren hoeveel buitenlandse vistrrips er door Nederlandse recreatieve vissers worden gemaakt. Wel is deelnemers van de Diary Survey in 2012 de mogelijkheid geboden om ook vangstgegevens van buitenlandse vistrrips te registreren.

9.3.2 Diary Survey

In maart 2012 zijn 2500 recreatieve vissers geselecteerd om gedurende 12 maanden informatie te verstrekken over de aard en de omvang van hun vangsten. Aangezien de Diary Survey pas in maart 2012 is begonnen loopt de survey nog 2 maanden door in 2013.

In 2012 is vooral tijd besteed aan de analyse van de 2010 Diary Survey. Tijdens dit proces is er veelvuldig contact geweest met internationale experts (ICES PGRFS), waaronder de Australische expert dr. J. Lyle.

Hieronder staan de bijgestelde schattingen van de hoeveelheden onttrokken kabeljauw en aal door recreatieve vissers in 2010.

De schatting van het aantal kabeljauwen onttrokken door recreatieve vissers uit de Nederlandse zee- en kustwateren in 2010 is $527,000 \pm 165,000$ (95% CI). Voor het berekenen van de hoeveelheid onttrokken kabeljauw in kg is gebruik gemaakt van de lengte-frequentiegegevens die verzameld zijn tijdens het veldwerk in de periode 2010-2012. Het geschatte gewicht aan onttrokken kabeljauw door recreatieve vissers in 2010 is 638 ± 204 (95% CI) ton. Dit komt overeen met ongeveer 19%

vangsten in de recreatieve visserij in 2010		
	aantallen '000	gewicht (ton)
kabeljauw	527	638
aal	466	

van de commerciële vangst van 2,657 ton voor de Nederlandse vloot in 2010 in ICES gebied IV. De schatting van het gewicht valt hoger uit dan de schatting van vorig jaar. Dit komt doordat er meer veldwerk data beschikbaar is, waardoor de gemiddelde lengte van een meegenomen kabeljauw omhoog is gegaan. Verwacht wordt dat wanneer er nog meer data binnenkomt, de schatting van de gewichten opnieuw bijgesteld worden.

De schatting van de het aantal alen in 2010 bedroeg 466,000, waarvan 172,000 in zee- en kustwateren en 294,000 in het binnenwater. Tijdens het veldwerk in 2010 zijn slechts twee alen gemeten. Voor aal is er dus nog geen onafhankelijke betrouwbare lengte-frequentie verdeling voorhanden. De lengte-frequentie verdeling uit de logboeken voor het schatten van de hoeveelheid onttrokken aal is onbetrouwbaar; het is aannemelijk dat lengte-frequentie verdeling zoals opgegeven door de logboekhouders ook een overschatting is van de werkelijke lengte frequentieverdeling. Een optie is het toepassen van een correctiefactor, dit is echter net zo onbetrouwbaar. Voor een betrouwbare gewichtsschatting is een degelijke lengte frequentie verdeling nodig.

De totale sterfte van aal veroorzaakt door de recreatieve visserij kon maar deels worden ingeschat. Het onderzoeksproject leverde een schatting voor de hoeveelheid onttrokken aal en de hoeveelheid gevangen en teruggezette aal. Het is echter onduidelijk hoeveel van de teruggezette aal overleeft. Een studie naar de catch & release mortaliteit van aal is zeer gewenst.

9.3.3 Veldwerk

In 2012 is een nieuw veldprogramma opgezet voor het verzamelen van lengte gegevens van onttrokken vis de zee- en kustwateren. Een groep vrijwilligers uit verschillende delen van Nederland zijn door personeel van IMARES getraind in het verzamelen van lengtegegevens. De vrijwilligers hebben maandelijks op verschillende locaties in Nederland vangsten van recreatieve vissers doorgemeten zowel van vis gevangen vanaf de kant als vanaf boten. Binnen het veldprogramma in 2012 zijn meer dan 1500 vissen gemeten, voornamelijk kabeljauw, zeebaars, makreel en schar.

In de binnenwateren zijn door een tweetal studenten in okt-nov 2012 een bescheiden hoeveelheid lengtegegevens verzameld

Gegevens Veldwerk (onsite survey)	
	gemiddelde lengte meegenomen vis (SD)
Aal	-
Zeebaars	39.4 (9.7) (n=52)
Makreel	31.6 (4.3) (n=1091)
Kabeljauw	44.7 (12.2) (n=296)
Tong	32.3 (3.8) (n=3)
Bot	25.1 (4.3) (n=17)
Wijting	25.4 (3.7) (n=11)
Schol	22.3 (5.6) (n=4)
Schar	23.4 (2.9) (n=317)

over onttrokken aal en snoekbaars.

9.4 **Rapporten, werkdocumenten en publicaties**

Hammen, T. van der, and Martin de Graaf. 2012. Recreational fishery: catch estimate of cod (*Gadus morhua*) and eel (*Anguilla anguilla*). Report number C014/12

ICES-ACOM 2012. Report of the Working Group on Recreational Fisheries Surveys (WGRFS). 7–11 May 2012. Esporles, Spain. [ICES CM 2012/ACOM:23](#) REF. ACOM

9.5 **Nota's**

Hammen, T. van der,. 2012. Report of the meeting of the Working Group on Recreational Fisheries Surveys [WGRFS] in ESPORLES, Mallorca Island, Spain, 6-11 May 2012. Nota CVO/12.IMA0366-FvB-jd

9.6 **Pers**

Graaf, M de, en J. Qjuak. 2012. Zicht op vangsten recreatieve visserij : een nieuwe methode en eerste resultaten. Visserijnieuws 32(19): 4

9.7 **Vergaderingen en werkgroepen**

Overleg RECVIS rapport met Sportvisserij NL Bilthoven, 12 januari 2012	Martin de Graaf Jaap Quak Onno Terlouw Remko Verspui
Overleg/acquisitie met Topvissers.nl januari 2012	Martin de Graaf Tessa van der Hammen Juul Steyn
Overleg veldprogramma, Zeeland mei 2012	Andre Dijkman
Presentatie Zeevisplatform 12 juni 2012	Martin de Graaf
Overleg inhoud rapport 2012 12 juni 2012	Martin de Graaf Jaap Quak (Sportvisserij Nederland)
Overleg over voortgang en baglimits zeevisserij Den Haag, 9 oktober 2012	Martin de Graaf Sjaak Vonk (EZ)+ andere EZ medewerkers
Overleg met Sportvisserij NL, 13 november 2012	Martin de Graaf Jaap Quak
Interne presentatie IMARES IJmuiden, 10 december 2012	Tessa van der Hammen Martin de Graaf

9.8 **English summary**

project title: Recreational fisheries (project number 430-12160)

project: The relative importance on the recreational fishery for cod has increased since the commercial fisheries have been restricted by reduction in TAC and effort. The eel stock in European waters is subject to an international recovery plan. The EC has requested, through the DCF, to the member states to carry out studies with the aim to estimate the size of recreational catches of cod and eel.

The Netherlands has carried out studies in 2010-2011 and in 2011-2012 to estimate recreational cod and eel catches. Because there is no licence system for anglers, an online Screening Survey was carried out in December 2009 and 2011 among ~50.000 households to identify the population of recreational anglers. The number of recreational fishermen was estimated to be 1.7 and 1.4 million in 2009 en 2011 respectively. Consequently a subset of the identified anglers (2000 in 2010 and 2500 in 2012) was asked to cooperate with this project and provide more detailed information on their catches during a 12 month Diary Survey which started in March 2010 and in March 2012. The estimated recreational catch of cod in 2010 was around 527,000 specimen or 638 t. In 2010 the recreational cod catch was estimated to be ~19% of the commercial catch. The estimated eel catch by anglers in 2010 was around 466.000 specimen. Catch estimates of the second survey (2011-2012) are expected to be given in 2013.

10 Programma management WOT-05 Visserijonderzoek

10.1 Algemeen

Het wettelijk visserijonderzoek, dat in dit programma wordt uitgevoerd, wordt gecoördineerd door het Centrum voor Visserijonderzoek (CVO). De coördinatie van het programma is ondergebracht in dit project.

De activiteiten van het CVO omvatten de planning, verantwoording, aansturing, coördinatie, bewaking en kwaliteitsmanagement van het programma WOT-05.

Tevens is de algemene voorlichting en kennisverspreiding van de producten van het programma (Websites) in dit project ondergebracht.

Het management van het WOT programma kan worden gekenmerkt als ondersteunende WOT.

projectverslag 2012

Programmanummer en titel	WOT-05 Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	430-12150
BAS nummer(s)	WOT-05-406-011-IMARES
Projectleider	drs. F.A. van Beek
uitvoerende instellingen	CVO; IMARES
gebruiker van de resultaten	Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn (EZ-DAD)
contactpersoon van de gebruikersgroep	drs. C.J.M. Verbogt (EZ-DAD)

10.2 Onderdelen

10.2.1 Management van programma WOT-05 Visserijonderzoek

In 2012 werd een werkplan voor 2013 opgesteld en een rapportage gemaakt van de voortgang van het programma in 2011. Beide rapportages kwamen tot stand in samenwerking met de projectleiders. Beide rapportages zijn door het Opdrachtgeversoverleg beoordeeld en goedgekeurd.

Tevens werd een begroting gemaakt voor 2013 en een financiële verantwoording van de activiteiten in 2011. De gemaakte kosten in 2011 bleven binnen de begroting. De begroting voor 2013 toont een kleine overschrijding van het beschikbare budget. Het Opdrachtgeversoverleg heeft aangegeven garant te staan voor de financiering van het tekort.

Verder wordt leiding gegeven aan de uitvoering van het werkplan door middel van het bewaken van de voortgang en kwaliteit van de werkzaamheden evenals het bewaken van de financiële uitputting van het programma door middel van kwartaalverslagen en regelmatig overleg met de projectleiders die bij de uitvoering van dit programma betrokken zijn.

10.2.2 Management van de EU data collectie (DCF)

Een groot deel van de gegevens die in dit programma worden verzameld vindt plaats in het kader van de DCF. In 2010 heeft het toenmalige Ministerie van EL&I aan de EC een meerjarig onderzoeksplan (NP) voor de periode 2011-2013 aangeboden dat voldoet aan de Nederlandse DCF onderzoeksverplichtingen. Dit NP is gezamenlijk opgesteld door CVO, EL&I en het LEI. Dit plan werd in 2011 voor 2012 aangepast. De belangrijkste aanpassingen van het plan betreffen de opname van de bemonstering van de visserij in Mauritanië en een aanpassing van de begroting voor 2012. De aanpassingen werden uiteindelijk met vertraging van bijna een jaar door de EC goedgekeurd. Voor 2013 is alleen de begroting aangepast uitgaande van recente tariefswijzigingen. De goedkeuring van de begroting ligt ter beoordeling bij de EC.

Tevens moet jaarlijks een voortgangsrapportage (AR) worden gemaakt over de uitvoering van het NP van het voorgaande jaar. De bijdrage bevatte een rapportage over de werkzaamheden die in 2011 zijn uitgevoerd evenals een zeer uitgebreide financiële verantwoording van deze werkzaamheden. Het AR en de cost statement ligt ter beoordeling bij de EC.

Er waren twee bijeenkomsten voor de Nationale Correspondent (NC) waarvan er een ook door Frans van Beek (CVO) werd bijgewoond. Naast het behandelen van een aantal huishoudelijke zaken was de bijeenkomst voornamelijk bedoeld om de NC bij te praten over de plannen van de EC om de DCF in 2014 te vervangen door een meerjarig DC-MAP (Data Collection Multi Annual Programme) voor de periode 2014-2020.

10.2.2.1 Regionale Coördinatie Meetings

De internationale coördinatie van de DCF activiteiten tussen de LS vindt plaats in Regionale Coördinatie Meetings (RCM). Deze worden door de EC georganiseerd. Er zijn jaarlijks 5 meetings, één voor iedere regio, waarvan er drie voor Nederland van belang waren. Doel van de bijeenkomsten was het afstemmen van de uitvoering van de nationale plannen van de verschillende LS en problemen of tekortkomingen gezamenlijk op te lossen.

De Noordzee RCM kwam bijeen in Oostende. Naast het uitvoeren van de coördinerende taken bediscuteerde deze RCM de uitgangspunten waaraan toekomstige dataverzameling in Europa zou moeten voldoen. Dit leidde tot de zogenaamde "Oostende Declaration" welke later door STECF en de EU werd onderschreven. Deze vergadering werd deels bijgewoond door de NC (Kees Verbogt).

De RCM vergadering voor de Westelijke wateren vond plaats in Galway (Ierland). De vergadering werd voorgezeten door Sieto Verver (Nederland). Het eind van de vergadering werd bijgewoond door de NC (Kees Verbogt).

De RCM Long Distance (fisheries) kwam bijeen in Madrid. De pelagische en demersale visserijen in de gebieden die binnen het mandaat van deze RCM waren inmiddels gestopt. Bovendien had de EC besloten om de coördinatie van alle "large pelagics" in de RCM Middellandse Zee onder te brengen. In feite was er voor deze RCM niets te coördineren.

10.2.2.2 DCF → DC-MAP

In 2014 worden de huidige DCF verordeningen vervangen door nieuwe wetgeving. Onder de nieuwe CFP zal een nieuw Data Collection Multi-Annual Programme (DC-MAP) worden geïmplementeerd. Structurele middelen zijn hiervoor gereserveerd in het European Maritime and Fisheries Fund (EMFF). In de ontwikkelingsfase van de DC-MAP heeft de EC gedurende 2012 in verschillende STECF EWG en RCM's overlegd met experts over de gewenste structuur en inhoud van de DC-MAP. Vanuit dit programma heeft NL extra geïnvesteerd in het adviseren en ondersteunen van de EC in dit proces, gezien de grote consequenties die de DC-MAP (zowel logistiek als financieel) kan hebben voor het verzamelen van gegevens voor NL. Een eerste concept van de DC-MAP wordt begin 2013 verwacht.

10.2.2.3 Financiële audit van de DCF

Halverwege 2012 kondigde de EC aan om een audit te willen uitvoeren op de financiële afhandeling (cost statements) van Nederland van het uitgevoerde dataverzameling in de jaren 2009, 2010 en 2011. De audit vond plaats door twee auditors van DGMARE die de financiële administratie van IMARES, LEI en Rijks Rederij beoordeelden. Vooraf was aangegeven voor welke onderdelen zou worden ingezoomd. In hoofdlijnen zijn de belangrijkste conclusies dat de administraties van IMARES en LEI in orde zijn. Echter de Rijks Rederij kon geen duidelijke onderbouwing geven van de scheepskosten die zijn gedeclareerd. Hierop besloten de auditors om de rederij de gelegenheid te geven om de administratie op orde te brengen en gaven aan in 2013 terug te komen om de audit af te ronden.

De auditors hadden een belangrijke opmerking over de wijze waarop NL de (uur)tarieven had berekend. Hoewel de berekening van de tarieven in overeenstemming is met de richtlijnen, zijn er toch situaties ontstaan dat (door overuren) de geclaimde bedragen hoger zijn dan de werkelijke kosten. Het is te verwachten dat zij in 2013 op dit punt zullen terugkomen. Verder is het duidelijk geworden dat de dagprijs van de vaartuigen waarschijnlijk aanzienlijk hoger is dan tot dusverre

werd begroot. NL zal waarschijnlijk de gelegenheid krijgen om het ingediende cost statement voor 2012 (en de begroting voor 2013) te herzien. In dat geval zullen tarieven en kostprijs van de schepen worden aangepast.

De audit was niet gepland en de voorbereiding van de audit heeft alle betrokken partijen bijzonder veel tijd gekost.

10.2.3 **Kennisverspreiding en Communicatie**

10.2.3.1 **websites**

De informatie uit de DLO onderzoeksprogramma's wordt toegankelijk gemaakt via de [KennisOnline](#) website, magazine en elektronische nieuwsbrieven. De KennisOnline informatie betreft resultaten van onderzoek dat Wageningen UR uitvoert in opdracht van het Ministerie van EZ. De projectgegevens en belangrijkste producten van DLO programma's zijn op deze website geplaatst. De nieuwsbrief KennisOnline verschijnt maandelijks.

Voor een breder publiek heeft het CVO een eigen website (www.cvo.wur.nl). Hier wordt algemene informatie gegeven over het onderzoek dat wordt verricht door het CVO en de meest recente resultaten van projectonderdelen worden hierop vermeld. Deze website wordt regelmatig geactualiseerd. Op verzoek van het Ministerie worden alle publicaties van het WOT onderzoek op deze website geplaatst. Bovendien worden een aantal rapporten van door het Ministerie opgedragen onderzoek aan IMARES geplaatst indien de inhoud relevant is voor de WOT. Een aanvang is gemaakt om de website te vernieuwen in de nieuwe stijl van Wageningen-UR. De vernieuwde website (en een ander adres) komt in de loop van 2013 beschikbaar.

Verder is door middel van een aantal artikelen in de vakpers, zoals Visserijnieuws, de sector en overige belangstellenden geïnformeerd over een selectie van de resultaten van het onderzoek. Naar aanleiding van de ICES beheersadviezen voor 2012 werden persberichten opgesteld en presentaties gegeven voor EL&I en stakeholders. Ook is medewerking gegeven aan radio- en tv programma's.

10.2.4 **Kwaliteitsmanagement**

Het kwaliteitsmanagement wordt vastgelegd in een kwaliteitsplan welke jaarlijks gezamenlijk met een management review wordt gepubliceerd. Het CVO heeft een eigen ISO certificaat. In februari 2012 werd het CVO tegelijkertijd met IMARES geaudit door DNV voor de verlenging van het certificaat. Bij deze beoordelingen is geconstateerd dat het CVO conform de ISO9001:2008 norm opereert. In november vond opnieuw een audit plaats door DNV waarna het certificaat werd vernieuwd. De nieuwe certificaat¹⁷ is geldig tot 15 december 2015.

In december vond een interne audit plaats van het management review, kwaliteitshandboek en controle op nevenwerkzaamheden. De algemene conclusie was dat CVO de uitvoering van de werkzaamheden goed beheerst.

De internationale coördinatie van de kwaliteitsborging biologische bemonstering wordt gedaan door de ICES Planning Group on Commercial Catch, Discards and Biological Sampling, PGCCDBS. De vergadering kwam in februari bijeen in Wenen. Daarnaast wordt expertise ontwikkeld en in stand gehouden m.b.v. KBWOT middelen. De programmering en voortgang van de KBWOT wordt in afzonderlijke rapportages gepresenteerd.

Er worden geen afzonderlijk klanttevredenheidsonderzoeken uitgevoerd. De enige klant van het programma in EZ. De klanttevredenheid wordt gemeten aan de beoordelingen van het programma door het OO. Deze waren zowel in 2011 als 2012 goed.

---

¹⁷ Certificaat Nr. 127538-2012-AQ-NLD-RvA

10.3 **Rapporten, werkdocumenten en publicaties**

- Anon, 2011. National Programme 2011-2013 – The Netherlands (the drawing up of the programme of the Data Collection Regulation) Versie 11 met updates voor 2012.
- Anon, 2012. Annual Report 2011 – the Netherlands (detailing the state of completion of the aims set at the time of the drawing-up of the minimum and of the extended programme of the Data Collection Framework)
- Beek, F.A. van, 2012. Wettelijke Onderzoek Taken WOT-05 Visserijonderzoek. Jaarverslag 2011. CVO rapport 12.001
- Beek, F.A. van and S. Verver. 2012. Management review over 2011 en kwaliteitsplan voor 2012 van het Centrum voor Visserijonderzoek. CVO rapport 12.002
- Beek, F.A. van, 2012, Wettelijke Onderzoek Taken. WOT-05 Visserijonderzoek. Werkafspraken en werkplan 2013. CVO Rapport Nummer CVO 12.009
- EC-RCM 2012. Report of the Third Regional Coordination Meeting on Long Distance Fisheries. Madrid, Spain. 9-13 July 2012
- EC-RCM 2012. Report of the Regional Co-ordination Meeting for the North Atlantic (RCM NA) 2012. Irish Marine Institute. Galway, Ireland, 10-14 September 2012
- EC-RCM 2012. Report of the Regional Co-ordination Meeting for the North Sea and Eastern Arctic (RCM NS&EA) 2012. Institute for Agricultural and Fisheries Research (Ilvo), Oostend, Belgium. 3-7 September 2012.

10.4 **Nota's**

- Verver, S.W. 2013. Verslag DCF Coördinatie Meeting Nederland (2012)
- Beek, F.A. van and S. Verver. 2012. Report of the meetings of the RCM NS&EA and RCM NA in September 2012. Nota CVO/12.IMA0657.FvB.Ics
- Beek, F.A. van, 2012. Verslag van de vergadering van de RCM Long Distance Fisheries in Madrid, juli 2012. Nota zonder nummer

10.5 **Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties**

- Dickey-Collas, M. and F.A. van Beek. 2012. The Kennisbasis WOT Fisheries programme carried out in 2011. CVO report 12.05
- Dickey-Collas, M. and F.A. van Beek. 2011. Kennisbasis WOT Fisheries 2012- Maintaining Excellence and Innovation in Fisheries Research. CVO report: 11.012
- EC 2012. Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) Expert Working Group (EWG) 12-01. Review of the proposed DCF 2014-2020 – Part 1. Barza, Italy, 12-16 March 2012. Edited by Michael W. Ebeling, Fabrizio Natale & Hendrik Doerner. Report [EUR 25338 EN](#)
- EC 2012. Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF). Expert Working Group on Evaluation of MS Annual Reports for 2011 of the DCF (EWG-12-08). Hamburg, Germany, 25-29 June 2012. Edited by Michael W. Ebeling, Nikolaos Mitrakis & Hendrik Doerner. [EUR 25450 EN](#)
- EC 2012. Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) Expert Working Group (EWG) 12-15. Review of the proposed DCF 2014-2020 – Part 2. Brussels, Belgium, 1-5 October 2012. Edited by Michael W. Ebeling, Fabrizio Natale & Hendrik Doerner. Report [EUR 25825 EN](#)

10.6 **Vergaderingen en werkgroepen**

Adviescommissie WOT Visserij Den Haag, 27 februari 2012	Frans van Beek Sieto Verver
ISO audit DHV IJmuiden, 29 februari 2012	Frans van Beek Sieto Verver
STECF EWG 12-01 Review of the proposed DCF (part 1) Ispra, Italië, 12-16 maart 2012	Frans van Beek Sieto Verver Kees Taal
Opdrachtgeversoverleg WOT Visserij Den Haag, 8 maart 2012	Frans van Beek
Meeting van National Correspondenten Brussel, 19 maart 2012	Kees Verbogt Frans van Beek

Steering Group Regional Data Base Kopenhagen, 20-21 maart 2012	Sieto Verver
STECF EWG 12-08 Review of the Annual Reports 2011 Hamburg 25-29 juni 2012	Ingeborg de Boois
RCM Long Distance Fisheries. Madrid, 9-13 juli 2012	Frans van Beek
RCM North Sea Oostende, 3-7 september 2012	Frans van Beek Sieto Verver
RCM North Atlantic Galway, 10-14 september 2012	Sieto Verver Frans van Beek
STECF EWG 12-15 Review of the proposed DCF (part 2) Brussel, 1-5 oktober 2012	Frans van Beek Sieto Verver
Liaison Meeting Brussel, 24-26 september 2012	Sieto Verver Frans van Beek Heleen Bartelings
Adviescommissie WOT-05 Den Haag, 11 oktober 2012	Frans van Beek Sieto Verver
Opdrachtgeversoverleg WOT-05 Den Haag, 29 oktober 2012	Frans van Beek
ISO audit DHV IJmuiden, 15 november 2012	Frans van Beek Sieto Verver
EU audit Data Collection Lelystad/Rijswijk/Den Haag 21-23 november 2012	Sieto Verver Frans van Beek Peter Smit
Interne audit IJmuiden, 5 december 2012	Frans van Beek Sieto Verver Rian Schelvis Wil Meulepas
Begeleidings Commissie Datacollectie DCF Den Haag, 17 december 2012	Sieto Verver Frans van Beek

10.7 English summary

project title: Programme management WOT-05 Fisheries Research (project number 430-12150)

project: The project includes all co-ordination activities which are carried out in programme WOT-05 and the WOT-unit: Centre of Fisheries Research. These include the planning, reporting and management of the programme. Also support is given to the management of the DCF activities in the Netherlands including the international co-ordination through Regional Coordination Meetings. Further, support is given to the EC with respect to the development of a revised data collection framework for the period 2014-2020. In 2012 a financial audit was on data collection for the DCF was carried out by the EC. Also the ISO certification was renewed in 2012. Further, the dissemination of information on the programme and the presentation of the programme results to the public through websites is included in this project.

11 Vrije ruimte

11.1 Algemeen

De vrije ruimte van het programma was bedoeld als financiële buffer voor het oplossen van knelpunten van EZ in 2012. Er was een bedrag van 174 k€ beschikbaar welke gedeeltelijk is ingezet voor het uitvoeren van een aantal niet vooraf begrootte activiteiten. De overblijvende middelen zijn naar de begroting van 2013 worden overgeheveld.

projectverslag 2012

Programmanummer en titel	WOT-05 Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	430-12170
BAS nummer(s)	WOT-05-406-010-IMARES
Projectleider	drs. F.A. van Beek
uitvoerende instellingen	CVO; IMARES
gebruiker van de resultaten	Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn (EZ-DAD)
contactpersoon van de gebruikersgroep	drs. C.J.M. Verbogt (EZ-DAD)

11.2 Onderdelen

In 2012 zijn de volgende activiteiten uit de vrije ruimte gefinancierd.

11.2.1 Financiering deelname LEI aan STECF in 2012

Hans van Oostenbrugge is het Nederlandse lid van STECF. Dit is het raadgevend Comité van experts op visserij gebied van de Europese Commissie. Zijn deelname aan vergaderingen van dit Comité werd voorheen gefinancierd uit BO financiering. Dit geldt ook voor de deelname van economische experts van het LEI aan expertgroepen onder STECF.

In een reorganisatie van de BO middelen zijn de STECF activiteiten die het LEI voor 2012 had gepland over het hoofd gezien. Het Ministerie heeft verzocht om voor 2012 deelname van LEI medewerkers aan STECF activiteiten zeker te stellen en te financieren uit de Vrije Ruimte van het WOT programma Visserijonderzoek. De begrootte kosten waren 46 k€ en dit bedrag is aan het LEI overgeboekt. Een overzicht van de vergaderingen die zijn bijgewoond wordt gegeven in sectie 11.5.

11.2.2 Evaluatie managementplan voor Noordzee haring (WKHELP)

Naar aanleiding van nieuwe inzichten over de omvang en dynamiek van Noordzee haring hebben de EC en Noorwegen aan ICES gevraagd om de het van kracht zijnde meerjarig beheersplan en de daarbij behorende referentie punten van Noordzee haring opnieuw te evalueren. Bovendien werd verzocht om een aantal alternatieve beheersplannen te evalueren. De evaluatie werd uitgevoerd door de ICES Workshop for the Revision of the North Sea Herring Long Term Management Plan (WKHELP) voorgezeten door Niels Hintzen (IMARES). Naar aanleiding van deze evaluatie heeft ICES advies uitgebracht aan de EU en Noorwegen. Deze activiteit was niet in het werkplan van het WOT programma Visserij voorzien en is daarom in de vrije ruimte uitgevoerd.

11.2.3 Toetsing nieuwe aquatische soorten voor aquacultuur

Om welzijnsredenen mogen in Nederland niet alle vissoorten gehouden worden voor productiedoeleinden. Welke soorten toegestaan zijn en procedures voor nieuw toe te laten soorten staan beschreven in nationale regelgeving. Voor het toelaten van nieuwe vissoorten op de lijst voor ten behoeve van productie te houden dieren is een tijdelijke ontheffing voor viskwekers nodig. Deze wordt verkregen na een toetsingsprocedure (brief van de minister van het voormalige ministerie van LNV aan het Productschap Vis) die in dit programma wordt uitgevoerd. De activiteiten in dit project zijn doorgaans beperkt en sinds 2012 in de vrije ruimte van het programma ondergebracht. In 2012 zijn geen activiteiten uitgevoerd.

11.3 **Rapporten, werkdocumenten en publicaties**

- EC 2012. 39th Plenary Meeting Report of the Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (PLEN-12-01). Plenary meeting 16-20 April 2012, Brussels. Edited by John Casey & Hendrik Doerner. Report [EUR 25303 EN](#)
- EC 2012. 40th Plenary Meeting Report of the Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (PLEN-12-02). Plenary meeting 9-13 July 2012, Copenhagen. Edited by John Casey & Hendrik Doerner. Report [EUR 25411EN](#)
- EC 2012. 41th Plenary Meeting Report of the Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (PLEN-12-03). Plenary meeting 5-9 November 2012, Brussels. Edited by John Casey & Hendrik Doerner. Report [EUR 25579EN](#)
- EC 2012. Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF). Expert Working Group on North Sea and Kattegat Scoping for Mixed Fisheries (EWG 12-02). Rostock Germany 26-30 March 2012. Edited by John Simmonds & Ernesto Jardim. Report [EUR 25314 EN](#)
- EC 2012. Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) Expert Working Group on Management plans part 2 - developing area based management plans (EWG 12-07). Edinburgh, Scotland, 18-22 June 2012. Edited by John Simmonds & Ernesto Jardim. [Report EUR 25448 EN](#)
- EC 2012. Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) Expert Working Group on Management plans part 2 - changes to cod plans (EWG 12-07). Edinburgh, Scotland, 18-22 June 2012. Edited by John Simmonds & Colin Millar. [Report EUR 25447 EN](#)
- EC 2012. Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF). Expert Working Group of the 2012 Annual Economic Report on the EU Fishing Fleet (EWG-12-05) ISPRA, Italy, 4-8 June 2012. Edited by John Anderson, Natacha Carvalhom Franca Contini & Jarno Vitanen. [Report EUR 25425 EN](#)
- EC 2012. Report to the STECF - Expert Working Group on different principles for defining selectivity under the future TM regulation (EWG-12-14), Dublin, Ireland, 1-5 October 2012. [Report EUR 25605 EN](#)
- ICES-ACOM, 2012. Report of the Workshop for Revision of the North Sea Herring Long Term Management Plan (WKHELP). 3 -4 September 2012 IJmuiden, the Netherlands and 1-2 October 2012 ICES HQ, Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2012/ACOM:72](#) REF. ACOM

11.4 **Nota's**

- Oostenbrugge, H. van, 2012. Report on the plenary STECF held in Brussels from 16th -20th April 2012. Nota CVO/12.IMA0319.FvB.Ics
- Oostenbrugge, H. van, 2012. Report of the STECF plenary meeting on 9-13 July 2012 in Brussels. Nota CVO/12.IMA0597.FvB.Ics
- Taal, K. 2012. Verslag van de STECF EWG 12-05 AER Meeting, Ispra, 4-8 Juni 2012. Nota CVO/12.IMA0503.FvB.jd
- Vos, B. de. 2012. Report of the meeting of the STECF Expert Working Group on Technical Measures and Selectivity (EWG 12-14), Dublin, 1-5 October 2012. Nota CVO/12IMA0837.FvB.jd

11.5 **Vergaderingen en werkgroepen**

STECF EWG 12-01 Review of the proposed DCF (part 1) Ispra, Italië, 12-16 maart 2012	Frans van Beek Sieto Verver Kees Taal
STECF EWG 12-02 Management Plans (part 1) Rostock, 28-30 maart 2012	Jan Jaap Poos Katell Hamon
STECF PLEN 12-01. Spring plenary meeting Brussel, 16-20 april 2012	Hans van Oostenbrugge
STECF EWG-12-03 Preparation for the AER 2012 Fishing Fleet Ispra, 26-30 maart 2012	Kees Taal
STECF EWG 12-05 AER Meeting Ispra, Italië, 4-8 juni 2012	Kees Taal

STECF EWG 12-07 Management plans (part 2) Impact Assessment mixed fisheries NS and Kattegat; Scoping of mixed Fisheries plans WoS, IS Western Channel and Celtic Sea (including cod in these areas) Edinburg, 18-22 juni 2012	Jan Jaap Poos Katell Hamon
STECF PLEN 12-02. Summer plenary meeting Kopenhagen, 9-13 juli 2012	Hans van Oostenbrugge
Workshop for Revision of the North Sea Herring Long Term Management Plan (WKHELP) IJmuiden, 3 -4 september 2012	Niels Hintzen
STECF EWG-12-14 Expert Working Group on Different Principles for defining selectivity under the future TM regulation Dublin, Ierland, 1-5 oktober 2012	Martin Pastoors Marloes Kraan Birgit de Vos
STECF PLEN 12-03. Winter plenary meeting Brussel, 5-9 november 2012	Hans van Oostenbrugge

11.6 English summary

project title: *Ad hoc* service and research (project number 406-3-12170)

project: A small part of the programme budget is held in reserve and is not allocated to projects in advance of the budget year. This budget has been used, to address some larger *ad hoc* requests by the Ministry during the year.

In 2012, part of the budget was used to finance the STECF activities by economist of the LEI. This was on request of the Ministry who had forgotten to allocated resources to LEI for carrying out these activities. Further, ICES had received a request to re-evaluate the management plan for North Sea herring and to investigate alternative management plans. This was done by WKHELP which was chaired by Niels Hintzen (Netherlands). This activity was not foreseen in the work plan of this programme.

voyage to the future